

Iulian Boldea
Cornel Sigmirean
(Editors)

The Challenges of Multicultural Representation. Literature, Discourse and Dialogue

**LANGUAGE
AND DISCOURSE**

Arhipelag XXI Press
Targu Mures | 2024
ISBN: 978-606-8624-11-2

Date: 14-15 December 2024

Location: Dimitrie Cantemir University, Târgu Mureș

Editors: Iulian Boldea, Cornel Sigmirean

**THE CHALLENGES OF MULTICULTURAL REPRESENTATION: LITERATURE,
DISCOURS AND DIALOGUE**

Section: Language and Discourse

ISBN: 978-606-8624-11-2

Edited by: The Alpha Institute for Multicultural Studies

Moldovei Street, 8 540522, Târgu Mureș, România

Phone no: +40-744-511546 Published by: “Arhipelag XXI” Press, Târgu Mureș, 2024

Email: iulian.boldea@gmail.com

Contents

SEMANTIC CATEGORIES OF SERBIAN MASCULINE NAMES CREATED THROUGH ANTHROPONYMIZATION OF COMMON WORDS	5
Anca-Maria Bercaru.....	5
Lecturer, PhD, University of Bucharest	5
DENTOLOGY AND ETICHS	15
Cristina Negru.....	15
Scientific Researcher, PhD, Institute of Romanian Philology „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Moldova State University	15
MEMORY, A COMPLEX CONCEPT	20
Adela Sava (Codreș).....	20
PhD, University of Craiova.....	20
FOLK ETYMOLOGY AND CONTAMINATION IN LINGUISTIC ETNOMEDICINE	28
Andrei-Ionuț Popa	28
PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iași	28
MINERALOGY – AN OVERVIEW	34
Maria Cristina Bogdan (Surdilă).....	34
PhD Student, University of Craiova	34
THE REPRESENTATION OF MUSLIM WOMEN THROUGH DERIVATIVES OF THE VEIL IN LIBÉRATION: A DISCURSIVE ANALYSIS	39
Marta-Cristiana Burghiu (Negraia)	39
PhD Student, “Dunărea de Jos” University of Galați.....	39
TRADE NAMES: CHOCOLATE	47
Maria–Magdalena Diaconu (Marian)	47
PhD Student, University of Craiova	47
THE CONCEPT OF AUGMENTATION AT THE POPULAR AND REGIONAL LEVEL IN ROMANIAN.....	53
Elena–Daniela Strigoiu (Marinescu)	53
PhD Student, University of Craiova	53
THE SUFFIXES -EALĂ, -IALĂ, -ĂREALĂ	60
Emilia-Mihaela Costescu (Crînguș)	60
PhD Student, University of Craiova	60
INFIDEL NOMINAL ANAPHORA IN THE LITERATURE OF EXILE. CONTRASTIVE FRENCH - ROMANIAN APPROACH.....	66
Rodica-Nicoleta Constanda	66

PhD Student, University of Craiova, Scientific Research Assistant, Museum of the Romanian Book and Exile, Craiova.....	66
ANALYSE PRAGMATICO-DICURSIVE DES BULLETINS MÉTÉOROLOGIQUES.....	71
Antalia-Celestina Stănescu.....	71
French language teacher, University of Craiova	71
TRANSLATION PROCEDURES: TERMINOLOGICAL RELATIONSHIPS	78
Mirela-Simona Rusu.....	78
PhD Student, „Dunărea de Jos” University of Galați.....	78
FUNCTIONAL STYLES OF THE LITERARY ROMANIAN LANGUAGE.....	91
Valentina Andreea Popovici.....	91
PhD Student, Free International University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova	91
LEXICAL AND STYLISTIC PARTICULARITIES IN THE CONTEMPORARY RELIGIOUS PRESS ARTICLES (I).....	96
Garofița Dincă.....	96
Scientific Researcher, Romanian Academy „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti” Institute of Linguistics Bucharest	96
L’ENSEIGNEMENT DES TERMES JURIDIQUES: ENTRE COMPLEXITÉ LINGUISTIQUE ET SPÉCIFICITÉ CONCEPTUELLE	105
Mădălina Toader,.....	105
Assist. Univ. Dr. , Universitatea din București.....	105
NOUVELLES TENDANCES DANS LES CATEGORIES DE LA FLEXION DU NUMERAL EN ROUMAIN	122
Cristina Loredana Bloju	122
Assoc. Prof, PhD, National University of Science and Technology Politehnica Bucharest.....	122

SEMANTIC CATEGORIES OF SERBIAN MASCULINE NAMES CREATED THROUGH ANTHROPONYMIZATION OF COMMON WORDS

Anca-Maria Bercaru

Lecturer, PhD, University of Bucharest

Abstract: *In this article we submit to analysis the category of traditional Serbian masculine names created from common words of the vocabulary and other proper names. The names are classified according to the semantic field of the common names that led to the formation of the respective proper names, for example names that indicate the origin of a person (Budim, Jadran) or names that indicate administrative titles and professions (Despot, Knez).*

Keywords: *Serbian anthroponymy, conversion, masculine names, semantic category*

Words are important and powerful, as a result, usually, parents contemplate a long time before choosing a name for their child. Once given, the name becomes part of the child's identity, that is why, by selecting a name, parents wish to give a positive, supportive and protective sense along with an empowering inner voice. In the present paper we submit to analysis the category of masculine traditional Serbian names¹ that originate from common words of the vocabulary.

The motives that led to the process of conversion from a common name into a personal name are hard to find in Serbian bibliography. However, there is a series of names whose acoustic form points easily to the common word from which they were created. The majority of names are inspired from nature, religion, folklore and highlight the cultural belief that names hold the power to safeguard individuals from harm. The traditional category of masculine anthroponyms represents an important aspect of Serbian heritage as they reflect the cultural identity and spirituality of the Serbian people.

The masculine anthroponyms are classified according to the semantic field of the common names they originate from.

Names that indicate the origin of a person

This category includes names that are created from toponyms, oronyms, river names and ethnonyms that received an anthroponymical function. The anthroponyms created from river and place names in Serbia had a protective character in the past, by choosing such a name, parents wished to transmit energy and power to their children (Vukanović 68).

a) Names created from river names:

Jadran (Grković 102) with the derivative *Jadranko* (Grković 102) created from the name of the sea *Jadran*;

Jordan (Grković 108), created from the name of the river *Jordan* in Palestine.

¹ The traditional feminine names that originate from common names were analysed in the paper "Traditional feminine names in the Serbian anthroponymy", in *Analele Universității București. Limbi și Literaturi Străine*, 2008, pp. 87–98.

b) Names created from toponyms:

Budim (Grković 47) created from the toponym *Budim*²;

Kosovko (Grković 113) created from the toponym *Kosovo*.

c) Names created from common words which represent geographical areas:

Zlatibor (Grković 96), created from the oronym *Zlatibor*;

Gora (Grković 66), with the deriv. *Goran* < n. *gora* “mountain”;

Plano (Grković 158) < n. *planina* “mountain”;

Poljak³ (Maretić II 76) created with the suffix *-ak* from the n. *polje* “plain”.

d) Names created from ethnonyms

Bosanko (Grković 43) created from the f.n. *Bosanka* “Bosnian woman”. It is part of the small category of masculine names created through motion from their feminine correspondents;

Grk (Grković 68) < n. *Grk* “Greek”;

Hrvat with the var. *Harvatin* (Novaković 110) < n. *Hrvat* “Croat”;

Rus⁴ (Novaković 98, Maretić II 77) < n. *Rus* “Russian”;

Srb (Novaković 102, Grković 183), created from the theme *Srb-* < n. *Srbin* “Serbian”;

Srbijanko (Grković 183), created through motion from the feminine correspondent *Srbijanka* derived in its turn from the theme *Srb-* which also led to the formation of the compound names *Srbimir* m.n., *Srbislav* m.n., *Srbislava* f.n.;

Srbin (T.O. 60) < n. *Srbin* “Serbian”;

Srpko (Grković 184) < theme *Srb-* and the suffix *-ko*;

Tatarin (Grković 192) < n. *Tatarin* “Tartar”;

Turčin (Grković 198) < n. *Turčin* “Turk”;

Ugrin (Novaković 109) < n. *Ugrin* “Hungarian”;

Vlah (Grković 56) < n. *Vlah* “Walachian”.

Names that come from names of plants and trees

Bosilj, Bosiljko (Grković 43)) are created from the noun *bosiljak* “sweet basil”. These names signify purity and protection because of basil’s purifying properties and religious significance. In Serbian popular culture basil is linked to the smell from heaven, therefore it is believed that this is the main motif for the propagation of this name (Vukanović 64);

Božur, Božurin⁵ (Grković 40) < n. *božur* “peony”, a plant that was believed to protect against evil spirits because of the association with the colour red (T. Vukanović 65). In the opinion of the linguist Petar Skok (Skok I 180) the etymology of the name should be associated with the noun *bog* “god”, this etymology being also accepted by the linguist Velimir Mihajlović⁶;

Drenko (Grković 84) < n. *dren* “horn or cornel tree”. In Serbian popular culture it had a prophylactic function and represented strength and health;

Dunjo (Grković 85) the n. *dunja* “quince tree, quince”. The masculine form is created from the feminine correspondent *Dunja*;

Gorocvet (Grković 66) < n. *gorocvet* “pheasant's eye”;

Gorun m.n. (Grković 66) < n. *gorun* “oak”;

² It can also be regarded as a hypochoresis from the compound name *Budimir* (Grković 47).

³ The name *Poljak* was attested by T. Maretić in the chrysobulls of the Dečani monastery. It can also be interpreted as an anthroponym created through conversion from the n. *Poljak* “Polish man”.

⁴ It could also be regarded as a hypochoresis from the compound name *Rusimir*.

⁵ The chrysobulls of the monastery Dečani from the fourteenth century mention the masculine name *Božurin* (Milica Grković, *Rečnik imena banjskog, dečanskog i prizrenskog vlastelinstva u XIV veku*, Belgrade: Narodna Knjiga, 1986, p. 34).

⁶ Velimir Mihajlović, “Neki problemi semantike naših ženskih imena”, in *Prilozi proučavanju jezika*, no. 4, Novi Sad, 1968, p. 209-225.

Grozdan (Novaković 56) < the n. *grozd* “(bunch of) grapes”;
Jablan (Novaković 113, Grković 102) < the n. *jablan* “poplar”;
Javor (Grković 102) with the deriv. *Javorko* (Grković 102) < n. *javor* “sycamore maple”;
Jasmin (Grković 104) < n. *jasmin* “jasmine”. *Jasmin* is a motional form of the feminine correspondent *Jasmina* (Grković 259);
Jorgovan (Grković 108) < n. *jorgovan* “lilac”;
Neven (Grković 144) < n. *neven* “marigold”;
Odoljen (Grković 151) < n. *odoljen* “garden heliotrope, setwall, valerian”;
Ruzmarin (Grković 1747) < n. *ruzmarin* “rosemary”;
Ruža (Grković 174) n. *ruža* “rose”. By selecting this name, the parents wanted their child to have beautiful youthful features;
Spomenko < n. *spomenak* “forget-me-not”. It is created through motion from the feminine correspondent *Spomenka*⁷ (Grković 308).

Names that come from names of animals

Gavran (Grković 62) < n. *gavran* “raven”. It is associated with wisdom and strength;
Golub (Stojanović III 312, Grković 66) < n. *golub* “pigeon”. The motives that led to the popularity of these names are diverse. They symbolise purity, candour and devotion and in certain parts of Serbia they exert a protective function by keeping the bearer of the name safe from the influence of the evil spirits (Vukanović 62);
Jelen⁸ (T.O. 55) < n. *jelen* “deer”;
Jež (Grković 105) < n. *jež* “hedgehog”;
Labud (T. O. 55) < n. *labud* “swan” ;
Lisica (Grković 120) < n. *lisica* “fox”;
Medved (Grković 129) < n. *medved* “bear”;
Orao (Novaković 88) with the derivative *Orlić* (T.O. 57) < n. *orao* “vulture”. The beauty and strength of the vulture inspired parents to choose this name for their children (Maretić I 85);
Pauk (Grković 155) < n. *pauk* “spider”;
Paun (Novaković 89) < n. *paun* “peacock”. These names are symbols of beauty and pride and show the aspirations of the parents to have strong beautiful children (Maretić I 85). In popular culture, the feathers of a peacock were believed to protect young girls from dark magic and evil spirits (Vukanović 63);
Slavuj, Slavujko (Grković 180) < n. *slavuj* “nightingale”. These names have an interesting history which is based on the belief that the nightingale is a human who was transformed into a bird. The myth is also present in a Bulgarian poem in which a man murdered by his own brother turns into a nightingale (Vukanović 63).
Sokol (Maretić 78, Novaković 102) < n. *sokol* “hawk, falcon”;
Srna (Grković 184) < n. *srna* “roe deer”. This name symbolizes purity, commitment, devotion and kindness. Moreover, in popular belief, the milk of a deer was used as medicine against many diseases (Vukanović 62);
Vuk (Novaković 53, Karadžić 88) < n. *vuk* “wolf”. The arguments for the vast spreading of this name lie in the binary semantic values in which the medieval people believed. The wolf offered protection, but at the same time it was a force to be reckoned with and respected. The name *vuk* provided protection against witches who would not dare come close to a child that bears the name of a totemic animal. In certain regions from western

⁷ Milica Grković (Grković 308) takes into account the possibility that this name comes from the n. *spomen* “memory”.

⁸ *Jelen* could also be interpreted as a regressive motional form from the feminine *Jelena*.

Serbia if a child came down with epilepsy, the parents would change the name into *Vuk* m.n. or *Vukosava* f.n.⁹

Zeka, Zeko (Grković 96) come from the hypocoristic form *zeka* “bunny”, pet name for a rabbit (WEUD 1183).

Names that indicate administrative titles and professions

The Serbian language contains a small inventory of names that come from names of jobs and administrative titles:

Ban¹⁰ (Novaković 44, Grković 33) < n. *ban* “ban” 1. (formerly) the governor of Croatia and Slavonia. 2. *Hist.* a provincial governor of the southern marches of Hungary (WEUD 116);

Despot, Despota (Novaković 59, Karadžić 126) < n. *despot* “despot”, a ruler with absolute unlimited power (WEUD 392);

Knez (Grković 111) < n. *knez* “prince”;

Kovač (Novaković 70, Grković 112) < n. *kovač* “blacksmith”;

Kraljko (Grković 114) < n. *kralj* “king” with the suffix -ko;

Župan (Grković 94) < subst. *župan* “leader of the administrative unit župa”.

Names that indicate different physical and character features, or the wish of the parents for the child to have a specific destiny

There are names in the Serbian system of anthroponyms that refer to various physical or character traits and have a negative resonance. These names fall into the categories of protective names “zaštitna imena” and prophylactic names “profilaktična imena”. The choice of a prophylactic or protective name accentuates the belief of the parents that by selecting such a name, their child will be protected from the influence of evil entities. The difference between the two categories is mainly related to the acoustic function of the anthroponyms. The protective function in the case of prophylactic names is achieved by the totally unpleasant form of the name that has the role of scaring evil spirits away, while in the case of protective names, the protective function is achieved by names that represent plants, objects, animals that were believed to have magical powers.

The group of prophylactic and protective names comprises the following masculine anthroponyms:

Dreko (Grković 84), prophylactic name created from the theme of the noun *dreka* “ghost”. In popular culture there was a belief according to which *dreka* was a sort of entity who wandered through woods, predicting bad things;

Drenovica (Grković 84) < adj. *drenov* “made of horn” with the suffix -ica, protective name ;

Gnusa (Grković 65), old prophylactic name < n. *gnus* “garbage, manure”;

Grd (Stojanović VI, Grković 68) < adj. *grd* “ugly, deformed, hideous”, prophylactic name;

Groban (Grković 69) < n. *grob* “grave”, prophylactic name;

Grozo (Grković 69), < adj. *grozan* “awful, dreadful, terrible”, prophylactic name;

Grub (Grković 69) < adj. *grub* “coarse, rude, repulsive”, prophylactic name;

Kopan (Grković 113) < past participle *kopan* “dug” of the verb *kopati* “to dig”, prophylactic name;

Kovan (Novaković 70, Grković 111), protective name < past participle *kovan* “forged (iron)”;

⁹ Mirko Barjaktarović, “Zašto se nerado pominju neka imena kod našeg Naroda”, in *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, VI – 2, Novi Sad, 1962, p. 236.

¹⁰ It can also be interpreted as a simple hypocoristic form from *Branimir*, *Branislav*.

Kupljen (Grković 116) < past participle *kupljen* “bought”. It is part of the category of protective names as *Prodan*;

Mrkan (Grković 141), **Mrkaš** (Grković 141), protective names < adj. *mrk* “of a dark colour, almost black” with the cu suffixes *-an* and *-aš*;

Mrljan (Grković 141), prophylactic name (Maretić 91) < theme of the vb. *mrljati* “to stain” (Grujić, Srđević 574);

Mrzan (Novaković 83) < theme of the vb. *mrzeti* “to hate”, prophylactic name;

Nađen (Grković 143) < past participle *nađen* “found”. This name was usually given to children whose parents believed that if they leave the child on the edge of a road and are named by the first person who found them, then they will have a long life;

Nahod (T.O. 57) < n. *nahod* “found child”;

Negoda (Novaković 84, Karadžić 461). It is part of the category of the so-called names with negation (“imena sa negacijom”) that achieve the protective function through the negation of the verbal theme, in this case the verb *goditi* “to enjoy, to please”;

Negovan (Novaković 86, Karadžić 461) < past participle *negovan* “looked after, nursed”;

Nejak (Grković 145) < adj. *nejak* “weak, feeble”;

Nemil (Grković 145). By negating the anthroponymic theme *mil-* which has a positive connotation (Miklosich 76), the name *Nemil* acquires prophylactic function;

Nenad (Novaković 84, Karadžić 464). As in the case of the name above, by negating the verbal theme *nad-* (< vb. *nadati* “to hope”), *Nenad* obtains prophylactic function;

Nerad (Grković 145). By placing the negation particle *ne* in front of the theme *rad-* (< vb. *raditi* “to work”), *Nerad* turns into a prophylactic name;

Nehten (Grković 145) < past participle *nehten* “unwanted”;

Nevera (Grković 144). Like *Nemil* it is part of the category of names called “imena sa negacijom” (names with negation). By negating the noun *vera* “faith” which has a positive meaning, the prophylactic function is acquired (Miklosich 76);

Obreten (T.O. 57, Karadžić 482) < theme of the vb. *obresti* “to find”. It is part of the same category as *Nađen*, *Nahod*;

Odola (Grković 151) < the theme of the verb *odoleti* “to resist, to hold out, to withstand” (Grujić, Srđević 606);

Oganj (Novaković 87), **Ognjan** (Novaković 87, Karadžić 486), both created from the noun *oganj* “fire, flame” had a prophylactic function in the past, fire being regarded as a method to cast away unwanted spirits or the spirits of the ancestors (Vukanović 66);

Plamenko (Grković 158) < n. *plamen* “flame, blaze” with the suffix *-ko*. The motif for selecting this name is the same as for *Oganj*;

Poruga (Grković 159) < n. *poruga* “scorn”;

Prodan (Karadžić 672), prophylactic name created through conversion from the past participle *prodan* “sold”;

Rab (Grković 164), **Rob** (Grković 173) < n. *rab*, *rob* “slave, servant”, protective names;

Rug (Grković 174) < n. *rug* “mockery”, prophylactic name;

Spahija (Grković 182) < n. *spahija* “landlord”, protective name;

Starina (Grković 186) < n. *starina* with the sense of “origin, generation”. It was given as a protective name to the last male descendant of an extinct generation;

Uglješ (Novaković 109), **Uglješa** (Novaković 109, Karadžić 849) < n. *ugljen* “coal”, in this case bearing the meaning of “black, dark”. It has the same semantic value as the name *Mrkan*;

Zavid, Zavida (T.O. 55, Grković 95) < theme of the verb *zavideti* “to envy, to view with jealousy”. The child who would receive this name will not fear anything and will be protected throughout life from evil entities;

Zlin (Grković 96) < n. *zlo* “evil, harm” prophylactic name;

Zloba (Grković 97) < n. *zloba* “malice, hate, bitterness”.

Names that show affection and desire for a good destiny

The parents’ wish for their child to have a good destiny is expressed by names with positive semantics that refer to the character or physical traits that were desired for the child. Some of them belong to the category of names of endearment (*imena odmila*).

Beli¹¹ (Grković 34) < adj. *beo* “white”;

Brz (Grković 46), **Brzak** (T.O. 51), **Brzan** (T. O. 52) < adj. *brz* “fast, rapid, quick”;

Blažen (Grković 37) < adj. *blažen* “very happy” (Grujić, Srđević 479);

Bogat¹² (Grković 38) < adj. *bogat* “rich, wealthy”;

Dožud (T.O. 55, Grković 79) < n. *dožud* “the favourite child, child whose birth was expected with great longing”¹³.

Gara (Grković 63 < n. *gar* „soot”¹⁴

Gizdan (Grković 64) < adj. *gizdav* “elegant, showy” with the suffix *-an*;

Hrabar (Grković 204) < adj. *hrabar* “fearless, brave, courageous”;

Hvaljen (T.O. 61) < past participle *hvaljen* “praised”;

Kuso (Grković 116) < adj. *kus* “small, short”;

Macan (Grković 129) < n. *macan* “tomcat”;

Mali (Grković 126) < adj. *mali* “little, small”;

Malac (T. O. 56) < adj. *mali* “little, small” with the suffix *-ac*;

Milovan (Novaković 80, Karadžić 400) < past participle *milovan* “loved, carressed”;

Mudre (Grković 142) < adj. *mudar* “wise”;

Omiljen (Grković 151) < past participle *omiljen* “liked, favourite” (of the verb *omileti*);

Poznan (Novaković 91) < past participle *poznat* “well-known”(of the vb. *poznati* “to know, to identify”);

Predrag (Novaković 92) < adj. *predrag* “too dear” (Grujić, Srđević 650);

Premil (T.O. 57) < adj. *premio* “much beloved” (Grujić, Srđević 652);

Puniša, Puno (Maretić II 77, Grković 162) < adj. *pun* here with the sense of “whole, entire”;

Radovan (Novaković 93) < past participle *radovan* “happy” (of the verb *radovati (se)* “to be joyful, to rejoice”), here with the meaning of “he, who knows to be happy”;

Razum, name attested in the chrysobulls of the Dečani monastery (Maretić II 77) < n. *razum* “reason, intelligence”;

Rumen (Maretić 77, T.O. 58) < adj. *rumen* “reddish, florid”;

Srećko (Karadžić 787) < n. *sreća* “happiness” with the suffix *-ko*;

Traja, Trajko¹⁵ (Maretić 79) < theme of the vb. *trajati* “to continue, to endure”;

¹¹ It is also possible that this is a hypocoristic form of the compound names *Belimir, Belislav, Beloslav* (Grković 35).

¹² It can also be interpreted as a derivative of the theme *Bog-* present in the compound names *Bogomir, Bogoslav* with the suffix *-at*.

¹³ Jasna Vlajić-Popović, *Church Slavonic Žbldēti “Desiderare, Cupere”- Relict or Innovation* in the volume *Etymological Research into Old Church Slavonic. Proceedings of the Etymological Symposium*, 9-11 September, Brno, 2014, p. 435.

¹⁴ The name can be also regarded as a hypocoristic form of the name *Gavriilo* (Grković 63).

Ubavenko (Grković 200) < adj. *ubav* “handsome, pretty”;
Ubavko (Maretić II 79) created through motion from the feminine form *Ubavka* < adj. *ubava* “beautiful, pretty”;
Umko (T.O. 61) < n. *um* “intellect, reason, intelligence” with the suffix *-ko*;
Uteh, Uteša (T.O. 61) < theme of the vb. *utešiti* “to cheer, to comfort”;
Vedran (Grković 50) < adj. *vedar* with the figurative meaning “serene”;
Veseo (T.O. 52), **Veselin** (Novaković 48), **Veselko** (Grković 52) < adj. *veseo* “joyful, cheerful” with the suffixes *-in*, *-ko*;
Voljen (T.O. 53) < part. pasiv “loved, liked”;
Zdravko (Novaković 64, Grković 96) < adj. *zdrav* “healthy”;
Želja (Grković 92) < n. *želja* “wish”;
Postoja (Grković 159) < vb. *postojati* “to exist, to be”.

Names which indicate family relationships

Batrić (Novaković 44, Grković 34) < n. *brat* “brother”;
Beba, Bebe (Grković 34) with the derivatives *Beban, Bebac* (Grković 34) < n. *beba* “baby”.

Names which indicate the astral world

Zvezdan (Grković 96) < n. *zvezda* “star”.
Zora (Grković 97), **Zoran**¹⁶ (T.O. 55) n. *zora* “dawn”.
 These names show the desire for beauty, having at the same time a protective function. *Zvezda* is widespread in southern Serbia where the celestial body played an important role in folk medicine being considered a heavenly ornament. (Vukanović 65).

Names which indicate colours:

Crni (Grković 207), **Crnko, Crnoje** (T.O. 61) < adj. *Crn* “black”;
Crvenko (Grković 207) < adj. *crven* “red, carmine, crimson”;
Plavaš, Plavko, Plavuš (Grković 158) < adj. *plav* “blue, (hair) blond, fair”;
Rud (mentioned in the Chrysobulls of the Dečani Monastery, Maretić II 77) < adj. *rud* “reddish-brown”;
Žutko (Grković) < adj. *žut* “yellow” with the suffix *-ko*.

Names which indicate the Christian world

Rusalj¹⁷ (Maretić 77, T.O. 58) comes from the name of the holiday *Rusalje*. The name can also be a motional form from the feminine *Rusalijsa* (Grković 300) created from the same holiday name;

Vaskrsenije, Vaskrsija¹⁸ (Grković 50), names created from the noun *vaskrsenje* “resurrection”, or *Vaskrsenije* (old) “Easter”. This particular name was usually given to children born around Easter.

Names which indicate body parts

Glava (Grković 64) < n. *glava* “head”;

¹⁵ Milica Grković puts the Serbian name in relation to the Romanian name *Traian* < lat. *Traianus* (Grković 196). Tatomir Vukanović (Vukanović 58) mentions the feminine name *Trajana*, which is not attested in the dictionary of Milica Grković.

¹⁶ They can also be regarded as hypochoristic forms from the compound names *Zorislav, Zorivoj*.

¹⁷ Milica Grković considers this name to be a derivative from the masculine *Rus* with the suffix *-alj* (Grković 174).

¹⁸ It can also be regarded as a translation of the Gr. *Ἀναστάσιος*.

Grb, Grba (Grković 68) < n. *grba* “hunchback, hump”;
Okan (Grković 151) < n. *oko* “ochi” with the suffix *-an*¹⁹.
Okica (Grković 151), diminutive from the n. *oko* “ochi” with the suffix *-ica*;
Zub (Grković 97) < *zub* “tooth”.

Names which indicate the days of the week

Nedeljko (Novaković 84) < n. *nedelja* “Sunday”;
Petak (Novaković 90) < n. *petak* “Friday”;
Sreda (Grković 183) < n. *sreda* “Wednesday” ;
Subota (Novaković 106) < n. *subota* “Saturday”.

Conclusions

In this article we submitted to analysis the category of traditional Serbian masculine names formed from common words of the vocabulary and other proper names. We included here masculine names created through anthroponymization from common words of the vocabulary.

The masculine names created from common words preserve the cultural identity of the Serbian people and also resonate with the medieval Slavic conception that words are full of symbolic, powerful meanings. These names serve as definers of personality, values and social status and constitute a testimony to the rich past cultural heritage that can be thus preserved in contemporary times.

Etymology key

adj. adjective
 deriv. derivative
 f.n. feminine name
 n. noun
 m.n. masculine name
 var. variant
 vb. verb

Abbreviations of Works cited

Bogosavljević	Bogosavljević, Dragan, <i>Ženska lična imena u turskim defterima Srbije, Crne Gore i Hercegovine (XV-XVI vek)</i> , in “Onomatološki Prilozi”, XI, 1990, pp. 47 – 61.
Grković	Grković, Milica, <i>Rečnik ličnih imena kod Srba</i> , Belgrade: Vuk Karadžić, 1977.
Grujić, Srđević	Grujić, Branislav; Srđević, Ilijana, <i>New standard dictionary English-Srbian. Serbian-English. Novi standardni rečnik Englesko-Srpski. Srpsko-Engleski</i> , Obod-Cetinje, Belgrade, 1998.

¹⁹ In certain dialects *okan* is used for people who have big eyes (Grković 151).

Karadžić	Karadžić, Vuk Stefanović, <i>Srpski rječnik, istolkovan njemačkim i latinskim riječma (1818)</i> , Belgrade: Prosveta, 1966.
Maretić	Maretić, T., <i>O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba</i> , in “Rad”, vol. 81, pp. 81-146, vol. 82, pp. 69 -154, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1886.
Miklosich	Miklosich, Franz, <i>Die Bildung der slavischen Personennamen</i> , Besonders abgedruckt aus dem X. Bande der Denkschriften der philosophisch-historischen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Viena, 1860.
Novaković	Novaković, Stojan, <i>Srpski pomenici XV – XVIII veka</i> , štampano iz “Glasnika srpskog učenog društva”, knj. XLII, Belgrade, 1875.
Skok	Skok, Petar, <i>Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika</i> , I – IV, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 1971 – 1974.
Stojanović	Stojanović, Ljubomir, <i>Stari srpski zapisi i natpisi</i> , I – VI, Belgrade – Sremski Karlovci, 1902-1903.
T.O.	T(ihomir) O(stojić), <i>Srpska narodna imena</i> , Kalendar manastirske štamparije za prostu 1895. Godinu, Novi Sad, 1895.
Vukanović	Vukanović, Tatomir, <i>Lična imena kod Srba</i> , in “Glasnik etnografskog muzeja u Beogradu”, no. XV, pp. 56 – 74, Belgrade: Štampa Državne Štamparije Kraljevine Jugoslavije, 1940.
WEUD	Webster’s encyclopedic unabridged dictionary of the English language, 1994, published by Gramercy Books, distributed by Random House Value Publishing, Inc., 40 Engelhard Avenue, Avenel, New Jersey 07001.

BIBLIOGRAPHY:

1. Barjaktarović, Mirko, *Zašto se nerado pominju neka imena kod našeg naroda*, in “Zbornik za filologiju i lingvistiku”, VI-2, Novi Sad, 1962, pp. 235-242.
2. Bercaru, Anca-Maria, *Traditional feminine names in the Serbian anthroponymy*, in “Analele Universității București. Limbi și Literaturi Străine”, 2008, pp. 87-98.
3. Bercaru, Anca-Maria, *Antroponimele feminine la sârbi și români*, Bucharest: Editura Universității din București, 2014.
4. Grković, Milica, *Imena u dečanskim hrisovuljama*, Novi Sad, 1983.
5. Grković, Milica, *Rečnik imena banjskog, dečanskog i prizrenskog vlastelinstva u XIV veku*, Belgrade: Narodna Knjiga, 1986.

6. Lubaš, Vladislav, *Studije iz srpske i južnoslovenske onomastike i sociolingvistike*, Matica srpska, 2002.
7. Mihajlović, Velimir, *Ime po zapovesti. Imperativni onomastikon srpskohrvatskog jezika*, Belgrade, 1992.
8. Mihajlović, Velimir, Neki problemi semantike naših ženskih imena, in "Prilozi proučavanju jezika" no. 4, Novi Sad, 1968, pp. 209-225.

DENTOLOGY AND ETICHES

Cristina Negru

Scientific Researcher, PhD, Institute of Romanian Philology „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Moldova State University

Abstract: In this article will be defined the concept of ethichs and deontology. The deontology belongs to the field of f professional morality, and at certain times, it tends to align itself with the rules of morality, however, through its applicability, it approaches the norms of law. In accordance with the meanings of deontology analysed by several authors, we can state that deontology is the science of obligations and duties. Another important aspect of our work is the concept of ethics. Ethics represent those principles and values that we take into account in making decisions. They help us decide whether our actions and behaviors are good or wrong. The rules of ethics help us act according to high standards and with integrity. Being a theoretical and practical science, we will refer to the following functions: cognitive; normative (axiological); persuasive.

Keywords: relation, deontology, ethics, principles

Din cele mai vechi timpuri oamenii au fost preocupați să reglementeze relațiile dintre ei prin norme care să aibă ca scop protejarea fiecărui individ al comunității, a comunității ca întreg sau a anumitor segmente ale acesteia (familie, trib, gintă, popor, națiune, etnie, organizație etc.).

Conform *Vocabularului filozofic* al lui Andre Labande, termenul de „deontologie” a fost creat în 1825 de Jeremy Bentham și a apărut în 1834 într-o lucrare postumă a acestuia, intitulată „Deontology or the science of morality” [7]. În viziunea lui A. Labande, deontologia reprezintă „teoria îndatoririlor”, în timp ce în *Vocabularul juridic* publicat de Asociația Henri Capitant, sub coordonarea lui Gérard Cornu, ea este definită astfel: „Ansamblul datoriilor inerente exercitării unei activități profesionale libere, definite cel mai adesea prin reglementări ale profesiei”.

În *Dicționarul explicativ al limbii române* regăsim termenul deontologie ca neologism preluat din francezescul „deontologie”, definit astfel: „Disciplină care se ocupă cu datoriile profesionale. Totalitatea regulilor și a uzanțelor care reglementează relațiile dintre medici în ceea ce privește clientela lor”. La rândul său, *Dicționarul explicativ și practic al limbii române* ne pune la dispoziție următoarea definiție: „Doctrină privind normele de conduită și obligație etică (ale unei profesii)”. Deci, deontologia este practic o etică sau o morală profesională și un drept profesional.

Întâlnit la filozoful hedonist englez, Jeremy Bentham, cuvântul *deontologie* derivă din două cuvinte de origine greacă: *deon* (datorie) și *logos* (știință). După cum am menționat anterior, deontologia este partea eticii, care constă în evaluarea efectelor pozitive și negative ale uneia sau alteia dintre acțiunile umane și se ocupă de îndatoririle profesionale, de datoriile specifice unei profesii, dar și că etica este știința care studiază normele morale, de exemplu: viața, obișnuințele, defectele [8].

Etimologia conceptului „deontologie” a preocupat și preocupă, în mare parte, dicționarele enciclopedice și specializate, acestea urmărind să identifice rădăcinile precum și familia de cuvinte constituite în jurul lui, iar în unele cazuri și sensurile în care conceptul este utilizat [8].

Putem stabili, în esență, că deontologia este un cuvânt constituit prin compunere din două segmente cu identitate distinctă, primul (*deontos*, *deont-*, *deonto-*, *deon-*) orientând

gândirea spre ideea de necesitate, nevoie, obligație, ceea ce se cade, iar cel de-al doilea (*logos, logia*) spre ideea de studiu, știință, discurs. Așadar, putem susține ideea că dicționarele contemporane, atât cele românești, cât și cele engleze, franceze, italiene etc. identifică deontologia ca fiind știința (studiul, discursul) despre obligații (datorii).

Conținutul definițiilor este, însă, mult mai variat, astfel încât vom identifica unele orientări de mare importanță, care vor contribui la înțelegerea deplină a sensurilor în care conceptul este utilizat. Pe de o parte, există diferențe cu privire la genul proxim luat în definiții, unele dicționare considerând deontologia ca „doctrină”, altele ca „teorie”, „disciplină”, „ansamblu de reguli”, „cod”, „parte a eticii”, „studiu” etc. Spre exemplu, *Dicționarul enciclopedic român* (1996) utilizează mai multe accepții ale genului proxim: „doctrină” și „teorie”, în *Dicționarul de filosofie* (1978) vom regăsi următoarele concepte: „cod”, „disciplină” și „parte a eticii”, iar în *Dicționarul de neologisme* (1978) este definită ca „parte a eticii” și „teorie”. Nota dominantă a definițiilor, la acest nivel, este aceea de a identifica mai mult sau mai puțin „tare”, deontologia cu ideea de „teorie” [8].

Este evident faptul că definițiile acoperă o varietate de extensiuni ale noțiunii de definit, extensiunea maximă fiind datoria, înțeleasă ca obligație, în genere, iar cea minimă fiind ansamblul de norme (reguli, obligații) morale ale unei anumite profesii.

În ceea ce privește familia de cuvinte constituită în jurul deontologiei și care au intrat în uzul curent al cercetărilor teoretico-filosofice, sunt de remarcat, în primul rând, „deontica”, atribut atașat logicii pentru a desemna o ramură a logicii modale, cea referitoare la norme (obligatoriu-permis-interzis), atributele „deontologic”, „deontologist” care, atașate eticii, desemnează etica centrată pe norme, pe ideea de datorie.

Anticipând cele expuse, putem menționa că deontologia este un compartiment al eticii care se ocupă cu studiul normelor și obligațiilor specifice unei activități profesionale. Însă, deontologia este ceva mai mult decât atât, este un ansamblu de principii care își au sursa în fundamentele morale ale persoanei și care influențează pozitiv întreaga activitate profesională a acesteia.

Deontologia este bazată pe morală și moralitate cu elemente de legalitate. În sens restrâns, ea acoperă cadrul de cercetare și interpretare a drepturilor, a îndatoririlor și a modului de comportare într-un anumit domeniu al vieții sociale și profesionale. Evident, deontologia diferă de la o profesie la alta datorită specificului activității desfășurate, dar are pretutindeni aceeași bază: *ideea de onestitate și corectitudine în relațiile cu persoana care utilizează serviciile profesionistului* [9].

Potrivit lui Harold Arthur Pritchard și Robert Goldfarb, etica o putem defini prin intermediul perechilor antonimice. „Etica este despre ceea ce este corect sau greșit, bine sau rău, drept sau nedrept, responsabil sau neresponsabil, obligatoriu sau permisibil, lăudabil sau condamnat”. Un lucru important în studiul eticii îl reprezintă înțelegerea corectă a sensului și semnificației termenilor cu care aceasta operează.

Astfel, termenul *etică* provine din filosofia greacă (*ethos* = lăcaș, locuință, locuire și *ethicos* = morav, obicei, caracter), în timp ce termenul morală provine din limba latină (*mos-mores-moralis* = obicei, datină, obișnuință). Chiar dacă de la început acești doi termeni au circulat cu aproximativ același înțeles, filosofia modernă și contemporană le-au separat semnificațiile, astfel că cei mai mulți eticieni consideră *etica* drept disciplina filosofică având ca obiect de studiu *morală*, în timp ce aceasta din urmă are semnificația de obiect al eticii, fenomen real, colectiv și individual, cuprinzând valori, principii și norme, aprecieri și manifestări specifice relațiilor interumane și supuse exigenței opiniei publice și conștiinței individuale. Astfel, putem spune că obiectul eticii reprezintă morală, și anume întreaga sferă a moralei, cu determinațiile sale teoretice, axate pe înțelegerea categoriilor etice fundamentale, a binelui – reper fundamental al moralității și categorie etică fundamentală și cu determinațiile sale practice, legate de problematica fundamentală a vieții morale.

Etica este o disciplină practică și normativă, care are scopul de a ne spune cum trebuie să trăim și cum să ne comportăm. Există diverse forme de etică, care au funcții diferite, de exemplu, *etica generală* stabilește criteriile de a judeca dacă o acțiune este bună sau rea, fiind percepută ca fundamentul eticii aplicate, al eticii individuale, al eticii speciale și ale diferitelor forme de etică specializată. Termenul de etică este sinonim cu morală și semnifică o practică ce are drept obiect stabilirea unei forme de a trăi conform scopurile vieții umane. În *Problemele de etică* propuse elevilor de liceu, Vasile Macoviciuc definește etica drept „teoria filosofică și/sau științifică asupra moralei, adică ansamblul constructelor conceptuale prin care se explică structura, temeiurile și rigorile experiențelor practico-spirituale ce constituie planul moralității trăite, reale” [2, p.207].

Dicționarul de filosofie (1978) propune următoarea definiție: *disciplină filosofică care studiază problemele practice și teoretice ale morale* [6], în timp ce Didier Julia, în dicționarul său de filosofie denumesc disciplina cu termenul de *morală*, definind-o în următorul mod: „știința binelui și a regulilor acțiunii umane; știință a scopurilor vieții, a principiilor de acțiune” [1, p.217-218].

George Edward Mooroe, în *Principia Ethica*, menționează că „problema cum trebuie definit *bun* e cea mai importantă problemă a eticii. Ceea ce e semnatificat de cuvântul *bun* e de fapt (cu excepția opusului său, *rău*) singurul obiect simplu de cercetat specific eticii” [3, p.30]. Autorul subsumează acestei categorii centrale a eticii termeni precum: *virtute, valoare, datorie, corect, trebuie*, menționând că atunci când formulăm enunțuri ce au în componența lor acești termeni sau când discutăm adevărul lor, discutăm probleme de etică [3, p.27].

Etica este una din principalele ramuri ale filosofiei, numită și știința realității morale. Potrivit *Dicționarului explicativ al limbii române*, etica este:

1. un ansamblu de norme în raport cu care un grup uman își reglează comportamentul pentru a deosebi ce este legitim și acceptabil în realizarea scopurilor;
2. știința care se ocupă cu studiul teoretic al valorilor și condiției umane din perspectiva principiilor morale și cu rolul lor în viața socială;
3. totalitatea normelor de conduită morală corespunzătoare; morală.

Etica poate fi înțeleasă de asemenea ca o filosofie asupra moralei, a binelui și a răului, a datoriei. Astfel, „etica” este definită ca „ramură a filosofiei care studiază morală”, în timp ce „morală” reprezintă „credințele despre ce este comportamentul bun și ce este comportamentul rău” sau „măsura în care ceva este corect și bun” [7]. Cu alte cuvinte, etica include valorile și normele morale, ea reprezintă o știință despre comportamentul [9], în timp ce morală include norme și principii care ghidează relațiile umane, reprezintă tipurile sau modelele ideale de comportament.

Fiind o știință teoretică și practică, descriptivă și normativă, reflexivă și axiologică, mai mult sau mai puțin evidentă în diferite curente filosofice, putem realiza o sinteză a principalelor *funcții ale eticii*:

1. *Funcția cognitivă*. Această funcție a eticii se realizează prin cel puțin patru momente distincte ale contactului cu lumea morală:
 - *momentul descriptiv*, în care valorile, normele și faptele morale sunt puse în evidență ca realități descoperite sau de descoperit;
 - *momentul analitico-sintetic*, în care toate acestea trec din planul empiric în cel științific, fiind supuse metodelor de tip epistemic;
 - *momentul explicativ*, în care intră în funcțiune doctrinele etice, acelea care dau seamă de felul particular de interpretare a fenomenului moral;
 - *momentul comprehensiv*, în care universul conceptual al eticii trece de la teoretician spre producătorul de fapte morale.

2. *Funcția normativă (axiologică)*. Această funcție reprezintă produsul relației inseparabile dintre valoare și normă, în lumea moralei, prin intermediul căreia este prezentat rolul eticii, care este unul de sistematizare, de conceptualizare, de raționalizare și de comunicare.
3. *Funcția persuasivă*, care are rolul nu numai de explicare, dar și convingere. Chiar dacă, așa cum interpretăm noi etica, nu este vorba de convingere pe calea manipulării conștiințelor, ci de convingere pe calea deschiderii conștiinței spre raționalitatea și eficiența respectării normelor.

În accepția autorului Vasile Popoescu, deontologia este definită „ca sistem al moralei profesionale, cod moral specific unui anumit corp profesional” [4, p.577]. În viziunea sa „deontologia are realitate numai în concretitudinea sa”, ca „deontologii profesionale”, ca „structuri normative distincte ce reglementează comportamentul moral individual și colectiv în zone ocupaționale particulare.” [4, p.578].

Deontologia poate fi definită și ca știință despre obligații și datorii. Domeniile care îi sunt subordonate vizează datoria, normele morale, regulile și obligațiile profesionale. *Dicționarul lui Miriam Webster* definește termenul deontologie ca „teoria sau studiul obligațiilor morale”.

În cele ce urmează vom defini *deontologia* ca un ansamblu de obligații pe care o profesiune se angajează să le respecte pentru a garanta o practică conformă cu etica. A identifica statutul deontologiei în aria de preocupări ale filosofiei morale este o întreprindere ispititoare, în condițiile în care eticele contemporane sunt extrem de divizate și puțin preocupate de un concept utilizat, mai degrabă, ca mijloc, ca ingredient al diverselor structuri de raționare ale sistemelor teoretice, decât ca scop și obiect nemijlocit al cercetării. Subsumată, în concepția noastră, teoriilor etice normative, deontologia poate prezenta un deosebit interes în momentul actual al cercetării etico-filosofice, în condițiile în care, după aproape o jumătate de secol de negare a moralei tradiționale și înlocuire a acesteia cu preocupări de metaetică, „o disciplină foarte abstractă și tehnică”, asistăm la o „renaștere a interesului pentru etica normativă”, act identificat de unii filosofi „ca un semn că filosofia s-a rededicat scopului său normal și onorant” [5, p. 29].

Pe de altă parte, preocuparea noastră este avantajată de faptul că în filosofia morală contemporană construcția de noi teorii etice este încurajată. „Nimic nu stă în fața avansării către construcția de noi teorii etice” – susține Cheryl N. Noble – în condițiile în care „există un sentiment larg răspândit că mult prea marile pretenții ale scepticismului secolului XX au fost reduse până la proporții neglijabile” [5, p. 30].

BIBLIOGRAPHY:

1. *Micul dicționar academic* (ediția a II-a). Academia Română, Institutul de Lingvistică, Univers enciclopedic, 2010. 3200 p.
2. MOCAVCIUC, V. „Problemele de etică”. *Filozofie, manual pentru licee și școli normale*, Editura Didactică și pedagogică R.A., 1992. p. 207-223.
3. MUREȘAN, V. *Valorile și adevărul moral*. Editura Alternative, 1995. 248 p.
4. POPESCU, V. „Deontologia și moralitatea riscului”. *Revista de Filozofie*, Tomul XLII, nr. 5-6, Septembrie-Decembrie 1995, p. 577-578.
5. LAZĂR, C. *Autoritate și deontologie*, Editura Licorna, 1999. 200 p.
6. БЕЛВЕНИСТ Э. *Общая лингвистика*. Москва: Едиториал УРСС, 2002. 352 p.
7. <https://www.britannica.com/> [vizitat 10.11.2024]
8. <https://dexonline.ro/> [vizitat 21.11.2024]
9. <https://www.ldoceonline.com/> [vizitat 29.11.2024]

Notă: Articolul este publicat în cadrul subprogramului (cod **010301**) *Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică.*

MEMORY, A COMPLEX CONCEPT

Adela Sava (Codreș)

PhD, University of Craiova

Abstract: *In our research we give an important place to memory, based on the work of Marie-Anne Paveau. It considers the speeches in their context, whether cultural, historical and social. In his book *Les prédiscours*. Meaning, memory, cognition, the notion of memory plays an important role given the fact that the author sees it as an important component in the construction of knowledge and its expression in discourse. In his book *Places of Memory*, Pierre Nora underlines the difference between memory and history: “Memory is life, always carried by living groups and as such, it is in permanent evolution, open to the dialectic of memory and amnesia, unconscious of its successive deformations, vulnerable to all uses and manipulations, susceptible to long latencies and sudden revitalizations. » (Nora 1997: 24-25) For him, history is the problematic and incomplete reconstruction of what is no longer, a representation of the past while memory is an always current phenomenon, experienced in the eternal present. If history is the result of an intellectual operation which calls for analysis and critical discourse, memory is affective and magical and establishes remembrance in the sacred. Maurice Halbwachs begins his reasoning starting from the idea that memory is linked to the brain and to an individual body (Halbwachs 1997: 97). He admits that memories can be organized in two ways: either around a person who sees them from his point of view, or dispersed within the society of which they are partial images. The sociologist draws the conclusion that there is a gift of individual memories and collective memories and that the individual participates in two kinds of memory.*

Keywords: *discourse, memory, collective memory, historical memory, places of memory.*

Dans notre recherche nous accordons une place importante à la mémoire en nous basant sur les travaux de Marie-Anne Paveau. Elle envisage les discours dans leur contexte qu’il soit culturel, historique et social. Dans son livre *Les prédiscours*. Sens, mémoire, cognition, la notion de mémoire joue un rôle important vu le fait que l’auteure y voit une composante importante dans la construction des connaissances et leur mise en discours.

1. La notion de mémoire discursive chez Marie-Anne Paveau

Marie-Anne Paveau veut intégrer la notion de mémoire dans l’analyse du discours qu’elle veut doter d’une dimension cognitive et souligne le fait que le discours ne serait pas possible sans des savoirs et des croyances partagés qu’elle appelle des prédiscours.

La question des prédiscours peut être analysée de point de vue lexico-phraséologique ce qui suppose qu’on part du langagier vers le collectif et que c’est dans le langagier qu’on peut trouver du collectif du déjà construit. Cela nous dirige vers l’identification des figements, parce qu’ils indiquent une antériorité, mais aussi la possibilité de reconnaissance et de reproductibilité pour les deux, le récepteur et le locuteur. Marie-Anne Paveau souligne aussi que le figement est un signe de prédiscours, mais il n’est pas le prédiscours. L’analyste des discours indique un deuxième point de vue sur les prédiscours : il s’agit de celui pragmatique qui implique la compétence encyclopédique.

Marie-Anne Paveau reprend le concept de présupposition en proposant le traitement pragmatique-logique, en essayant de résoudre le problème soulevé par l’articulation de la représentation du monde au discours produit.

Le traitement cognitif du prédiscours ouvre la discussion sur les schémas et cadres (Paveau 2016 : 44) pour lesquels elle emploie le terme d’organiseurs. Intéressée par le fonctionnement des savoirs et des croyances préconstruites dans le discours ou plus précisément par la manifestation du prédiscours dans le discours, elle reprend toute une série

de concepts utilisés par la critique pour décrire le déroulement des actions dans un récit : « schémas, cadres, scénarios, scripts, plans, paquets d'organisation mnésique, nœuds d'organisation thématiques, schèmes d'images. » (Paveau 2006: 46). C'est ce qu'elle appelle des *organiseurs mentaux*. Elle continue la classification par les *schèmes d'images du réalisme expérientiel* (ibidem) ce qui témoigne de son intérêt pour les expériences collectives. La façon dans laquelle nous pouvons donner du sens à nos expériences grâce aux structures d'un certain niveau de généralité que les « schèmes d'images » semble aussi beaucoup préoccuper Marie-Anne Paveau. Ensuite elle retient de la théorie du prototype la coloration prédiscursive, car il se situe dans une antériorité par rapport à la production verbale, de nature mémorielle, parce que le prototype est stocké dans la mémoire. (ibidem)

Comme le discours est considéré comme un lieu de construction du monde de point de vue lexical et discursif (idem: 55) et que la communication est possible à partir des croyances communes, l'un des problèmes qui préoccupent Paveau est la manifestation de ces croyances dans la matérialité des échanges verbaux. Elle distingue les croyances subjectives de celles objectives, les premières étant identifiées par l'existence de la première personne tandis que les deuxièmes sont exprimées par l'intermédiaire de la troisième personne. L'existence de l'asymétrie entre les deux types et le positionnement du sujet par rapport au deuxième type dirige le raisonnement vers la nature (inter)subjective des croyances et la réflexivité du discours.

Un autre terme considéré par Marie-Anne Paveau comme étant utile pour sa théorie des prédiscours est celui de préjugé, idée reçue façonnée par la société dont l'adoption témoigne d'une certaine soumission à l'autorité de l'ordre social. L'attachement des gens à un préjugé est la preuve de son pouvoir ordonnateur qui leur permet de comprendre le monde. (Paveau 2006: 54) Bien que sa fonction sociable soit évidente, l'analyste du discours s'intéresse aux préjugés dans le contexte des configurations sociales, culturelles et historiques et surtout de point de vue discursif et linguistique. D'autres termes qui peuvent enrichir le domaine de l'analyse du discours, d'après Marie-Anne Paveau, sont ceux de catégories et représentations, stéréotype et prénotions. La même linguiste envisage le sens de *catégorie* et de *représentation* à la lumière d'E. Durkheim qu'elle cite dans son livre *Les prédiscours. Sens, mémoire, cognition* : les catégories sont des représentations collectives dont elles décrivent l'état. (2006: 55) Elle se sert de la notion de représentation dans un sens qui articule les composantes cognitive et discursive, mais également sociale, car le discursif ne se conçoit selon Paveau que dans une dimension sociale. Plus encore, elle conçoit la représentation comme organisateur mental qui indique à l'individu un mode d'être en société. Elle est donc une forme de connaissance du monde qui peut être construite ou activée en discours et qui peut être formulée discursivement, de manière implicite ou explicite.

Liée à la notion de prédiscours est celle du stéréotype qui offre des informations sur des préfabriqués dans le domaine prélangagier. Il s'agit des formes de pensée, de croyances et des images. Ruth Amossy apporte l'idée que le stéréotype est une construction de lecture (Amossy 1991 : 22). Elle introduit aussi le terme de stéréotypage qui est l'activité de repérage, dans le texte ou dans le réel, d'un modèle collectif figé. Marie Anne Paveau s'intéresse à cela parce que la conception dynamique des productions discursives tient compte de la composante de co-production des discours et de leur organisation. Cela veut dire que les discours ne sont pas donnés d'avance et qu'ils se construisent d'une manière dynamique en fonction des locuteurs, des interlocuteurs, de leur milieu social et matériel, de leurs croyances et de leurs visions sur le monde.

L'analyse du discours, la pragmatique et la sémantique reposent sur l'idée d'un sens antérieur collectif et formulent des propositions qui portent sur le fonctionnement du discours par rapport à des données présentées comme antérieures et partagées. Pour définir le terme de préconstruit, Paveau cite la définition de J.- M. Leard de 1983, signalée in Gobert 2001:503)-

« Terme général qui regroupe des données qui ne sont pas présentes dans l'énoncé, mais qui s'y manifestent sous forme de traces (marqueurs énonciatifs, organisation phrastique particulière, etc.) » comme c'est le cas de l'implicite, du présupposé, de la métarègle ou du méta-énoncé. (Paveau 2006: 64) En liaison avec le préconstruit est la sémantique discursive a pour but de saisir la relation entre le discours et ses extérieurs, que ces derniers soient nommées conditions ou rapports idéologiques.

La matérialité langagière dit quelque chose d'une autre matérialité, celle de l'idéologie ou des rapports sociaux. (idem: 65) Comme les extérieurs peuvent changer, Paveau suggère l'idée de la reconstruction de sens en discours. Moyen de décrire comment l'extralinguistique (idéologie) se manifeste dans la matérialité langagière (la construction du personnage, son évolution, ses paroles, la subjectivité, etc.), le préconstruit est articulé aux notions d'intradiscours et d'interdiscours qui appartiennent à la sémantique discursive.

En mentionnant M. Pêcheux et A. Culioli, Marie Anne Paveau souligne que l'interdiscours est l'effet d'un discours sur un autre et donne comme exemple le domaine de « on parle » et « ça parle ». (idem: 66)

Dans la sémantique discursive, le préconstruit peut être identifié, se manifestant dans des structures syntaxiques particulières comme la construction relative, la détermination, la nominalisation. (idem: 68) Ce sont ce que Paveau appelle comme des « traces du préconstruit comme effet dans l'intradiscours ». (ibidem : 68) Un des traits du préconstruit qui se manifeste dans l'intradiscours est sa nature *d'effet*. On parle de l'effet subjectif de l'antériorité et de l'effet idéologique. Un autre trait du préconstruit est celui de l'universalité ce qui suppose qu'il renvoie à ce que chacun connaît et dont les articulateurs sont: « comme nous l'avons dit », « comme chacun sait », « comme chacun peut le voir ». Il est aussi doté d'une dimension collective.

Comme souligné plus haut, l'un des aspects qui intéressent Paveau est la mémoire, mais il s'agit bien d'une forme qui se manifeste en discours, c'est-à-dire, la mémoire en discours. Elle est envisagée comme étant étroitement liée aux conditions sociales, historiques et cognitives de production des discours. Cela implique les données extradiscursives et surtout prédiscursives qui participent à la construction et la circulation des productions verbales de sujets situés. (Paveau 2006: 86) Le point de départ est la mémoire collective telle qu'elle a été définie par Maurice Halbwachs en 1925 dans son livre *Les cadres sociaux de la mémoire*. Cette mémoire collective est organisée selon des « cadres sociaux » où circule et se constitue l'identité individuelle des locuteurs. Cette mémoire n'est pas spontanée ou innée. Paveau prend le parti du contexte et de l'expérience en postuler la collectivité de la mémoire. Alors, le discours se construit à partir de la mémoire des discours antérieurs et des paroles d'autrui. Nous pensons pourtant que l'idée que le discours ne relève pas de la compétence individuelle et intentionnelle des sujets parlants (ibidem) est un peu exagérée. À la construction du discours contribue aussi la mémoire individuelle de l'énonciateur, mais aussi celle du coénonciateur. Encore une fois l'importance du contexte est affirmée, car chaque mémoire individuelle peut représenter un point de vue sur la mémoire collective. Ce point de vue change en fonction des relations que chaque individu entretient avec d'autres milieux et de la place qu'il occupe dans un espace, dans un temps, dans la société. Cette mémoire individuelle contribue à son tour à la mémoire collective. La mise en discours de la mémoire collective est individuelle et subjective.

Paveau souligne le fait que pour Halbwachs la mémoire collective est reconstruction du passé en vue d'organiser le présent. (idem: 87) Restitution et reconstruction du passé se réalisent grâce à la mémoire du discours. Et cela est possible par l'adaptation de l'image des faits passés aux croyances du présent. Nous pensons que la compréhension du message du discours dépend dans une moindre mesure de la connaissance de ce qui était l'origine quoique Paveau le considère comme inutile puisque la réalité du passé n'existait plus. L'intérêt du

concept de *mémoire collective* dans l'analyse du discours consiste donc dans sa dimension constructiviste qui se trouve à l'intersection entre la mémoire individuelle et la mémoire collective. Cette dernière est construite de mémoires plurielles individuelles qui restituent le passé et le construisent en même temps en fonction de leurs paramètres comme, par exemple le temps, le lieu et les relations qu'elles entretiennent avec leur milieu et les autres milieux. À cela Paveau ajoute aussi les schématisations primaires en donnant comme exemple les mythes. L'idée des milieux est reprise par Paveau de Maurice Halbwachs qui, en parlant du milieu des ouvriers, fait la distinction entre la mémoire collective et la mémoire sociale. Cette dernière est plus culturelle que sociale et circule dans la société, globalement, tandis que celle collective est spécifique à un groupe. Maurice Halbwachs parle aussi dans son livre *La mémoire collective* d'un autre type de mémoire : la mémoire historique. Par comparaison à mémoire collective caractérisée par une certaine familiarisation due aux ancêtres, la nouvelle mémoire, celle historique est chargée d'étrangeté vu le fait que l'individu ne se l'est pas appropriée. Il nous semble particulièrement intéressante l'idée que la mémoire historique devient familière à l'individu grâce à la mémoire collective. Le transfert se fait par l'intermédiaire de la mémoire des ancêtres. C'est ce que Ricœur appelle dans son livre *La mémoire, l'histoire, l'oubli* « le lien transgénérationnel » : (Ricœur 2000 : 513). D'après Ricœur, la découverte de la mémoire historique représente une « véritable acculturation de l'extérieur » :

« Cette acculturation est celle d'une familiarisation progressive avec du non-familier, avec l'inquiétante étrangeté du passé historique.

Cette familiarisation consiste en un parcours initiatique, à travers les cercles concentriques que constituent le noyau familial, les camaraderies, les amitiés, les relations sociales des parents et, plus que tout, la découverte du passé historique par le truchement des ancêtres. » (Ricœur 2000 : 513)

2. Maurice Halbwachs et la mémoire

Maurice Halbwachs établit plusieurs paires conceptuelles dans son livre *La mémoire collective* paru en 1950 et réédité en 1997.

2.1. La mémoire individuelle/la mémoire collective

En partant de l'expression « je n'en crois pas à mes yeux », Halbwachs dit que dans le locuteur qui la prononce il y a deux personnes : celle sensible qui vient de déposer sur ce qu'elle a vu devant un moi qui a vu autrefois ou qui s'en est fait une opinion en s'appuyant sur les témoignages des autres. Il continue avec un autre exemple, celui d'un promeneur qui revient dans une ville où il a été précédemment. Ce qu'il voit prend place dans le cadre des souvenirs anciens et ces souvenirs s'adaptent à ce qu'il vient de voir. Alors, l'ensemble de souvenirs s'accorde pour les reconnaître. (Halbwachs 1997 : 51) Si les impressions s'appuient sur son propre souvenir et en même temps sur les souvenirs des autres, la confiance dans l'exactitude du rappel est plus grande. L'idée que Maurice Halbwachs veut transmettre est celle que nos souvenirs sont collectifs et qu'ils nous sont rappelés par les autres. Nous ne sommes jamais seuls même si les autres ne sont avec nous, matériellement distincts. La mémoire individuelle conçue en opposition à la mémoire collective n'est pas une condition nécessaire et suffisante du rappel et de la reconnaissance des souvenirs. Si le souvenir est aboli, c'est parce que nous ne faisons plus partie du groupe dans la mémoire duquel il s'est conservé. Le témoignage du groupe ne suffit pas à notre mémoire pour qu'elle en fasse surgir le souvenir. Pour que le souvenir puisse être reconstruit, il faut qu'il y ait des notions et des données communes entre les deux mémoires, celle individuelle et celle collective, du groupe. (Halbwachs 1997 : 63) Si la mémoire collective n'englobe plus la mémoire individuelle, le

malentendu peut apparaître, comme celui qui pèse sur deux hommes qui ne parlent pas la même langue.

2.2. La mémoire collective/la mémoire historique

Maurice Halbwachs commence son raisonnement en partant de l'idée que la mémoire est liée un à cerveau et à un corps individuel (Halbwachs 1997 : 97). Il admet que les souvenirs peuvent s'organiser de deux manières : soit autour d'une personne qui les envisage de son point de vue, soit se disperser à l'intérieur de la société dont ils sont des images partielles. Le sociologue tire la conclusion qu'il y a donc des mémoires individuelles et des mémoires collectives et que l'individu participe à deux sortes de mémoire.

En parlant de la mémoire individuelle, l'auteur de *La mémoire collective*, dit qu'elle n'est fermée ni isolée. Pour invoquer son propre passé, l'individu a besoin de points de repère qui se trouvent hors de lui et qui sont fixés par la société. Halbwachs ajoute aussi que pour évoquer les souvenirs, l'homme emploie des mots et des idées qu'il n'a pas inventés et qui appartiennent à son milieu. La mémoire individuelle et la mémoire collective n'ont pas les mêmes limites. Les gens se souviennent ce qu'ils ont vu, senti, vécu, tandis que le groupe, dont ils font partie, a traversé plusieurs événements. Bien que ces faits se sont déroulés pendant leur vie, ils ne les connaissent pas. Pour les évoquer, ils se remettent à la mémoire de ceux qui les ont connus.). Les événements qui lui sont contemporains, mais auxquels il n'a pas participé peuvent lui être aussi étrangers que ceux qui ont eu lieu avant sa naissance. L'individu fait alors appel à une sorte de « mémoire empruntée » (Halbwachs 1997 : 99.) La conclusion à laquelle arrive Maurice Halbwachs est qu'il y a deux sortes de mémoires : une intérieure ou personnelle et l'autre extérieure ou sociale ou une mémoire autobiographique et une mémoire historique. En les comparant, il tient à préciser que la première s'aide de la deuxième. Bien que la mémoire personnelle soit moins étendue que la mémoire historique, elle peut présenter le passé d'une manière plus dense et continue. Celle historique représente le passé sous une forme schématique et résumée : « Des noms propres, des dates, des formules qui résument une longue suite de détails, quelquefois une anecdote ou une citation : c'est l'épithète des événements d'autrefois aussi courte, générale et pauvre de sens que la plupart des inscriptions qu'on lit sur les tombeaux. C'est que l'histoire, en effet, ressemble à un cimetière où l'espace est mesuré, et où il faut, à chaque instant trouver de la place pour de nouvelles tombes. » (idem : 100).

Maurice Halbwachs précise que les cadres collectifs de la mémoire ne se réduisent pas pourtant à des noms, à des formules et à des dates ; ils contiennent aussi des courants de pensée et des expériences où on retrouve son passé parce qu'il en a été traversé. (idem: 113) Si on n'a pas de souvenir des événements et si on se tient seulement à la notion historique, on parle du savoir abstrait et non pas de la mémoire. (idem : 120). Le sociologue insiste sur le fait que la mémoire personnelle s'appuie sur l'histoire vécue en non pas sur celle apprise. L'histoire vécue est celle qui constitue un cadre vivant et naturel sur lequel la pensée peut s'appuyer pour reconstituer l'image du passé. C'est la mémoire qui met en contact direct l'individu avec les impressions de son passé, mais d'ici une autre problématique semble se crayonner. Le temps passant l'homme participe à la vie et à la pensée du groupe dont il fait partie. Les idées nouvelles qu'il acquiert n'influencent-elles pas les souvenirs qu'il a de son passé ? Maurice Halbwachs insiste sur le fait que le souvenir est dans une large mesure « une reconstitution du passé à l'aide des données empruntées au présent » (idem: 119) ce qu'il fait qu'il soit altéré. Cela conduit Halbwachs à la conclusion que la part du social et de l'historique semble donc jouer un rôle assez important dans la qualité de la mémoire de notre passé.

En essayant de comparer la mémoire historique avec celle collective, Halbwachs affirme que la seconde « c'est le groupe vu du dedans et pendant une période qui ne dépasse pas la durée moyenne de la vie humaine » alors que l'histoire « examine le groupe du dehors, et qu'elle embrasse une durée assez longue. » (Halbwachs 1997 : 140) La mémoire collective présente au groupe l'image de son passé de telle manière qu'il peut s'y reconnaître, elle étant « un tableau des ressemblances ». (ibidem)

La conclusion à laquelle Halbwachs arrive est que la mémoire collective ne se confond pas avec l'histoire et que même l'expression de « mémoire historique » n'est pas très bien choisie vu le fait que les deux termes qui la composent s'opposent. L'histoire est un recueil de faits, mais lus dans des livres et enseignés dans des écoles, rapprochés et classés suivant une logique qui peut être étrangère à leurs contemporains. L'histoire commence au point où la mémoire sociale se décompose et le seul moyen de sauver le souvenir est de le fixer par écrit. Pour qu'il y ait de la mémoire, il faut qu'un individu ou un groupe puisse avoir le sentiment qu'ils remontent à leurs souvenirs. (idem : 130).

3. Pierre Nora et la notion de lieux de mémoire

Dans son livre *Les lieux de mémoire* Pierre Nora souligne la différence entre la mémoire et l'histoire : « La mémoire est la vie, toujours portée par des groupes vivants et à ce titre, elle est en évolution permanente, ouverte à la dialectique du souvenir et de l'amnésie, inconsciente de ses déformations successives, vulnérable à toutes les utilisations et manipulations, susceptible de longues latences et de soudaines revitalisations. » (Nora 1997 : 24-25) Pour lui, l'histoire est la reconstruction problématique et incomplète de ce qui n'est plus, une représentation du passé alors que la mémoire est un phénomène toujours actuel, vécu au présent éternel. Si l'histoire est le résultat d'une opération intellectuelle qui appelle analyse et discours critique, la mémoire est affective et magique et installe le souvenir dans le sacré. Le lieu de rattachement est différent aussi : pour la mémoire c'est le concret et pour l'histoire ce sont les continuités temporelles, les évolutions et les rapports des choses. L'histoire a vocation d'universel, elle appartenant à tous et à personne. Par contre, la mémoire qui a le pouvoir de souder les groupes peut être collective, individuelle, plurielle. (Nora 1997 : 25)

L'étude des lieux de mémoire se trouve, en France, à l'intersection d'un mouvement historiographique qui suppose le retour réflexif de l'histoire sur elle-même et le mouvement historique qui marque la fin d'une tradition de la mémoire. « La naissance d'un souci historiographique, c'est l'histoire qui se met en devoir de traquer en elle ce qui n'est pas elle, se découvrant victime de la mémoire et faisant effort de s'en délivrer. » (idem : 26)

Pierre Nora dit que les deux orientations se combinent pour nous renvoyer en même temps aux instruments de travail de l'histoire et aux objets symboliques de notre mémoire : les Archives, les Trois Couleurs, les bibliothèques, les dictionnaires, les musées, les commémorations, les fêtes, les monuments ; le dictionnaire Larousse et le mur des Fédérés, cimetières et collections. (idem : 28)

Les lieux de mémoire sont des restes où subsiste une conscience commémorative, ce sont les « buttes-témoins d'un autre âge, des illusions d'éternité. » (ibidem). Ils naissent et vivent du sentiment qu'il n'existe pas de mémoire spontanée. Il faut créer des archives et organiser des célébrations parce que « la mémoire est vécue de l'intérieur, plus elle a besoin de supports extérieurs. » (idem : 30) En affirmant qu'aujourd'hui ce qu'on appelle mémoire est en réalité de l'histoire, Pierre Nora introduit le concept de *mémoire archivistique* qui s'appuie sur la trace, l'image, le vestige, l'enregistrement. (ibidem)

L'historien répète l'idée que les lieux de mémoire appartiennent aux deux règnes : « simples et ambigus, naturels et artificiels, immédiatement offerts à l'expérience la plus sensible et, en même temps, relevant de l'élaboration la plus abstraite. » (idem: 37) Nora

souligne le fait qu'on peut parler des *lieux* dans les trois sens du mot, symbolique, fonctionnel et matériel et qu'un lieu matériel comme l'archive devienne lieu de mémoire, il doit être investi d'une valeur symbolique par l'imagination. Les lieux fonctionnels comme le manuel de classe, le testament ou les associations d'anciens combattants entrent dans la catégorie des lieux de mémoire s'ils sont l'objet d'un rituel. La minute de silence, exemple extrême d'une signification symbolique, sert à un rappel du souvenir en étant en même temps un découpage matériel temporel. (ibidem) Comme la mémoire a connu deux formes de légitimité, celle historique et celle littéraire dont la frontière s'estompe avec la renaissance du roman historique, avec l'intérêt pour le drame historique, le récit d'histoire orale, en somme, la préoccupation pour les lieux où s'encre, se condense et s'exprime la mémoire collective.(idem : 43)

La conclusion à laquelle nous arrivons est que les faits du monde (situations et événements) sont mémorisés sous la forme des images, des mots, des sensations ou des discours ce qui révèle la complexité du phénomène de l'hétérogénéité. Comme tout discours, le discours littéraire fait aussi appel à la mémoire de l'énonciateur et à celle du lecteur en étant en même temps un "canalisateur" de la remontée des souvenirs des lecteurs. On ne doit pas oublier pourtant qu'il repose sur la mémoire de l'énonciateur qui peut censurer, d'une manière inconsciente peut-être, certains souvenirs. Les lieux d'inscription de cette mémoire sont, d'après Moirand, les allusions, les mots-événements, les désignations qualifiantes récurrentes, les notions émergentes, les discours antérieurs qu'on évoque ou qu'on invoque, les discours transverses, les discours antagonistes, etc.(Moirand 2011 : 132)

BIBLIOGRAPHY:

1. ADAM, Jean-Michel, *Le Récit*, Paris, PUF, 1984.
2. ADAM, Jean-Michel, *Le texte narratif*, Paris, Nathan, 1985.
3. ADAM, Jean-Michel, PETITJEAN, André, *Le texte descriptif*, Paris, Nathan, 1989
4. ADAM, Jean-Michel, *Éléments de linguistique textuelle*, Liège, Mardaga, 1990.
5. ADAM, Jean-Michel, BONHOMME, Marc, *L'Argumentation publicitaire*, Paris, Nathan, 1997.
6. ADAM, Jean-Michel, *Linguistique textuelle*, Paris, Nathan, 1999.
7. ADAM, Jean-Michel, *La linguistique textuelle*, Paris, Armand Colin, 2006 [2005].
8. ALBOUY, Pierre, *Mythes et mythologies dans la littérature française*, Paris, Armand Colin, 1969.
9. ALTHUSSER, Louis *Idéologie et appareils idéologiques d'État*, 1970.
http://classiques.uqac.ca/contemporains/althusser_louis/ideologie_et_AIE/ideologie_et_AIE.pdf
10. AMOSSY, Ruth, *Images de soi dans le discours, La construction de l'ethos*, Lausanne, Delachaux et Niestlé, 1999.
11. AMOSSY, Ruth, *Argumentation dans le discours*, Paris, Nathan, 2010 [2000].
12. AMOSSY, Ruth, *La présentation de soi. Ethos et identité verbale*, Paris, PUF, 2015.
13. CONDEI, Cecilia, *Introduction à la pragmatique du langage et à l'analyse du discours*, Craiova, Editura Universitaria, 2012.
14. CONDEI, Cecilia, *Composants pragmatiques et textuels du discours (non)littéraire*, Craiova Universitaria, 2013.
15. CISLARU, Georgeta, *Étude sémantique et discursive du nom de pays dans la presse française avec référence à l'anglais, au roumain et au russe* soutenue en 2005 sous la direction de Bernard Bosredon.
16. HALBWACHS, Maurice, *La mémoire collective*, Paris, Albin Michel, 1997.

17. HALBWACHS, Maurice, *Les cadres sociaux de la mémoire*, Paris : Félix Alcan, 1925.
http://classiques.uqac.ca/classiques/Halbwachs_maurice/cadres_soc_memoire/cadres_soc_memoire.html[dernière consultation le 1er mars2020].
18. MAINGUENEAU, Dominique, *Pragmatique pour le discours littéraire*, Paris, Bordas, 1990.
19. MAINGUENEAU, Dominique, *L'Analyse du discours, introduction aux lectures de l'archive*, Paris, Hachette, 1991.
20. MAINGUENEAU, Dominique, *Le Contexte de l'œuvre littéraire .Énonciation, écrivain, société* <http://dominique.maingueneau.pagesperso-orange.fr/pdf/Le-contexte-de-l%27OL-1993.pdf>
21. MAINGUENEAU, Dominique, *Les termes clés de l'analyse du discours*, Paris, Seuil, 1996.
22. MAINGUENEAU, Dominique, *Le discours littéraire. Paratopie et scène d'énonciation*, Paris, Armand Colin, 2004.
23. MAINGUENEAU, Dominique, *Discours et analyse du discours*, Paris, Armand Colin, 2014
24. MAINGUENEAU, Dominique, *Trouver sa place dans le champ littéraire*, Paris, L'Harmattan, 2016.
25. MOIRAND, Sophie, *Les discours de la presse quotidienne*, Paris, PUF, 2011[2007].
26. NORA, Pierre, *Les lieux de mémoire*, t. 1, Paris, Gallimard, 1997.
27. PAVEAU, Marie-Anne, *Les prédiscours. Sens, mémoire, cognition*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2006.
28. AVEAU, Marie-Anne, SARFATI, Georges Elia, *Les grandes théories de la linguistique. De la grammaire comparée à la pragmatique*, Armand Colin, 2014.
29. RICŒUR, Paul, *La Mémoire, l'histoire, l'oubli*, Paris, Seuil, 2003.
30. RICŒUR, Paul, *Temps et récit I*, Paris, Seuil, 1983.
31. RICŒUR, Paul, *Temps et récit II*, Paris, Seuil, 1984.
32. RICŒUR, Paul, *Temps et récit III*, Paris, Seuil, 1985.
33. RICOEUR , Paul, *Conflictul interpretarilor*, traducteur Horia Lazăr, Cluj, Ed. Echinox, 1999.

FOLK ETYMOLOGY AND CONTAMINATION IN LINGUISTIC ETNOMEDICINE

Andrei-Ionuț Popa

PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iași

Abstract: The aim of this article is to define and present cases of folk etymology and contaminations in the sphere of linguistic ethnomedicine, namely to explain the lexico-semantic facts through their relations with the culture and the people's thinking, the difference between *etnoiatry* - *iatrosophy*, the resemantizations produced by the two phenomena, the referential reasons that could have generated these changes, respectively linguistic coding and decoding from a sociolinguistic perspective

Keywords: Folk etymology, contamination, ethnomedicine, *iatrosophy*, synonymous irradiation, semantic permeability

Pentru stabilirea relațiilor dintre etnomedicină și lingvistică și pentru a degaja terenul pe care cele două discipline se intersectează, este necesar să aducem în discuție o problemă de terminologie care să se referă atât la forma, cât și la conținutul termenului *etnomedicină*. Cercetătorul interesat va avea surpriza de a nu-1 găsi consemnat în nici unul din dicționarele noastre. În ultimele decenii, el a început însă să apară în unele lucrări de specialitate pentru desemnarea noțiunii „medicină populară”, după modelul fr. *ethnomedecine*, al germ. *Ethnomedizin* și acela al engl. *ethnomedicine*, (francezii au chiar o revistă special consacrată acestei discipline, „*Bulletin d'ethnomedecine*”). Denumirea impusă deja în cercurile științifice românești pentru exprimarea acestei noțiuni era *etnoiatrie*, termen introdus la noi de profesorul clujean V. L. Bologa.

Terminologia medicală populară apare în numeroase lucrări care aparțin nu numai lingviștilor și etnologilor, „în afară de medici, ei (autorii lucrărilor sau ai culegerilor de folclor, n.n.) sunt învățători, ca E. Hodoș profesori de religie și preoți, precum S. Fl. Marianși Gorovei (inițiatorul primei reviste folcloristice de la noi, „Șezătoarea”, foarte importantă pentru culegerile de descânțece și rețete populare primite prin corespondență și publicate aici), G. Dem. Teodorescu alături de V. Alecsandri, unul din primii noștri folcloriști de la jumătatea secolului al XIX-lea, ori D. Lupașcu și, bineînțeles, eminente lingviști și dialectologi, precum I.-A. Candrea și E. Petrovici” (Căprioară 2014: 22–23).

Relațiile dintre *medicina populară* și *medicina savantă* decurg din caracterul dominant de „artă (=meșteșug)” al celei dintâi (în sensul că ea urmărește în primul rând un rezultat practic, vindecarea, iar nu verificarea unui adevăr științific) și de „știință (= științele medicale)” al celeilalte, scopul declarat al celei din urmă fiind acumularea de cunoștințe științifice. Punerea față în față a celor două tipuri de cunoaștere, care stau la baza medicinei populare și a celei savante, în speță a cunoașterii empirico-magice vs. cunoașterea științifică, a făcut-o cunoscutul antropolog și etnolog francez Claude Levi-Strauss. Acesta observă că etnologii nu au reflectat încă îndeajuns asupra faptului că originea științei moderne datează numai de câteva secole, în timp ce, mult mai vechi, „miturile și riturile oferă, ca valoare principală a lor, faptul de a fi păstrat, până în epoca noastră, sub o formă reziduală, moduri de observație și de reflecție care, la timpul lor, au fost (și, fără îndoială, mai sunt și azi) adaptate exact unor descoperiri de un anumit tip [s.n.], și anume, acelea pe care le permitea natura, pornind de la organizarea și de la exploatarea speculativă a lumii sub o formă reziduală,

moduri de observație și de reflecție care, la timpul lor, au fost (și, fără îndoială, mai sunt și azi) adaptate exact unor descoperiri de un anumit tip [s.n.], și anume, acelea pe care le permitea natura, pornind de la organizarea și de la exploatarea speculativă a lumii sensibile, în termenii sensibilului" *Claude Levi-Strauss, Gândirea sălbatică. Totemismul azi, București, 1970, p. 156-157*, în consecință, în definirea medicinei populare ca știință etnologică trebuie să apară și părțile ei componente : medicina empirică și medicina magico-mitică sau religioasă .

Al. Graur a admis medicina alături de o serie de alte discipline (psihologia, sociologia, matematica, filozofia s.a.) în sfera limbajului devenit obiect de cercetare interdisciplinară, iar această „combinație“ dintre medicină și știința limbii a numit-o *medicină lingvistică*, definindu-i clar obiectul de cercetare: investigarea tuturor faptelor de limbă care privesc medicina. Prin analogie cu sintagma medicină lingvistică propusă de Al. Graur și dată fiind existența celor două tipuri fundamentale de medicină (cea populară și cea savantă), s-a optat ca domeniul interdisciplinar care să se ocupe de investigarea faptelor de limbă specifice medicinei populare să se numească *etnomedicină lingvistică* (și nu medicină populară lingvistică sau etnoiatrie lingvistică). Se recunoaște în această departajare a domeniilor de investigare a faptelor de limbă teza cunoscutului lingvist ieșean Gh. Ivănescu, care, pornind de la concepția filozofului român Lucian Blaga referitoare la existența a două tipuri de culturi, cultura majoră și cultura minoră, a arătat că mijloacele adecvate de exprimare ale acestora sunt limbile culte pentru prima și cele populare pentru cealaltă. Iar etnomedicina, ca domeniu de manifestare a spiritului minor în cultură, se oferă cercetării lingvistice în sfera limbajului popular.

Limba devine obiect al cunoașterii filozofice, relația gândire-realitate vs limbaj este reinterpretată și aprofundată, recunoscându-i-se limbajului, alături de rolul care-i revine în mijlocirea acestei relații, și rolul de a o modela >0 .

Structuri dominante în etnoiatrie:

Trăsăturile fundamentale ale artei de a vindeca sunt, în linii mari, legate, pe de o parte, de aspectul identificării cauzei care produce boala (altfel spus al diagnosticării corecte), iar, pe de altă parte, de găsirea celor mai adecvate mijloace pentru vindecarea bolii. Din acest punct de vedere, medicina populară are unele trăsături distincte, izvorâte din principiile fundamentale, străvechi care stau la baza ei: acela al etiologiei întotdeauna externe a maladiilor și acela al recurgerii, în afara mijloacelor empirice, și la magie, cu întregul ei arsenal, pentru vindecarea bolilor. Aceste trăsături (și altele) sunt caracteristice medicinei populare din toate timpurile și locurile. Ceea ce poate deosebi însă o limbă de alta este uneori modalitatea de exprimare lexicală (sau frazeologică) a acestei gândiri primitive.

Arsenalul terapeutic popular de proveniență totemică sau animalieră subsumat mijloacelor simpatetice de vindecare (*similia similibus curantur*) a determinat larga răspândire în etnomedicină a ideii că boala se vindecă prin ceva asemănător.

La analogia de nume, care interesează în cea mai largă măsură știința limbii, s-a ajuns însă, de cele mai multe ori, pe cale empirică și rațională. Pe plan lingvistic, ea a avut drept consecință crearea unor termeni care prezintă și ei un semantism dublu, de data aceasta alături de sensul nume de boală, apare și acela de nume de plantă cu proprietăți terapeutice, întrebuințată în vindecarea bolii al cărei nume îl poartă. Acest microsistem lexical prezintă o structură coerentă, care poate fi identificată în mai multe limbi particulare (adeseori chiar fără să se influențeze una pe alta, deci nu prin împrumuturi sau calcuri).

De exemplu, pentru desemnarea stării de slăbiciune (fizică sau psihică) a individului, în limba latină mai puteau fi întrebuințați o serie de alți termeni : *dolor*, -is „durere“ (cărui în latina târzie i se alătură *dolus* „durere fizică“), *imbecillitas* „slăbiciune, lipsă de forță“, *languor*, -is „slăbiciune, moleșală, indispoziție, boală“, *malum*, -i „boală, defect, lipsă s.a

Celălalt termen generic moștenit din latină numai de română pentru exprimarea sensului „boală” este **lângoare**. Lângoare din lat. *languor* „slăbiciune, moliciune, boală” era odinioară expresiunea generală pentru boală, ca în dialectul macedoromân. Textele românești din secolul al XVI-lea oferă de asemenea atestări pentru întrebuițarea cuvântului cu sensul etimologic: Se vindecă el de **lângori** (= boale, Biblia, 1688), Cod. Vor. 4/11. Vindecă toate **lângorile** (= boalele Cor.2, neputerile Hur., neputințele Dosoftei, Psalt. 211/2), DA, s. v. **lângoare**. Tot de semantismul originar al termenului este vorba și într-un descântec de *lungoare* (**lângoare** + **lung**) din Bilca, Bucovina: „Veniți nouă zori și luați nouă **lungori**... De-o fi **lungoarea** Prin osteneală, Prin ameteală, Prin spaimă, Prin foame, Prin deochi, în poale o strângeți, La mare o duceți...” (Marian, D., p. 150). Variante ale acestui descântec au mai fost culese din Horodincu de Jos (Bucovina), Ardeal și Buhoci (Bacău) (cf. Gorovei, L. P. II, p. 314);. În poeziile populare, dată fiind imposibilitatea datării lor, este greu de precizat dacă mai avem a face cu semantismul originar al termenului (Dar sub fagul hăl mărie, Dzâse bând'ea de *lungoarie* Picot, p. 45) sau cu sensul specializat, dezvoltat ulterior în dacoromână, „tifos, febră tifoidă”, înțeles cu care *lângoare* apare în materialele atlaselor lingvistice, unde îl întâlnim sub o mare diversitate de variante fonetice : **lângoare**, **lingoare**, **lungoare**, **lumboare** s.a.

Strâns legate de psihologia individului, etimologia populară și contaminarea sunt desul de des întâlnite în limba vorbită, mai cu seamă în domeniile așa-zis tehnice ale acesteia, printre care limbajul medical popular.

Medicina populară, folclorul medical, etnoiatria sau medicina bazată pe căutări empirice și pe *principiul similia similibus curantur*, a fost o lungă perioadă de timp din evoluția omenirii, până la apariția medicinei științifice, singura activitate umană care urmărirea nu atât preîntâmpinarea suferinței și a bolii, cât identificarea cauzei și, mai ales, vindecarea prin orice mijloace, în primul rând prin asocierea administrării leacului cu diferite diagnostice, fiind dominată de un terapeutism într-o formă evident naivă. Este firesc deci ca, având aceste caracteristici, ca să-și fi constituit un limbaj bine articulat și destul de complex, ancorat, cum este și normal, în limba comună.

Una din dificultățile pe care le presupune cercetarea limbajului medical popular ține de faptul că multe din elementele acestui limbaj aparțin, în egală măsură, și limbii literare, mai ales în domeniul numelor părților corpului (de exemplu: *burtă*, *gleznă*, *spate* etc.) sau al denumirilor plantelor de leac (*amăreală*, *buruiiană*, *coada zmeului*, *cârcel*, *sunătoare* etc.). Specificul lor în limba populară ține de sensurile specifice pe care le capătă sau de îmbinările fixe sau semifixe în care intră. Nu trebuie uitate nici neologismele, care se întâlnesc din ce în ce mai mult în variantele teritoriale, nenormate ale limbii naționale, în primul rând în limbajul medical, precum și influența sporită a limbii literare, chiar și în cele mai îndepărtate zone. Rezultă adesea forme hibride de limbă, numite *interdialecte*, căror apariție și evoluție cunoaște două etape: una, în care dialectul dobândește, sub influența limbii standard, o coloratură literară, și a doua, când „dialectul cu coloratură literară cedează locul limbii literare (limbii standard) cu coloratură dialectală”. Limbajul medical popular vădește mai ales în domeniul numelor de boli tendința de a se constitui în interdialecte. În acest context prezintă interes ceea ce observa Valeriu L. Bologa, pornind de la distincția și de la legătura dintre etnoiatrie, „medicina poporului”, și iatrosocie, „medicina rațională”, dezvoltată din cea dintâi.

Cazuri de etimologie populară și contaminație

Sfinție poate fi obținut prin disimilarea lui r de la *sfrinție*, derivat de la *frente* sifilis" (v. Sangel (v. ALR II/I, h. 122, pct. 272), pentru sugel „panaritiu”. DLR, s.v. sifilis; cf. V. Rusu, Termeni pentru denumirea .. tifosului". (Pe baza ALR), in FD, (Purdela Sitaru 1999: 141), care însă ar putea să fi fost create ulterior. sfinte boală venerică"

Spusătură (*spusetură*), în Moldova, pentru *spuzătură* (< *spuză*) *pecingine*", pornindu-se de la ideea că unele boli pot fi rezultatul unui blestem (v. Fatu, în DLR; cf. Purdela Sitaru 1999: *Sugiuc sugel, panarițiu*" (arhaism și regionalism care îl redă pe tc. *suçuk, babic, ghiudem*"),

Trântitură „panaritiu” prin Tara Motilor (v. ALR II/I, h. 122, pct. 95) și „furuncul la picior” prin Muntenia (v. ALRR MD, I, ha H08; pct. 81, note marginale), deși pare, ca și *trânteală* (cu sens posibil de „panaritiu”, cf. Gorovei 1985: 126), că este un derivat al verbului *trânti*, ar putea să fie mai degrabă format de la *trând*, al cărui etimon vechi slav însemna „vierme” și „boală”.

Zambilă, zămbile, nume de floare, cu fonetism regional oltenesc, desemnează în câteva localități din sud-vestul României *zăbala/zăbalele*, *bubuliță/bubulițe* albicioase molipsitoare, care apar la oameni la colțurile gurii și la vite pe buze" (DEX).

Un caz aparte de etimologie populară îl reprezintă atribuirea, prin Muntenia, dar probabil și prin alte părți, a numelui de moleți umflăturilor nedureroase (cf. ALRR MD, h. 107, pct. 867), sensurile obișnuite ale cuvântului fiind *insolație*”, „boală de copii, caracterizată prin febră, diaree, vărsături și uscarea mucoasei nazale" (DLR) și „colici intestinale" (Gorovei, 1985: 353).

După cum se observă, etimologia populară poate produce modificări ale sensului unui termen etnolinguistic, specializările semantice fiind mai frecvente (v., de exemplu, raportul dintre *orbalt* „brâncă, erizipel; durere de cap; trahoma; rujeolă; reumatism" și *orbarit* „pierdere totală sau parțială a vederii”).

Contaminările sunt la fel de des întâlnite ca și etimologia populară în limbajul medical popular românesc. Este și firesc, deoarece vorbitorul nu mai face efortul de a încerca să „explice” numele unei boli prin asocierea cu un conținut cunoscut sau, dacă aceasta totuși se întâmplă, face acest lucru doar pe jumătate, legând, de pildă, numele unei boli de al alteia.:

Albează „albeață la vite” *albeală* + *gâlbează*.

Bronșură „astmă” (v. ALRR MD, I, h. 62, pct. 803): *bronșită* + *astupătură* (*hămătură*, *înfundătură*), „id” (v. ALR I/I, h. 114, NALR O, I, h. 96 etc.).

Bubat, „vărsat, variolă”: *bubă* + *vărsat* (DA, Th. Hristea, Note lexicale și etimologice, în LR, *Bubalcă*, „umflătură, gâlcă; amigdalită”: *bubă* + *gâlcă* (DA; cf. *ghiodâlcă*). *șchioapă*, cu pupui în spate, în „Convorbiri literare”, IX, p. 190; cf. CADE, Scriban).

Căș, *căși* la gură „zăbală” prin nord-vestul Munteniei și nord-estul Olteniei (v. ALRR Sinteză, h. 135): *caș* + *cășiță* (< *cășiță*), „id.”, ambele cu circulație sudică (cf. TDM, TDO). *Cojuri*, „coși”: *coșuri* + *coji* (v. ALRR. Sinteză, h. 75, pct. 717, 853, 854, 856; cf. sg. *coj* *Coptătură* *coptură*, *puroi*” (v. ALR II/I MN 4213, pct. 272, 284, 334): *coptură* + *cocătură* *Dâlmă*, „nodul, umflătură, bolfa”: *dâmb* + *gâlcă* (MDA; cf. DA, s.v., unde nu se propune un *Difărie* (*difarie*), „diaree”: *diarie* + *afară* (?)(v. NALR MB, I, h. 99), putând fi interpretat și ca *puroi* gros ce curge dintr-o *bubă* coaptă, care a spart”

Furungel „furuncul” (v. ALRR MD, I, h. 108, pct. 899): *furunc*(ul) + *furnigel*, *funigel* „id.”.

Gâlcătură „umflătură sub piele, gâlcă”: *gâlcă* + *umflătură* (v. S. Pușcariu, în DR, VII, p. 112; tot aici, *gâlcitură*: *gâlci* + *umflătură*).

Mândălac probabil „antrax, dalac”, în Vâlcea (v. „Șezătoarea”, XII, p. 191): *mandulă* „amigdală, gâlcă”, cunoscut în zona transilvăneană vecină + *dalac*.

Oblanditor/oblânditoare „duh necurat” (DLR, s.v. *obrintitor*): *obrintitor* + *blândă* „boală de *Obrâncă* „inflamație a unei răni sau a unei bube care (mai ales din cauza frigului) se agravează și devine mai dureroasă (DLR, s.v.), dacă nu este rezultatul unei false analize, atunci poate fi considerat ca format prin contaminarea lui *obrinti* cu *brâncă* „erizipel”. *Orbăltătură* „erizipel”, în Moldova (v. „Șezătoarea”, III, p. 140): *orbalt* „id.” + *umflătură*. *Paraiele*, cu sens neclar (Gorovei, 1985: 68): *paralie* *paralizie*” + *iele* (cf. luat din *iele*).

Pântecătură „balonare a abdomenului” (Barcianu, în DLR), considerat de autorii dicționarului respectiv ca un derivat cu sufixul -ătură de la pânțec, ar putea fi și rezultatul contaminării lui pânțecare sau pânțecăraie „diaree; indigestie” cu trecătură, cu același sens în aria extracarpatică.

Modificări fonetice întâmplătoare:

Ele se produc în vorbirea individului prin contaminație, prin etimologie populară, prin falsă încadrare morfologică, prin metateză și prin trunchieri de cuvânt. Contaminarea poate avea loc între două neologisme, unul curent în limbă, altul cu fonetism străin (*șarlatină* < scarlatină + șarlah „scarlatină”, ALR I, 116/370) sau între două neologisme, ambele cu fonetism dialectal (*dopstor* „doctor” < doptor + dostor, ALRR/Mar. I, 148/230).

Fenomenul de contaminație se mai poate produce și între un neologism (sub forma lui corectă sau sub o formă alterată) și un cuvânt mai vechi în limbă: *heftică* „tuberculoză” (< hetică + oftică) ALR I, 122 și ALRM 1/1, 167 și 168/59, 61, 63, 65, 80, 87, 90, 107, 116, 118, 247, 270, 273, 278, 280, 295, 298, 302, 320, 335, 339, 341, 354, 355; *heftică* (hetică + oftică) ALR I, 122 și ALRM 1/1, 167 și 168/54, 69+, 94, 96, 98, 103, 109, 112, 136, 140, 215, 217, 218, 223, 227, 229, 243, 249, 255, 257, 259, 266, 269, 283, 289, 290, 315, 333, 337, 343, 345, 347, 348, 350, 351, 357, 359, 360, 371, (cu variantele: *ieftică* ALR I, 122 și ALRM 1/1, 168/9, 10, 11, 24, 28, 35, 40, 45, 49, 59; NALR - Ban. I, 58/59; 97/5, 7, 13, 14, 2.7, 32, 35, 36, 42, 49, 50, 52, 55-57, 59, 62, 64, 65, 68, 79, 86, 100; 99/78; *ieftică* ALR I, 122 și ALRM I/1, 168/30, 51, 77, 82; *iftică* ALRM 1/1, 187/5; *ioftică* NALR — Ban. I, 97/6; *iuftică* ~ /16; *eftică* ~ /24, 29, 57, 83) și *înschilozat* „schilod” (< închilozat „anchilozat” + schilod) *epedepsie* „epilepsie” (< epilepsie + pedepsie, id. < pedeapsă + -ie) NALR - Olt. I, 146/985, 993; NALR - Ban. I, 152/11; ALRR/Munt. și Dobr. I, 115/815, (cu variantele *epedep-* și *ie* NALR - Ban. I, 152/89; *epidepsie* NALR - Olt. I, 146/902, 920, 986; NALR - Ban. I, 152/60; ALRR - Munt. și Dobr. I, 115/816; *epidepsie* ~ /84).

Etimologia populară se produce, în mod obișnuit, cel mai adeseori datorită încercării vorbitorilor de a se familiariza cu un cuvânt nou, forțând o apropiere de cuvinte vechi în limbă: *constupație* „constipație” (cf. și *constupat* „constipat” NALR - Olt. I, 104/946), cf. *stupă* „câlți”; *gramatis* „reumatism” 1160, (cf. și *grămătiz* NALR - Ban. I, 159/7, 38, 54); *pedepsie* „epilepsie” 161 (NALR - Ban. I, 152/76; NALR - Criș. I 200/107; NALR - Mold. I, 106/528, 555), cf. pedeapsă; *plumănie* „pneumonie” 162 (NALR — Olt. I, 93/904, 908, 920, 929), cu variantele: *plămânie* (~ 93/932, 948, 971, 986, 998), *plomănie* (~ 93/937, 970), *plomonie* (NALR - Mold. I, 68/492, 564; ALRR - Munt. și Dobr. I, 59/875, 876, 879) și *plumimie* (NALR Olt. I, 93/952), cf. *plămân*; *sfînție* „sifilis” 163, cf. sfânt; *zgăibos* „bolnav de scabie”; *scabios* 164, cf. zgaibă, și *zăltat* „exaltat, nebun” 16⁺, cf. sălta (zălta), alte etimologii populare, nediscutate până acum în lucrările de specialitate: *aiasmă* „astmă” (ALRR - Trans. I, 134/419), cf. *iasmă*; *eclipsie* „epilepsie” (NALR - Ban. I, 152/83), cf. eclipsă; *fometez* „vomit” (NALR — Olt. I, 54/953, 959, 960) și *fometa* „a vomita” (ALRR - Trans. I, 68), cf. foamete; *hârnice* „hernie” (ALRR - Mar. I, 158/226), cf. huruit, hurluit „bolnav de hernie; vătămat”; *hârtică* „oftică, tuberculoză” (ALRR - Mar. I, 93) și derivatele *hărticos*, *hărticos*, cf. *hârâi* (a-i ~ cuiva pieptul); *iernie* „hernie” (NALR - Criș. I, 194/175, 211; NALR - Mold. I, 100/481, 499, 505, 531, 569), cf. iarnă; *pelavă* „pelagră” (ALR II, m.n. 4, 203 și ALRM II, 175/886), cf. palavă; *perculos* „tuberculos” (NALR - Ban. I, 98/12) și *perculoza* „tuberculoză” (~ 97/12), cf. pericol; *răumatism* „reumatism” (NALR - Criș. I, 199/124), cf. rău „boală”; *tabacist* „tebecist” (ALRR - Mar. I, 106/237), cf. tabac; *timpitură* „temperatură” (NALR - Ban. I, 146/83), cf. tâmpi.

O formă mai puțin obișnuită de etimologie populară o constituie modificarea fonetică a unui cuvânt vechi în limbă, prin apropierea de unul neologic: *diara* „a vorbi aiurea, a aiura”: *diarează*, *aiurează*, *vorhește- aiurea* NALR - Olt. I, 134/977 12, 502; *îfîlist* ~ /396.

Termenul *apedepsie* „epilepsie” NALR - Ban. I, 152/92 (cf. și *apedipsie* NALR - Mold. I 106/555) a apărut prin *analogie cu ahoală*, anevoie, cuvinte întrebuințate frecvent în graiurile populare pentru denumirea aceleiași boli. Este posibil ca a- din alt neologism, amigdalită, să fi fost interpretat ca făcând parte din aceeași serie a compuselor cu a „aceea”, fapt care a facilitat apariția și întrebuințarea în graiuri și a formei fără a, anume migdalită (ALRR - Munt. și Dobr. I, 51/750, 815, 819, 895 ; cf. și migdalidă ibid. I, 51/881). Nu lipsesc nici *modificări fonetice accidentale* datorate metatezei (frebiață „fibrilație” ; pelărgos „bolnav de pelagră” ; turpeculoză ALRR - Trans. I 131/272, cf. și -cu r : 1: tulbeculos ~ 132/392) sau trunchierilor de cuvinte (berculoză și bercoloză, ambele pentru „tuberculoză” ~ 131/348).

BIBLIOGRAPHY:

1. Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), *Terminologie și terminologii*, București, Editura Universității din București, 2010.
2. Candrea, Ioan Aurel, *Folclorul Medical Român Comparat, Privire generală. Medicina magică*, Casa Școalelor, București, 1944, Editura POLIROM – 1999.
3. Căprioară, Cosmin, *Contribuții la studiul limbajului medical popular românesc*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2015.
4. Flaișer, Mariana, *Introducere în terminologia medicală românească*, Iași, Editura Alfa, 2012.
5. Purdela-Sitaru, Maria, *Etnomedicina lingvistică*, Timișoara, Editura Amarcord, 1999.
6. Pușcariu, Sextil, *Limba română*, vol. I, Privire generală, București, 1940

MINERALOGY – AN OVERVIEW

Maria Cristina Bogdan (Surdilă)

PhD Student, University of Craiova

Abstract: The study of mineralogy as a science is extremely important from the perspective of the special role that mineral wealth plays in the world economy and in the development of human civilization. Minerals and rocks have many uses and, either as raw materials or processed products, mineral substances are used in almost every sector of human activity.

This study aims to define the concept of mineralogy and highlight its characteristics, as well as the relationship of mineralogy to other sciences (geology, chemistry, physics, metallurgy, volcanology, mining).

Keywords: mineralogy, mineral, natural sciences, properties, geology

1. Introducere

Studiul mineralogiei ca știință are o importanță deosebită, dacă ne raportăm la rolul deosebit pe care-l joacă bogățiile minerale în economia mondială și în dezvoltarea civilizației omenești. Mineralele și rocile au nenumărate întrebuințări, aproape nu există sector de activitate omenească în care să nu se folosească substanțe minerale fie ca materie primă, fie sub formă de produse prelucrate.

După cum afirmă Ludovic Mrazec în lucrarea sa intitulată *Curs general de minerale și roci* „este important de a arăta, atât din punct de vedere științific, cât și al utilității pentru viață, care sunt acele minerale și roci cu rol precumpănitor în constituția scoarței și care sunt mineralele pe care se sprijină civilizația în evoluția ei milenară”.¹

Studiul de față își propune să definească *conceptul de mineralogie, să evidențieze caracteristicile mineralogiei, precum și relația mineralogiei cu alte științe* (geologia, chimia, fizica, metalurgia, vulcanologia, mineritul).

2. Conceptul de mineralogie

Mineralogia este una dintre științele pământului, o ramură a geologiei care se ocupă cu studiul proprietăților mineralelor, cu analiza fizico-chimică a acestora, cu studiul formării mineralelor și al morfologiei lor. Această știință se traduce concret în *cristalografie, petrografie, petrologie, geochimie, cosmochimie*.

Termenul *mineral* provine din cuvântul latinesc *minera*, care înseamnă „bucată de minereu”, iar termenul *mineralogie* a fost folosit pentru prima dată în anul 1636, de către omul de știință italian, Bernardo Caesius, în legătură cu știința mineralelor.²

Mineralogia și petrografia au apărut în formele lor empirice în momentul în care omul preistoric a fost nevoit să-și procure pietre pentru apărare și vânătoare.

Din cele mai vechi timpuri, mineralele și pietrele prețioase au avut o importanță deosebită pentru babilonieni, greco-romani, chinezi și indieni. În timp, încercări de clasificare și descriere a mineralelor sunt cunoscute încă din Antichitate (Aristotel, Teofrast, Pliniu cel Bătrân) sau din Evul Mediu (lucrările savanților arabi Al Biruni și Avicena). Aristotel (384-

¹ Ludovic Mrazec, *Curs general de minerale și roci*, Editura Fondului Universitar, București, 1938, p. 3.

² Viorel Macaieș, *Cristalografie și mineralogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996, p. 12.

322 î.Cr.), în lucrarea sa *Meteorologica*, include date despre minerale, metale și fosile. Teophrast (372-284 î.Cr.), în lucrarea sa *Despre pietre* face o descriere detaliată a mineralelor și rocilor cunoscute, lucrarea fiind considerată ca „prima carte de mineralogie”. Plinius cel Bătrân a descris proprietățile mineralelor în lucrarea sa celebră *Historia Naturalis*, dar studiile științifice au apărut în Europa după Renaștere, începând cu sec al XVIII-lea, acestea fiind efectuate pe baza principiilor cristalografice.³

Primele dovezi ale formării mineralogiei ca știință sunt lucrările naturalistului german, Georgius Agricola (1494-1555), considerat părintele mineralogiei. În scrierile sale, *Despre natura fosilelor*, *Despre originea mineralelor*, *Despre minerit și metalurgie*⁴, acesta a realizat o clasificare a mineralelor cunoscute până în acel moment, descriind amănunțit proprietățile lor și a făcut o delimitare clară între minerale și roci. Printre primele evidențiate sunt noțiuni precum oxizi, săruri, pietre prețioase, metale etc. O atenție deosebită în caracterizarea mineralelor este acordată formei și caracteristicilor acestora, precum culoare, strălucire, clivaj, duritate.

În secolul al XVII-lea, danezul Niels Stensen atrage atenția asupra importanței studiului formelor cristalelor, descoperind legea constanței unghiurilor diedre ale cristalelor (1669).⁵

În secolul al XVIII-lea, în Germania, s-a dezvoltat școala mineralogică de la Freiberg ai cărei reprezentanți de seamă au fost A. G. Werner și I. A. Breithaupt, iar în Franța apar studii fundamentale în domeniul cristalografiei.

Începând cu sec al XIX-lea, își fac apariția un șir de studii privind denumirile și originea mineralelor, mineralogia cunoscând astfel o mare dezvoltare.

Istoria omeniului nu se poate concepe în afara substanțelor minerale, acestea constituind o component esențială a vieții economice a societății pe toate treptele dezvoltării sale. Nevoile societății umane au condus la utilizarea mineralelor ca minereuri, componente ale produselor metalice, materiale de construcție (calcar, marmură, granit, pietriș, sticlă, ipsos, ghips, ciment).

Noțiunea de *mineral* include, în sens strict, toate substanțele naturale, anorganice, cristalizate sau în mod excepțional amorfe, solide sau lichide, omogene din punct de vedere fizico-chimic, cu o compoziție chimică definite și structură determinată, care s-au format în scoarța terestră și fac parte integrantă din ea.⁶

În afara corpurilor solide omogene, în scoarța globului se găsesc și diferite substanțe gelatinoase, coloidale, lichide și gazoase, chiar și solide, care nu pot avea și nu pot păstra prin natura stării și a genezei lor o compoziție chimică omogenă. Acestea s-ar putea încadra de fapt într-o noțiune mai largă, de *substanțe minerale*.⁷

În sens larg, noțiunea de *mineral* s-ar putea extinde la: a) lichidele și gazele întâlnite în natură care nu pot fi legate de materia vie. Majoritatea autorilor consideră că singurele substanțe lichide omogene ce pot fi considerate minerale sunt mercurul și apa; b) materii organice fosile (cărbuni, rășini, asfalturi, diatomit, oase etc.); c) produse sintetice anorganice, amorfe sau cristalizate (minerale sintetice sau artificiale), industria producând astăzi minerale artificiale de o calitate care depășește mult pe cele furnizate de natură (diamante, rubine și safire sintetice, periclaz). Astfel, s-a reușit să se reproducă sintetic multe minerale precum cuarțul, muscovitul etc.

³ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Mineralogie>

⁴ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Mineralogie>

⁵ Al. Codarcea, *Mineralogie. Partea I. Cristalografie*, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, București, 1961, p.8.

⁶ Octavian Georgescu, Gheorghe Brănoiu, *Mineralogie și petrologie*, Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 2010, p. 7.

⁷ Al. Codarcea, *Op. cit.*, p. 4.

Mineralele cunoscute până în prezent sunt foarte numeroase, numărul lor ajungând la aproximativ 3000. Dintre acestea, circa 150 de minerale sunt mai frecvente și constituie întreaga scoarță a globului. Celelalte minerale sunt mai mult rarități, iar unele, cele cu aspect amorf, nu sunt decât amestecuri de minerale mai simple.

3. Clasificarea mineralelor

Unitatea fundamentală în mineralogie este mineralul, considerat ca specie. Numărul speciilor cunoscute crește continuu prin descoperirea și identificarea unor specii noi.

Având în vedere specificul mineralogiei între celelalte științe ale naturii, nu este posibilă o clasificare perfectă a mineralelor, datorită variabilității și complexității acestora.

Pentru a sistematiza mineralele este necesar a stabili o metodă de clasificare, care să permită evidențierea unor criterii de grupare a mineralelor asemănătoare și de separare a celor diferite. Încă din anul 1774, celebrul mineralog german, Abraham Gottlob Werner considera că „principalele obiective pentru mineralogie sunt stabilirea unui sistem de clasificare ideal și găsirea unor metode mai bune de identificare a mineralelor.” (Adams, 1938).⁸

Clasificarea acceptată de majoritatea cercetătorilor moderni, Betehtin (1953), Trogger (1962), Palache (1963), Deer et al. (1963), Ramdohr, Strunz (1967), se bazează pe criterii chimico-structurale, preluând principiile clasificării chimice în termenii structurii cristalului.⁹

Astfel, mineralele sunt împărțite în opt clase: a) Elemente native (aur, argint, cupru, platina, sulf, diamant, grafit); b) Sulfuri și sulfosăruri (bornit, calcozină, blendă, galenă); c) Oxizi și hidroxizi (apa, corindon, brucit, cromit, magnetit); d) Halogenuri (sare gemă, silvină, fluorină, carnalit);

e) Carbonați, nitrați, borați, iodați (calcit, magnetit); f) Sulfăți, cromăți, molibdați și wolframăți (gips, baritină, linarit); g) Fosfați, arsenăți, vanadați (apatit, vivianit, vanadinit, turcoază); h) Silicați (olivină, granat, beril, epidot, silimanit, zircon).

Clasele mineralogice se împart în subclase, iar în cadrul acestora se identifică o serie de subdiviziuni numite grupuri (grupul feldspaților, grupul piroxenilor) sau tipuri (la sulfuri, halogenuri, oxizi).

Grupele se divid în serii în funcție de variabilitatea în compoziția chimică. La rândul lor seriile se divid în specii mineralogice. Un mineral poate avea mai multe varietăți care diferă între ele prin unele proprietăți fizice sau prin ușoare variații în compoziția chimică. De exemplu, *corindonul* „oxid natural de aluminiu, foarte dur, de obicei de culoare albastru sau galben, folosit ca pietre prețioase sau ca abraziv pentru șlefuire” (MDA, 2010, p. 511), încolor în stare pură, cuprinde varietățile rubin (de culoare roșie) și safir (de culoare albastră).

Se poate aprecia, astfel, că sistematica actuală în mineralogie devine un instrument util de lucru pentru cunoașterea mai profundă a mineralelor, a relațiilor dintre ele, a condițiilor de formare și răspândire a acestora în scoarța terestră.

4. Relația mineralogiei cu alte științe

Mineralogia și petrografia aparțin domeniului vast al naturii, de aceea aceste științe sunt considerate ca făcând parte din științele naturii, mai exact din științele geologice. Aceste științe au o strânsă legătură în special cu geologia. Obiectul comun al acestora este studiul scoarței terestre. Deosebirea este că geologia privește scoarța terestră din punctul de vedere al evoluției în timp a pământului, pe când mineralogia și petrografia se ocupă cu studiul analitic și dinamico-genetic al mineralelor și al rocilor ce intră în alcătuirea scoarței terestre, scopul final fiind extragerea și folosirea lor în viața economică.

⁸ F. D. Adams, *The Birth and Development of the Geological Sciences*, New York, Dover Publ. , 1938, *apud* Virgil Ianovici, Victoria Știopol, Emil Constantinescu, *Mineralogie*, București, 1979, p. 17.

⁹ Virgil Ianovici, Victoria Știopol, Emil Constantinescu, *Mineralogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 19.

Pentru studiul mineralelor se utilizează o serie de metode de lucru, de principii și rezultate de la numeroase discipline științifice, teoretice, descriptive și practice (geologia, fizica, chimia, științele matematice, geochimia, geofizica, mineritul, științele mineralogice).

În analiza de laborator a mineralelor, se determină natura chimică a materialului și se studiază proprietățile fizice și structura acestuia cu ajutorul reactivilor chimici și al unor aparate specializate (goniometru, microscop, radiometru, aparat de raze x).¹⁰

Pentru cercetarea mineralelor și a pietrelor prețioase se folosesc metode fizice și chimice, iar pentru prelucrarea și discuția rezultatelor numerice obținute, specialiștii se folosesc de reprezentări geometrice și calcule matematice. Astfel, mineralogia are o strânsă legătură cu științele exacte, împrumutând de la acestea metode de lucru și de reprezentare. Studiul mineralelor cristalizate nu se poate realiza fără ajutorul matematicii și al fizicii.

Studiind geneza mineralelor și a rocilor, precum și transformările acestora, mineralogia vine în contact și cu chimia.

Pe de altă parte, mineralogia intră în contact și cu științele biologice întrucât studiază transformările pe care le suferă materia cristalizată în substanțe necristalizate, coloide.

Așadar, mineralogia împrumută metode de lucru și de reprezentare de la științele naturii, fiind în permanentă relație cu acestea, însă și celelalte științe apelează la ajutorul mineralogiei. Numeroase științe, precum geologia, vulcanologia, fizica, chimia, metalurgia, mineritul folosesc metode de cercetare mineralogică, obținând rezultate deosebite.

5. Concluzii

În ultimii ani, domeniul mineralogiei s-a schimbat considerabil de la o disciplină doar descriptivă într-un domeniu al științei inovator, prin încorporarea unor idei, tehnici și aspecte ale unor domenii învecinate precum fizica, chimia, biologia, arheologia, medicina etc. Mineralogia modernă încearcă să înțeleagă legătura dintre structura mineralelor, proprietățile și procesele tehnologice prin care trec acestea.

Cerința constantă a societății pentru materiale noi, fie că vorbim de materiale de construcție, fie că vorbim de produse farmaceutice, a contribuit la diversitatea cercetării mineralogice, conducând la inovații ale științelor mineralogice ce pătrund adânc în multe aspecte ale vieții noastre de zi cu zi.

BIBLIOGRAPHY:

1. Bidu-Vrânceanu, Angela (coordonator), *Lexic comun, lexic specializat*, București, Editura Universității din București, 2002.
2. Codarcea, Al., *Mineralogie, Partea I Cristalografia*, București, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1961.
3. Georgescu, Octavian, Brănoiu, Gheorghe, *Mineralogie și petrologie*, Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 2010.
4. Ianovici, Virgil, Știopol, Victoria, Constantinescu, Emil, *Mineralogie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979.
5. Macaleț, Viorel, *Cristalografie și mineralogie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R A, 1996.
6. Mrazec, Ludovic, *Curs general de minerale și roci*, Editura Fondului Universitar, București, 1938.

¹⁰ Al. Codarcea, *Op. cit.*, p. 5.

7. DOOM3 = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti”, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021.
8. MDA = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan -Al. Rosetti”, *Micul dicționar academic*, vol. I (A-Me), II (Mi-Z), București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.
9. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Mineralogie>

THE REPRESENTATION OF MUSLIM WOMEN THROUGH DERIVATIVES OF THE VEIL IN LIBÉRATION: A DISCURSIVE ANALYSIS

Marta-Cristiana Burghiu (Negraia)

PhD Student, “Dunărea de Jos” University of Galați

Abstract: *This analysis is part of a broader doctoral research project aimed at examining discursive strategies used to challenge the reductive representation of Muslim women in the public sphere. The overarching objective of this work is to identify the designations of Muslim women in the French print press and observe how the linguistic choices of speakers—whether journalists or Muslim women themselves—can shape the image of Muslim women in French public discourse.*

For the theoretical framework, we will employ the linguistic conceptualization of designation, contrasting it with the concept of naming, as proposed by George Kleiber (1984), who distinguishes between two ways of referencing. Additionally, subjectivity in language will be analysed through the discursive perspective of Catherine Kerbrat-Orecchioni (1980), particularly her notion of subjectivèmes, which applies to words with a subjective nature that convey a form of evaluation or emotional judgment.

The analysis is based on a selection of articles from Libération spanning the period from 2019 to 2024. These articles were identified using search terms such as “Muslim woman” and “veiled woman.”

Our discursive analysis will focus on the designations of Muslim women in the French print press, the lens of enunciation involving a quantitative review of occurrences of these designations. Subsequently, we will conduct a study of the linguistic choices made by journalists and Muslim women themselves. This includes exploring examples featuring recurring terms and the enunciative framework and the speakers’ behaviour influence highlighting how these designations. In other words, our goal is to underscore how the use of certain prefixes, forms of address, or deictic pronouns in these articles can influence the representation of Muslim women through derivatives of the veil in the public sphere, as well as the power dynamics between journalists and the subjects they choose to explore in their discourse.

Keywords: *naming, Muslim woman, veil, subjectivèmes.*

Cette analyse fait partie d'un projet de recherche doctorale plus vaste destiné à examiner les stratégies discursives mises en œuvre pour contester la représentation simpliste de la femme musulmane dans l'espace public. L'objectif principal de notre étude est d'identifier les termes utilisés pour désigner la femme musulmane dans la presse écrite française, ainsi que d'observer de quelle manière les choix linguistiques des intervenants, qu'il s'agisse des journalistes ou des femmes musulmanes elles-mêmes, peuvent façonner l'image de cette dernière dans l'espace public français.

George Kleiber (1984) parle de la conceptualisation linguistique de la dénomination en lui opposant le concept de désignation, en mettant en opposition les deux manières de référenciation.

1.1. Définitions de la désignation

Georges Kleiber aborde le concept de désignation dans son opposition à la dénomination de la manière suivante : pour la dénomination, il faut exister un lien référentiel préalable entre l'objet x et le signe X , alors que pour la désignation, il est possible d'exister

une relation entre l'objet *x* et le signe *X*, sans exister un lien référentiel particulier en préalable.

Georges Kleiber (2001 : 4) voit cette distinction entre dénomination et désignation d'une certaine manière :

Les deux types de relations ne se laissent cependant pas confondre, parce que la relation de dénomination exige, contrairement à la seule relation de désignation, que la relation *X* (expression linguistique) → *x* (choses) ait été instaurée au préalable. Il n'y a en effet relation de dénomination entre *X* et *x* que si et seulement s'il y a eu un acte de dénomination préalable, c'est-à-dire l'instauration d'un lien référentiel ou d'une fixation référentielle, qui peut être le résultat d'un acte de dénomination effectif ou seulement celui d'une habitude associative, entre l'élément *x* et l'expression linguistique *X*. Une telle exigence n'est nullement requise pour la relation de désignation. Si je ne puis appeler une chose par son nom que si la chose a été au préalable nommée ainsi, je puis désigner, référer à, renvoyer à une chose par une expression sans que cette chose ait été désignée auparavant ainsi.

Georges Kleiber (1984) ajoute aussi que pour la désignation il faut préciser le signifié d'un certain terme, en commençant d'un signifiant et arrivant à plusieurs et pour la dénomination il faut partir de plusieurs signifiés et arriver à un signifiant. Un exemple de désignation donné par Georges Kleiber (1984) : « Qu'est-ce qu'un carré? C'est un quadrilatère à quatre côtés égaux.

1.2. Nomination vs. Dénomination vs. Désignation

Dans les travaux sur la référence, il y a beaucoup de définitions des notions de nomination, dénomination, désignation mais sans avoir la prétention de les analyser toutes, nous allons faire un résumé qui traite de leurs points essentiels. Marie-Françoise Mortureux (1984) aborde la nomination dans les termes de l'affirmation de faire exister d'une chose et Paul Siblot (2007) la définit comme « nommer signifie l'acte de l'existence du monde qu'il désigne ».

En plus, Paul Siblot (1992) voit les nominations en tant qu' « outils du langage produisant leur sens, de l'indication d'une praxis culturelle et religieuse qui, étrangère et d'apparition récente en France, se trouve n'être pas encore catégorisée en langue ». Dans la praxématique, Paul Siblot (1992) exploite la nomination comme ayant le rôle de donner une nouvelle orientation discursive au concept de dénomination: « l'acte de dénomination n'est pas une désignation « objective ». Toute assignation du sens engage celui qui l'énonce, en exigeant de lui qu'il prenne position en regard de la chose ».

Paul Siblot (2001) considère la nomination un acte de baptême: « On dira que la nomination est l'acte par lequel un sujet nomme en discours, autrement dit catégorise un référent en l'insérant dans une classe d'objets identifiée dans le lexique, à moins qu'il ne veuille innover avec un néologisme. La dimension performative de ce geste originaire de nomination est alors manifeste et les sémanticiens parlent, comme en langue courante, d'acte de baptême (cf. prédicat de dénomination) ». Le linguiste (1998) dénonce le fait que pour aborder la nomination, recourir aux entrées des dictionnaires est insuffisant et pour cela, il faut se concentrer sur la recherche dans le domaine de la nomination et considérer les phénomènes de type discursif et sémiotique dans le but de bien apprendre les signes des sujets parlants.

Paul Siblot (2001) définit la nomination comme acte de langage de la manière suivante: « La nomination est bien un acte de langage, l'acte premier de toute production de sens. Et nommer c'est déjà prédiquer sur ce qui est catégorisé en disant que cela existe ».

Georges Kleiber (2012) parle de l'acte de nomination qui doit passer de la langue au discours et à y utiliser une qualification qui n'appartient pas à l'objet auquel il réfère. Ainsi, il

faut recourir à la désignation. Par exemple, on désigne Paul par appeler « le voisin du dessus ou le grand blond au visage d'ange ».

La nomination est définie par Marie-Françoise Mortureux (1984) en liaison avec l'acte de nommer comme affirmation de l'existence d'une chose (1984: 104) et implique l'existence d'une certaine façon en faisant la distinction parmi les possibles. L'analyse de discours focalise ses intérêts sur les formes linguistiques. Mais ce terme est un peu confus, ayant en vue qu'il est soit synonyme d'élément linguistique, d'item, soit grammème, lexème etc. Paul Siblot (1997) définit l'acte de nommer par le rapport avec le sujet du discours, acte essentiel où le nom ne peut « délivrer que la représentation que nous nous en faisons ».

Certains auteurs considèrent qu'il vaut mieux de parler de référenciation que de référence dans le but de préciser la référence et son trait dynamique mais aussi son intégration dans une interférence communicative, dans la perspective de Hugues Constantin de Chanay (2001).

Hugues Constantin de Chanay (2001) dénonce le référent en le liant à son existence seulement en discours, dans le cadre d'un énoncé réel, donc d'une communication spéciale. Michelle Lecolle et Julien Auboussier (2007) explorent l'intégration d'une dimension argumentative de l'acte de nommer à l'intérieur de la référenciation et Julien Longhi (2015) offre à la référenciation une définition dans les termes d'un processus trouvable à l'intérieur du discours, par le biais duquel un acte de référence s'établit pour un sujet parlant.

Julien Longhi (2015) affirme que les travaux sur le concept de nomination rencontrent souvent les recherches sur la dénomination. Pour Gérard Petit (2012) la dénomination « se situe au carrefour de plusieurs champs disciplinaires : la linguistique, la terminologie, la lexicographie, la psychologie, la psychanalyse, la sociologie, la philosophie (qu'elle soit du langage ou non), la logique ou encore la politique et le marketing ». Julien Longhi (2015) se penche sur le concept de nomination au prisme de la compréhension des recherches de Paul Siblot (1998), de la praxématique de Robert Lafont (2002), et de Sophie Moirand (2004), alors que Roselyne Koren (2016) voit l'acte de nomination comme « l'un des coups d'envoi spécifiques de la négociation du désaccord » discursive.

La discussion sur le concept de dénomination dans le domaine de la linguistique a commencé dans les années 1980, par les recherches de Georges Kleiber 1981, 1984, 2001, 2003 et de Paul Siblot (2001) et elle continue aussi à présent. La liaison de la nomination avec la dénomination, permet une meilleure compréhension du concept de dénomination. Le concept de dénomination est défini par Georges Kleiber (1984, 2001, 2012) dans les termes d'une « institution entre un objet et un signe X d'une association référentielle durable » qui légitime le locuteur à l'utiliser, sans être nécessaire d'autoriser la liaison référentielle établie.

Georges Kleiber (1984) aborde la dénomination, un concept avec des théories et des définitions multiples. Une de ces définitions est dans un sens large, la relation entre une expression linguistique et une entité extra-linguistique. Selon Georges Kleiber (1984) la dénomination est une unité de type codée, un item lexical et son référent et d'autres la définissent en tant que liaison de type désignationnelle entre la catégorie nominale et la classe/ catégorie référentielle qui lu Une autre définition de la dénomination est donnée par Marc Angenot (2014) qui affirme que « Raisonner, c'est dans son étape la plus élémentaire, dénommer, définir, distinguer ou assimiler ».

Pierre Frath (2010) envisage des dénominations qui apparaissent dans de corpus divers de discours écrits ou oraux, sur des supports comme les livres, les journaux ou sur internet. Ce type des discours possèdent des connaissances liées aux objets et à la façon d'en parler. La dénomination indique aux locuteurs qu' il y a de manière distincte des éléments de l'expérience collective. Pierre Frath (2015) dénonce la différence de taille qui existe entre la dénomination et la désignation, d'un côté, et de l'autre, de la différence de taille entre la dénomination et la nomination. Il insiste sur le fait que le locuteur n'a pas la variante de

choisir des constituants dénominatifs pour ses énoncés discursifs, car les dénominations sont offertes par la langue. I correspond.

Paul Siblot (2001), en parlant de désignation, affirme qu'elle est « entendue pour tous les signes » alors que Pierre Larousse aborde désignation comme faire connaître par un signe et insiste sur le fait que le signe n'est pas obligatoirement un signe de type verbal.

Selon Courbon et Martinez (2012) désigner c'est manifester une réalité ou une entité qui se construit de façon partielle dans cette réalité. Les unités de type lexical qui tiennent au verbe désigneront le sens le plus large du champ de cette notion. L'acte de désigner est considéré plus général que celui d'appeler ou de nommer.

Conclusions préliminaires

Pour conclure, il y a certaines tendances dans les recherches, d'élargir la notion de dénomination, en prenant en compte son rapport à un contexte pris dans une situation spéciale, « dans le primat de la coréférence sur la référence (parce que les catégories sont construites progressivement, que ce soit par un seul locuteur — comme à l'écrit — ou par plusieurs), enfin dans l'idée que, de même que toute énonciation est une co-énonciation, toute dénomination serait une co-dénomination (toute catégorie construite par un ou plusieurs locuteurs est aussi construite pour un ou plusieurs autres locuteurs) » selon de Hugues Constantin de Chanay (2001).

2. Analyse des façons de désignation de la femme musulmane dans la presse écrite française

Notre analyse se place dans une perspective énonciative afin de comprendre comment sont employées les dénominations envisageant la femme musulmane dans la presse écrite. Notre analyse représente le résultat de l'étude sur un corpus composé des articles de presse qui couvre les années 2021-2022. Notre démarche a compris deux étapes :

- un dénombrement des occurrences qui comportent les dénominations de la femme musulmane, dans les articles de la période énoncée, suivi d'une analyse des groupes des mots qui prennent en considération le statut du locuteur (le journaliste et la femme musulmane).

Notre intérêt est d'analyser les dénominations qui sont mieux représentées, telles : femme voilée, femme dévoilée, femmes non voilées, femmes portant le voile.

- une étude réalisée à base des articles du journal Libération 2021-2022 où nous analysons les choix linguistiques du journaliste qui essaye d'exprimer son point de vue sur des sujets qui impliquent la femme musulmane et les choix linguistiques de la femme musulmane, une voix qui s'efforce de se faire entendre par son discours. L'objectif de notre analyse est d'observer la manière dont les points de vue exprimés par les choix lexicaux peuvent être compris en faisant appel à l'analyse quantitative et à l'analyse qualitative pour identifier les attitudes énonciatives des locuteurs.

Nous avons obtenu notre corpus en interrogeant la version en ligne du journal Libération et en employant le syntagme femme musulmane (inclusivement les formes du pluriel du nom et de l'adjectif qui apparaissent autour de ces dénominations).

Désignations de la femme musulmane par des dérivés de voile

En premier lieu nous avons identifié les dénominations femme voilée/ femme dévoilée ou non-voilée. Les exemples qui suivent appartiennent aux journalistes mais aussi aux femmes musulmanes elles-mêmes.

- (1) Pour être élue sous étiquette LREM, une femme voilée doit donc faire campagne sans son voile. Ou ne pas apparaître sur les documents de propagande. Mais elle peut siéger voilée une fois élue comme le veut la loi, précise le leader macroniste à l'Opinion. C'est effectivement « extrêmement » clair. (Libération, le 12 mai 2021)

- (2) L'image du candidat RN émergeant dans un bureau de vote à Saint-Denis devant une assesseuse voilée a été largement partagée sur les réseaux sociaux. Anticipant la polémique, Jordan Bardella a lui-même partagé l'image. (Libération, le 20 juin 2021)
 Avant, je voulais intégrer de grandes équipes comme l'OL ou le PSG. Maintenant je sais que ce sera impossible à cause de cette interdiction, explique la jeune femme, résignée. Aujourd'hui, je me bats uniquement pour que les générations de femmes voilées qui suivent puissent rêver devenir footballeuse professionnelle et qu'elles puissent l'être pour de vrai. (Libération, le 14 août 2021)
- (3) Réaction à Grenoble après l'adoption du nouveau règlement intérieur des piscines municipales qui autorise le burkini, indique le tweet. On y voit des femmes voilées ou pas, applaudir et crier de joie. (Libération, le 18 mai 2022)
- (4) Les femmes voilées se retrouvent prises au piège entre pro et antivoile aux motivations opposées, mais qui finalement se rejoignent pour les silencieux. (Libération, le 12 octobre 2021)
- (5) À qui s'adresse votre essai ? -D'abord, aux femmes voilées qui comme moi sont passées par les étapes du doute et n'ont pas trouvé les réponses aux questions suivantes : J'ai envie de l'enlever mais je ne sais pas comment faire, j'ai peur de me perdre, je ne crois plus, je redoute de me couper de mon entourage. (Libération, le 12 octobre 2021)

Ces structures représentent des groupes nominaux construits avec un prédéterminant exprimé par un article défini le noyau femme modifié par un dérivé lexical à partir du verbe voiler. Le verbe voiler est ainsi employé pour désigner l'action réalisée par les femmes musulmanes à leur égard.

Dans l'exemple :

- (6) Ces femmes voilées veulent partout de profonds changements. (Libération, le 17 avril 2022)
- Le déictique *ces* apporte des précisions situationnelles au référent femmes voilées. Kouassi (2015) parle ainsi du fléchage du référent. Il se trouve aussi dans la posture du morphème qui reprend le référent, c'est-à-dire *ces* présente le rôle de reprendre le référent les femmes voilées, ayant la fonction de le déterminer. Selon Den Heuvel, (1999) l'adjectif démonstratif *ces* est un « indicateur précis de référent dans l'actualité discursive des participants à la communication ». Le déictique *ces* est utilisé dans ce cas comme adjectif, en désignant la référence de l'expression *Ces femmes voilées* et le référent est ainsi identifié par l'intermédiaire de l'énonciation même *Ces femmes voilées*. La désignation linguistique par le déictique démonstratif *ces* fait voir une des utilisations des démonstratifs, l'emploi qui aide à identifier un référent dans un monde extérieur, qui s'appelle emploi exophorique, selon König (2012).

Dans certains cas, l'élément déictique *ces* du syntagme *ces femmes voilées* met en évidence la relation de distance entre le référent, dans notre cas les femmes voilées, et le locuteur (le journaliste). Nous observons l'attitude critique du journaliste dans ce cas. Cette idée est exprimée par Maingueneau (1986) qui affirme que l'adjectif démonstratif *ces* sert à exprimer un jugement de valeur à base évaluative et pour identifier la nature de cette valeur il faut faire des observations sur ce cotexte du syntagme *ces femmes voilées*.

Nous avons observé la réduction du groupe nominal à la variante qui exclut le terme femme et utilise l'adjectif avec une valeur substantivale – les voilées. Dans les articles de notre corpus, nous avons constaté la fréquence du mot la voilée au singulier ou au pluriel, ce qui témoigne du fait que ce mot peut être considéré comme une formule discursive. Cet aspect du caractère de référent social de la formule peut être entendu comme un signe connu par tous, c'est-à-dire la formule les voilées est devenue notoire et reconnue comme telle. Le rôle du prédéterminant la/les est dans ce cas d'opérer un mouvement du particulier au général.

Les prédéterminants la/les sont nommés aussi articles extensifs à valeur anaphorique selon Wilmet (1983). Cela signifie qu'ils impliquent que ce dont on parle dans l'énoncé, c'est-à-dire la voilée ou les voilées est connue ou supposé être connu par le journaliste. Dans les exemples qui suivent voilée se trouve dans des emplois adjectivaux. En plus, la récurrence dans les articles de notre corpus des mots voilée, voilées, les voilées, paraît être un élément qui traduit leur présence prégnante dans l'espace discursif et public.

- (7) La croyance et la foi n'ont rien à voir dans l'engagement collectif qu'est l'engagement dans une campagne », tweetait mardi le député de la Creuse. Le même qui, en mars 2019 et comme s'en est souvenu un journaliste du HuffPost, affirmait strictement l'inverse à propos d'une candidate LREM voilée aux municipales : A priori, ça ne me dérange pas si c'est juste un voile en application de ses convictions religieuses et issu de sa propre volonté, moi j'y suis favorable personnellement. (Libération, le 12 mai 2021)
- (8) Le RN et une candidate voilée mettent le feu à LREM : En donnant raison à Jordan Bardella, qui a tweeté lundi soir une affiche de candidats LREM aux départementales montrant une élue portant un foulard islamique, Stanislas Guerini s'est attiré les foudres d'une partie des marcheurs, dont certains demandent son départ ainsi que celui de l'actuelle direction du parti. (Libération, le 11 mai 2021)

Nous observons dans les exemples ci-dessus l'emploi d'un autre substantif à côté du dérivé voilée, une candidate. Cela signifie qu'il y a des cas où la femme musulmane participe comme candidate à certaines élections. Nous pouvons déduire qu'elle réussit à se faire visible juste par le port de son voile. Voilée devient ici un trait définitoire par lequel le journaliste identifie la personne en question.

- (9) Sur la photo qu'il partage, on peut voir une femme voilée parmi d'autres images de militaires sur un calendrier estampillé du logo du ministère des Armées et du Commissariat des armées. Rieu écrit : « Cette dame est sûrement très bien et méritante (une traductrice ?) mais simplement que ça peut être perçu comme maladroit notamment car nos soldats se font tuer au nom de cette religion. (Libération, le 10 novembre 2022)

Nous apercevons dans cet exemple l'emploi de l'article indéfini devant le syntagme femme voilée, ce que signifie que la femme voilée est désignée d'une manière vague, imprécise.

Nous pouvons ainsi déduire le rôle de l'emploi de l'article indéfini. D'après les perspectives de Maurice Grevisse (2008) l'article indéfini joue un rôle principal par l'introduction en introduisant des éléments nouveaux ou non spécifiés dans le discours. Il permet de désigner des objets, des personnes ou des idées de façon générale donc, sans les identifier de manière précise. L'article indéfini contribue ainsi à acquérir une fluidité en discours en évitant la répétition et en facilitant la compréhension. L'article indéfini aide à imposer un contexte par le fait que l'élément mentionné n'est pas encore connu de l'interlocuteur.

Il est intéressant de noter l'existence de deux dérivés qui comportent des préfixes distincts négatifs, dé et non, tels dévoilée et non-voilée. Le préfixe dé est axiologiquement négatif. Le préfixe dé fonctionne comme un affixe qui permet de former un antonyme de voilé. En termes de désignation, l'emploi discursif du préfixe dé se présente comme un élément de classification. Autrement dit, le préfixe dé est dans ce cas compris comme déclencheur pour sortir de ce que désigne l'élément de base, voilées.

- (10) ...l'élue qui a porté plusieurs propositions antivoile récemment jure même : « Je ne suis pas là pour dire à une femme qui est adulte, qui est libre, 'vous n'avez pas le droit de porter le voile dans la rue', d'être une femme dévoilée, je ne suis pas le RN. (Libération, le 12 mai 2021)

Le préfixe non est un préfixe qui offre au mot le sens négatif qui garde son sens même s'il s'écrit différemment par les deux dérivés énoncés. Le préfixe non exige l'emploi d'un

trait d'union s'il est placé devant un nom comme dans le cas non-voilé qui est un substantif dérivé avec préfixe à valeur négative non et la base voilée qui provient du mot de base voile. Le préfixe non n'a pas d'emploi en autonomie ce qui signifie qu'il est utilisé dans notre cas dans la compagnie du nom voilée et cela indique le fait que le préfixe marque l'absence du voile.

L'analyse du corpus nous a révélé aussi la structure femme portant le voile qui contient le participe présent portant qui présente des traits caractéristiques à une épithète postposée participe présent exprime l'état ou l'action en progression exécutée par des femmes musulmanes.

- (11) Depuis près d'un an, les femmes sont par exemple interdites de voyager à plus de 72 km sans chaperon. Depuis mai, un décret stipule même qu'elles ne devraient pas quitter leur domicile à moins que cela ne soit nécessaire, le tout en portant un voile intégral. (Libération, le 22 juin 2022)
- (12) La journaliste Shabnam Dawran a raconté dans une vidéo postée en ligne qu'elle s'était vue interdite de travailler pour sa chaîne cette semaine. Femme portant un voile et montrant sa carte d'entreprise, elle explique que contrairement à ces collègues masculins : on ne m'a pas laissée entrer. (Libération, le 19 Août 2021)
- (13) Certains pensent intelligent de vouloir exclure de la piscine ou des salles de sport celles qui portent le voile. Ce sont pourtant des occasions de développer un nouveau rapport aux autres, à leurs corps, au monde. (Libération, le 12 octobre 2021)
- (14) L'extrême droite s'était indignée de la présence d'une femme portant le voile sur un calendrier de l'armée. En réaction à la polémique, le compte Facebook des Forces Françaises à Djibouti a publié jeudi soir une nouvelle photographie de la femme, employée comme comptable, aux côtés du chef des Forces françaises stationnées dans le pays. (Libération, le 10 novembre 2022)
- (15) Si le « voile » n'y est pas explicitement mentionné, les sénateurs qui l'ont déposé ont été très clairs quant à leurs intentions. Ce sont les sportives portant le voile qui sont visées et qui seront les principales victimes de cette législation. (Libération, le 9 février 2022)
- (16) Comme cette prof d'histoire-géo au lycée, devenue depuis une amie, qui m'a considérée comme un être humain et qui avait compris qu'elle avait face à elle une simple adolescente, peut-être un peu insolente et têtue, mais clairement pas le porte-étendard religieux que les éditorialistes et politiques de l'époque croyaient débusquer derrière chaque femme qui porte le voile.

BIBLIOGRAPHY:

1. Amossy, R. (2000). L'argumentation dans le discours. Discours politique, littérature d'idées, fiction. Comment peut-on agir sur un public en orientant ses façons de voir, de penser ?, Paris, Nathan Université
2. Angenot, M. (2014). « La rhétorique de la qualification et les controverses d'étiquetage », *Argumentation et Analyse du Discours* 13 | 2014 [on line], consulté le 22 août 2024, URL : <http://aad.revues.org/1787>
3. Charaudeau, P., Maingueneau, D. (2002). *Dictionnaire d'Analyse du Discours*, Seuil.
4. Costes, A. « Le nom collectif : tout ce que vous devez savoir ! » Scribbr. Consulté le 3 septembre 2024, URL : <https://www.scribbr.fr/elements-linguistiques/le-nom-collectif/>
5. Courbon, B, Martinez. C. « Représentations lexicographiques de la dénomination. Le traitement de appeler, désigner, nommer et dénommer dans les dictionnaires monolingues du français », Dans *Langue française* 2012/2 (n°174), pages 59 à 75,

- consulté le 18 juillet 2024, URL : <https://www.cairn.info/revue-langue-francaise-2012-2-page-59.html>
6. De Chanay, Hugues Constantin. « La dénomination : perspective discursive et interactive », Cahiers de praxématique [En ligne], 36 | 2001, mis en ligne le 01 janvier 2009, consulté le 16 août 2024. URL : <http://journals.openedition.org/praxematique/358>
 7. Frath., P. « Dénomination référentielle, désignation, nomination ». Langue française, 2015/4 N° 188. Pages 33-46, consulté le 28 août 2024, URL : <https://doi.org/10.3917/lf.188.0033>
 8. Grevisse, M. (1980). Le bon usage (14e éd.). Duculot.
 9. Hagège, C. 2000. Halte à la mort des langues (Paris : Odile Jacob)
 10. Kerbrat-Orecchioni, C. (1980). L'Énonciation- De la subjectivité dans le langage, Paris, Armand Colin
 11. Kleiber, G. (1984). « Dénomination et relations dénominatives ». In: Langages, 19e année, n°76, La dénomination, sous la direction de Eliane Koskas et Helgard Kremin, consulté le 25 août 2024, URL : https://www.persee.fr/doc/lgge_0458-726x_1984_num_19_76_1496
 12. Koren, R. (2016). « Introduction, Argumentation et Analyse du Discours » [en ligne], 17 | 2016, consulté le 24 Août 2024, URL : <http://journals.openedition.org/aad/2295>

TRADE NAMES: CHOCOLATE

Maria–Magdalena Diaconu (Marian)

PhD Student, University of Craiova

Abstract: *Chocolate has been a perfect symbol of cultural finesse, validating the distinction between culture and consumption.*

A trade name refers to the process of selecting a name for a product or brand that best reflects its identity and values. The functions of commercial product names include conveying specific messages, creating a strong brand image, drawing the attention and interest of consumers, and facilitating differentiation from the competition. Within the ‘palette’ of chocolate products there is a tendency towards the use of exotic names or names of foreign origin, in order to highlight the specificity and exoticism of the products. The names of chocolate brands mirror a frequent practice of choosing names that communicate aspects related to the origin, the manufacturing process or the idea of tradition and quality of the chocolate brand. Linguistic and semantic aspects in choosing chocolate names are a crucial component of the branding process.

Etymology can influence marketing and branding strategies for chocolate brands, especially in the context of globalization and market diversification.

Keywords: *chocolate, commercial, origin, name, globalization*

Introducere

Onomastica este o ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul detaliat al numelor proprii, inclusiv al numelor comerciale. Studiul acestora presupune o varietate de aspecte: de la analiza semantică și clasificarea diferitelor tipuri de nume comerciale referitoare la mărci, companii, produse sau servicii, până la cercetarea aspectelor lingvistice (proveniență, utilizare și receptare de către publicul țintă).

Onomastica sectorului comercial se ocupă cu studiul denumirilor care circulă în sfera comercială: nume de mărci, de produse, de game, de linii, de servicii, și de magazine etc. Printre aceste denumiri, ne interesează numele de mărci și numele de produse, care se găsesc pe ambalaje, etichete, reclame.

Trebuie să facem distincție între numele de brand, de marcă și de produs.

Un nume de marcă este un cuvânt sau o frază care identifică o companie, un produs sau un serviciu. Poate fi un nume simplu sau unul complex. „Numele de mărci reprezintă un tezaur de efecte semantice, care evocă la nivel individual sau colectiv, emoții, imagini, simboluri”¹. Pentru Robert Gallison și Jean –Claude André, marca reprezintă mijlocul prin care produsul său devine unic, original și îl face diferit față de celelalte produse: „La marque de fabrique, de commerce ou de service, comme le brevet d’invention [...] est un titre de propriété industrielle conférant un monopole d’exploitation.”² Eticheta, marca comercială sau de serviciu, precum brevetul de invenție este un titlu de proprietate industrial care conferă un monopol de exploatare. (trad. n)

Diferența dintre brand și marcă constă în general în conținutul conceptual, percepția consumatorului și valoarea emoțională pe care acestea le transmit. Termenii sunt utilizați adesea interschimbabili și au semnificații distincte în contextul marketingului și cel

¹ Altmanova, Jana, *Du nom déposé au nom commun: néologie et lexicologie en discours*, Milano, EDUCatt, 2013, p.20

² Gallison, Robert, André, Jean-Claude, *Dictionnaire de nom de marques courants*, Paris, CNRS, Didier Érudition, 1998, p.147

comercial. Un brand poate fi definit ca un set de atribute perceptibile și imperceptibile concepute pentru a crea conștientizare și identitate și pentru a construi valoarea unui produs, serviciu, persoană, loc sau organizație.

Caracteristicile numelor de marcă nu reprezintă doar recunoașterea numelui de produs, ci și integrarea consumatorului în povestea transmisă din spatele mărcii și familiarizarea cu produsele ei.

Dominique Mainegueneau definește numele de produs prin corelare cu numele de marcă, opinând că ambele sunt nume proprii, iar ceea ce le diferențiază este noțiunea la care se face referire. „Le nom de produit est un nom proper qui se distingue de ceux d'être humains, de marques ou d'oeuvres d'art”.³ Numele de produs este un nume propriu care se distinge de numele oamenilor, mărcilor sau operelor de artă. (trad.n.)

În literatura de specialitate sunt cunoscute mai multe cercetări despre limbajul comercial. Acestea s-au axat pe numele de *brand*, de *produs* și pe *strategiile de nume și marketing*. Printre cele consultate de noi, amintim: Laurent, Bénédicte *Nom de marque, nom de produit: analyse d'une exemplarité de la créativité lexicale* (2007); Alina Bugheșiu *Trade Names in Contemporary Romanian Public Space* (2015), Daiana Felecan *Numele de brand: repere de analiză* (2015), Flavia-Elena Oșan *Elemente convenționale și neconvenționale în categoria numelor comerciale* (2020), ș.a.

Corpusul analizat este alcătuit din 10 nume comerciale selectate din industria dulciurilor, în principal, mărci de ciocolată. S-au analizat similitudini și inovații la nivel lexical, semantic, pragmatic, semiotic și cultural. Sursele din care am preluat termenii supuși analizei sunt: site-uri oficiale aparținând unor producători și distribuitori de produse comerciale, articole online, magazine online și centre comerciale. Exemplele sunt relevante atât pentru spațiul românesc, cât și pentru cel străin și vizează cunoașterea mecanismelor economice, lingvistice și culturale.

Metodologia de cercetare este susținută de o abordare interdisciplinară și transdisciplinară, propagată de lingvistică, pragmatică, onomastică și marketing.

Obiectivele acestui demers au pornit de la argumentarea naturii duale a numelor de mărci comerciale, ca semn lingvistic și iconic, a naturii pragmatice pornind de la sloganurile însoțitoare în contexte formale și al succesului comercial al produsului.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în examinarea și elucidarea unui aspect puțin studiat în lingvistica noastră: pătrunderea și frecvența utilizării mărcilor și numelor de ciocolată în sfera comercială, unități lexicale care circulă din abundență în vocabularul românesc, necesitând o examinare profundă și o formulare corespunzătoare a unor recomandări acceptabile, întrucât procesul respectiv este unul complex, iar potențialul lui încă nu este valorificat în mod complet, pentru că apariția în acest domeniu, noutatea și inovația abundă prin toate filierele media.

Analiza propriu-zisă

În interiorul onomasticii comerciale s-au constituit mai multe tipuri de nume determinate de modul de formare și de funcția pragmatică a acestora. Din acest punct de vedere avem: andronime (nume de mărci care provin de la nume bărbătești): Ferero Rocher, Capșa și ginonime (nume de mărci care provin de la nume de femei) Laura, Maria, Anca.

Numele de marcă **CAPȘA** și-a început povestea acum mai bine de 150 de ani, în fostul han Damari, pe atunci cofetăria „La doi frați, Vasile și Anton Capșa”. Era cea mai mare firmă de restaurante și cofetării de la noi, ajunsă vestită în toate centrele Europei, în istoria culturală a orașului cafeneaua rămânând cea mai cunoscută, un loc al boemei bucureștene. Numele mărcii provine de la fondatorul cofetăriei, Grigore Capșa, fratele mai

³ Mainegueneau, Dominique, *Analyser le texte de la communication*, Paris, Dunod, 1998, p. 146

mic al celor doi și primul din familie, care s-a specializat în domeniul dulciurilor. Capșa este un nume de familie care a devenit sinonim cu excelența în cofetărie și care denotă autenticitatea românească. Numele evocă ideea de tradiție, calitate și rafinament. Funcția pragmatică a acestui sens este de a insera un context comunicational precis în concordanță cu poziționarea brandului ca fiind unul de lux și cu o istorie bogată. Chiar și autorul Virgil Carianopol afirma „Ca să devii scriitor, trebuia să obții botezul Capșei, care, fără nicio firmă literară, era totuși redacția redacțiilor, nodul gordian al trecerii spre nemurire.”⁴

Numele de marcă **FĂGĂRAȘ** este un toponim care provine de la orașul și munții Făgăraș din România. Reprezintă producția brandului „Făgăraș”, ce aparține concernului românesc *Kandia-Excelent*⁵. Pe ambalajul batonului de ciocolată întâlnim simbolul munților, logo care îi conferă autenticitate. Din punctul de vedere al elementelor componente, acest nume este substantiv propriu. Din perspectivă pragmatică, numele mărcii atrage atenția publicului prin simplitate, elemente vizuale și discursive care contribuie la prezentarea produsului pe piață. Este însoțit de cele două verbe, poate chiar îndemnuri, „Încearcă. Repetă.” Putem spune că rolul lor este argumentativ și reprezintă o modalitate de a întări perceperea produsului. Numele poate fi perceput ca fiind expresia calității și a tradiției românești încă de acum 130 de ani.

Numele de marcă **CIBO Brașov** este un brand vechi, cu o istorie bogată în spate. În perioada interbelică, la Brașov au existat două fabrici producătoare de dulciuri. Cea mai mare dintre ele, **Fabrica Hess**, producea în 1936 peste 1000 de sortimente de la bomboane, drajeuri, caramelaj, rahat, marmeladă, chiar sirop de fructe, desigur și diferite feluri de ciocolată, figurine, ciocolată menaj etc.⁶ În anul 1989 fabrica de ciocolată Cibo a devenit Poiana – Produse Zaharoase S.A. Odată cu redenumirea acesteia, au fost adoptate noi strategii de marketing, astfel încât fabrica a lansat în același an pe piața românească noi mărci de produse zaharoase, care ulterior au devenit tradiționale: Poiana, Silvana, Smash, Suchardine, Sugus⁷. Din punct de vedere fonetic termenul CIBO este format din silabele inițiale ale cuvintelor CI de la ciocolată și BO de la bomboane și toponimul Brașov

Numele mărcii **VINGA** a luat naștere în [comuna arădeană Vinga care](#) a avut una dintre cele mai renumite fabrici de ciocolată din țara noastră. Etimologia cuvântului derivă din latinescul „vinculum” care înseamnă *legătură* sau *cetate*, iar „vinculorum înseamnă *strajă* sau *pază*.”⁸ Dacă mergem pe originea latină, acest termen poate evoca ideea de continuitate și conexiuni între diferite perioade istorice și culturi. „Vinculum a fost un teritoriu care a făcut legătura între vechea provincie romană Pannonia și nou formată provincie Dacia romană... Dintr-o veche denumire slavă, **Vinca** își are originea de la Vinica (se citește Vinița), ceea ce înseamnă *nașterea vinului*.”⁹ În acest sens, cuvântul poate simboliza un punct de legătură între trecutul antic și prezentul modern. De-a lungul timpului, Vinga a purtat diverse denumiri, cum ar fi Kerek Vinga, Veres Vinga, Wynga și Theresiopolis (în germană).

Numele de marcă **ROM** este un brand vechi, cu istorie. În definitiv, validarea și confirmarea în timp a unei tradiții de consum este cea care definește un brand. Acesta ne relevă un element vizual prin denumirea sa și anume steagul românesc, precum și unul verbal care reflectă autenticitatea românească. Sensul bidimensional al mărcii are un sens denotativ

⁴ Istoria Capșa. Povestea copiilor unui cojocar care au început afacerea „La doi frați” și au avut cea mai cunoscută cofetărie a Bucureștilor VIDEO | adevarul.ro

⁵ <https://www.balkanicaonline.es/ro/fagaras-ciocolata>

⁶ <https://lapasprinbrasov.ro/incursiune-in-istoria-ciocolatei-la-brasov/>

⁷ https://www.wikiwand.com/ro/articles/Poiana_Produse_Zaharoase#google_vignette

⁸ Bulboacă, Sorin, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, vol. III Editura Gutenberg Univers, Arad, 2021, p.177

⁹ *Ibidem*

pentru că termenul „rom” este o băutură alcoolică utilizată în fabricarea dulciurilor. Funcția pragmatică a acestui sens este de a insera un context comunicațional precis, acela de a cumpăra un desert cu gust de rom. La nivel conotativ, producătorul se bizuie pe forma expresivă a cuvântului abreviat, care poate provine de la familia lexicală a cuvântului român. Marca ROM este însoțită și de sloganul „Senzații tari românești”¹⁰ care în funcție de contextul cultural acesta a avut transformări ad-hoc.

Istoria mărcii **POIANA** a început în 1899, când în Brasov se inaugura „Prima Fabrica de Bomboane si Ciocolata din Transilvania. Micuta fabrică a supraviețuit celor două războaie mondiale și s-a extins începând cu anul 1921. Anul 1922 este anul când frații Stollwerk din Bratislava deschid o altă fabrică de ciocolată în Brasov. În anul 1954 cele două fabrici se unesc sub numele de Dezrobirea. În următorii ani își schimbă denumirea și continuă să producă bomboane și ciocolată, iar în anul 1990 devine societate pe acțiuni”.¹¹ Aceasta reflectă caracteristica principală a unei poieni, adică o zonă deschisă și netedă într-o pădure. Termenul a trecut prin diverse transformări fonetice și morfologice în trecerea de la latină la română. Evoluția sa poate fi observată și prin prisma etimologiei populare și a influențelor locale.

La sfârșitul anului 2006, marca **LAURA** a fost regândită pentru a o transforma într-una extrem de stabilă într-un context de piață de ciocolată foarte dinamic și competitiv. Laura este un nume propriu comun în multe culturi, având origini latine și semnificând *laur* sau *victorie*. Utilizarea unui nume propriu pentru o marcă de ciocolată aduce un element personal și accesibil, ceea ce poate crea o legătură emoțională mai puternică cu consumatorii. Sensul conotativ al acestui cuvânt evocă imagini de frumusețe, eleganță și rafinement, ceea ce este ideal pentru un produs premium cum este ciocolata. Alegerea unui nume de persoană (ginonim) pentru o marcă de ciocolată poate personifica produsul, făcându-l să pară mai apropiat și mai personal pentru consumatori.

Unul dintre cele mai emblematice mărci ale Grupului **FERRERO** a fost creat în 1982 în Alba, un orașel de pe dealurile Piemontului din Italia. A fost inspirat de dorința de a face toată plăcerea unei specialități sofisticate de ciocolată accesibilă unui public mult mai larg. Originea numelui Ferrero provine de la numele fondatorului companiei, Pietro Ferrero și este un andronim.. Originea cuvântului ROCHER provine din limba franceză și înseamnă *stâncă* sau *rocă*, sugerând un produs robust și de încredere. Alegerea acestui nume a fost inspirată de „Rocher de Massabielle” care reprezenta o grotă din locul de pelerinaj catolic de la Lourdes, Franța. Utilizarea numelui *Ferrero* în sfera comercială transmite un sentiment de autenticitate și tradiție, legând produsul de moștenirea și istoria familiei Ferrero. Combinația dintre *Ferrero* și *Rocher* transmite ideea de lux și calitate superioară.

Istoria numelui comercial **LINDT** a început în urma cu 175 de ani, în orașul Zürich, când David Sprüngli-Schwarz, proprietarul unei mici cofetării, împreună cu fiul său, și-au propus să aducă ceva inedit pe piață, producând ciocolată în formă solidă. Datorită succesului avut, numele acestuia a devenit reprezentativ pentru producătorii de ciocolată, din acea perioadă. Astfel, doi ani mai târziu, în 1847, renumitul cofetar a deschis fabrica Schleifetobel din Horgen. Cuvântul Lindt provine de la numele fondatorului companiei și este un andronim, iar etimologia sa este de origine germană. Din punct de vedere semantic termenul a devenit sinonim cu excelența, calitatea și inovația în producția de ciocolată.

Marca **KitKat** a fost lansată pe piață în 1935 de Rowntree's din York, Anglia cu denumirea „Rowntree's Chocolate Crisp”. În 1937 Chocolate Crisp își schimbă denumirea în KitKat. Brandul iconic este un simbol internațional care reprezintă momentul de pauză în

¹⁰ Sloganul citat utilizează tehnica inferenței și presupune un efort de construcție semantică și de receptare formulată de producător. Acest context orientează consumatorul către o interpretare multiplă și conferă mărcii o valoare simbolică, prototipică, care a transformat această ciocolată într-o emblemă a României.

¹¹ <https://fabricatinro.ro/produse-alimentare-romanesti/poiana-un-brand-romanesc-fabricat-bulgaria/>

viață. Denumirea inițială a fost făcută după *Clubul Kit-Cat*, care și-a luat numele de la un bucătar local de patiserie, Christopher Catt/Catling (sursele diferă în privința numelui de familie), care a fost poreclit *Kit* și a furnizat clubului plăcinte cu carne pe care le numea *Kit-Cats*. Oamenilor de la Rowntree's, care făceau parte din club, se pare că le-a plăcut atât de mult numele încât l-au înregistrat în 1911. În timp ce primele ciocolată Kit-Cat făcute erau nepopulare, forțând retragerea numelui, în 1937 termenul *Kit Kat* a fost aplicat la chipsurile de ciocolată de la Rowntree. Sloganul mărcii a devenit unul iconic sugerând dorința de a lua o scurtă pauză de la rutina zilnică care reprezintă o nevoie universală. Mesajul de dincolo de o simplă frază este o strategie de marketing care are ca scop reamintirea constantă a promisiunii mărcii.

Concluzii

Din punct de vedere cultural și socioeconomic, numele comerciale românești sau străine au un impact major în rândul consumatorilor și arată în ce măsură le determină alegerile și în ce fel reușesc să-i transforme din potențiali cumpărători în consumatori fideli ai produsului respectiv. Sfera onomasticii comerciale prezintă un anumit grad de eterogenitate care ne permite să stabilim o astfel de evaluare. Noua strategie comercială constă astăzi în identitatea vizuală. Prin urmare, pare necesar să acordăm mai multă importanță acestui domeniu prin extinderea cercetărilor întreprinse în domeniul lingvistic și să vedem cum diferitele elemente care alcătuiesc această identitate se articulează între ele și influențează atitudinile consumatorilor. Toate aceste elemente, care trebuie neapărat coordonate, prezintă un mesaj clar și puternic care poziționează compania și/sau brandul într-un mediu global.

În concluzie, raportat la realitatea din zilele noastre numele comerciale coordonează percepțiile oamenilor legate de valoare oricare ar fi zona geografică din care provine, societatea în care trăiește, religie, cultură sau domeniu economic. Acestea reușesc să făurească un simbol, un slogan, o reflectare sau un concept pentru un anumit produs.

BIBLIOGRAPHY:

1. Altmanova, Jana, *Du nom déposé au nom commun: néologie et lexicologie en discours*, Milano, EDUCatt, 2013.
2. Bulboacă, Sorin, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, vol. III Editura Gutenberg Univers, Arad, 2021
3. Chiș, Dorina, *Nume de firmă, nume de marcă, nume de produs*. Câteva observații. În *Cultură și comunicare.com*, anul I, 2007, nr. 1
4. Corbu, Nicoleta, *Brandurile globale. O perspectivă cros-culturală în context mediatic*, București: Tritonic, 2009.
5. Felecan, Daiana, *Numele de brand: repere de analiză*, în *Name and naming. Proceedings of the Third International Conference on Onomastics „Name and naming” Conventional/ Unconventional in Onomastics*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2015.
6. Gallison, Robert, André, Jean-Claude, *Dictionnaire de nom de marques courants*, Paris, CNRS, Didier Érudition, 1998.
7. Laurent, Bénédicte, *Nom de marque, nom de produit: analyse d'une exemplarité de la créativité lexicale*, în *Neologica*, 1 J. Humbley et J.F. Sablayrolles (éd.), 2007.
8. Laurent, Bénédicte, *Nom de marque, nom de produit: sémantique du nom déposé*, Paris, L'Harmattan, 2010.
9. Mainegueneau, Dominique, *Analyser le texte de la communication*, Paris, Dunod, 1998.

10. Oșan, Flavia-Elena, Numele comerciale „mărci înregistrate” cultural-lingvistic, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2020.
11. Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, București, Editura Universității din București, 2006.
12. Șerbănică, Daniel, *Dicționarul comunicării integrate de marketing*, București, Editura Rosetti Educational, 2006.
13. CAPȘA Istoria Capșa. Povestea copiilor unui cojocar care au început afacerea „La doi frați” și au avut cea mai cunoscută cofetărie a Bucureștilor VIDEO | adevarul.ro accesat în noiembrie 2024.
14. FĂGĂRAȘ <https://www.balkanicaonline.es/ro/fagaras-ciocolata>
15. CIBO <https://lapasprinbrasov.ro/incursiune-in-istoria-ciocolatei-la-brasov/>
16. POIANA
https://www.wikiwand.com/ro/articles/Poiana_Produse_Zaharoase#google_vignette
17. <https://fabricatinro.ro/produse-alimentare-romanesti/poiana-un-brand-romanesc-fabricat-bulgaria/>

THE CONCEPT OF AUGMENTATION AT THE POPULAR AND REGIONAL LEVEL IN ROMANIAN

Elena–Daniela Strigoiu (Marinescu)

PhD Student, University of Craiova

Abstract: *Augmentation in Romanian can be found in all language registers, both semantically and formally. The lexical peculiarities of augmentation in the Romanian language, at the popular and regional level, represent the basic landmarks of a diachronic analysis, acquiring major importance in the development of our research.*

Augmentation in Romanian, a segment of the vocabulary, can be considered an open linguistic system, as it interferes with extralinguistic factors: the geographical space (in the case of regionalisms) and the sociocultural status of the language user (for the popular level).

Key-words: *regionalism, popular, name, vocabulary, semantic*

Introducere:

Augmentarea la nivel popular și regional este interesantă și productivă în limbajul oral, pentru că respectă în mai mică măsură rigorile impuse de limba literară.

Augmentativele, în linii generale, denumesc obiecte mai mari decât obiectul denumit de (cuvântul de) bază. De asemenea, utilizarea lor este marcată progresiv la nivel lexical, unde semnifică în general dorința vorbitorului de a reda un individ, un obiect de dimensiuni fizice exagerate sau unele evenimente, fenomene de mari proporții.

Prin folosirea augmentativelor, cuvintele au rolul cel mai important în comunicare, iar augmentarea lexicală la nivel popular și regional este productivă datorită utilizării unui limbaj spontan.

1. Augmentarea la nivel popular și regional

La nivel popular și regional (între cele două, nefiind precizate bariere exacte), prin augmentare și augmentative, emițătorul își poate exterioriza sentimente pozitive (apreciative) sau negative (depreciative), intensitatea însușirilor morale sau fizice ale unor ființe (persoane), dar și de ironie și dispreț, care sunt marcante în stabilirea relațiilor emoționale inter- și intrapersonale și în facilitarea integrării în anumite grupuri sociale.

„Între «popular» și «regional» e deosebirea dintre ceva general și ceva particular, în sensul că termenii populari sunt răspândiți în toate graiurile, în vorbirea celor mai puțin instruiți, cu un nivel cultural limitat, puțin atenți la cerințele limbii literare standatd; regionalismele se limitează la graiurile unei anumite arii ale aceleiași etnii și sunt numite moldovenisme, ardelenisme, muntenisme sau elemente de grai bănățean, crișean, basarabean”(DAR, 6).

Prin urmare, vom ține seama de indicațiile metalingvistice precizate de sursele lexicografice analizate (pop. – pentru nivelul popular și reg. – pentru regionalisme), dacă un termen este considerat cel puțin într-una dintre surse ca fiind popular, îl vom trata ca atare, iar în cazul regionalismelor, vom urmări zona și graiul productivității acestora și, dacă în surse diferite este explicat ca fiind utilizat în zone diferite (depășește aria unei singure „etnii”), îl vom trata tot ca pe un termen popular (care poate fi răspândit în mai multe graiuri/ toate graiurile).

„Sextil Pușcariu a introdus în dicționarul său numeroase indicații cu privire la situația cuvintelor în raport cu limba literară. Efortul impresionant al lexicografului de a identifica poziția fiecărui cuvânt și sens, în timp și spațiu, față de varianta literară actuală a limbii,

rezultă din convingerea că lexicul trebuie privit sub cele patru laturi ale sale, «cea istorică, cea sociologică, cea stilistică și cea geografică», ce «dau împreună aspectul complet» al lui și fac «ca o lucrare lexicografică să devină cu adevărat științifică»¹. Sistemul de identificare a diverselor nivele lexicale, adoptat de Pușcariu, constituie cea mai completă țesătură din istoria lexicografiei naționale de până atunci și se dovedește de un mare folos practic pentru cine consultă astăzi lucrarea” (sunt date câteva exemple, dar dintre acestea numai *hojmalău* este *augmentativ*). (M. Seche, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. II, p. 52-53)

Limbajul oral reflectă în general gândirea și sentimentele poporului român, iar limbajul popular și cel regional sunt o componentă de bază a variantei orale a limbii române.

1.a. Din dicționarele generale ale limbii române (DA, DLR, DL, DM, DELR, DEX, MDA, DAR), am selectat un corpus de 11 cuvinte înregistrate (cel puțin într-unul) ca populare, care au în definiția lexicografică însușirea „mare” sau transmit semantic ideea de mărire, fie prin conținut, fie prin precizarea altor termeni care trimit la augmentare: foarte, extrem de...

abitir, adverb = „(pop. și fam.) 1. Mai mult, mai bine, mai tare, mai rău. 2. Mult. 3. Distins, remarcabil, strălucit” (DAR, 11); „Pop. și fam. (Mai ales la comparativ) Și mai și, mai mult, mai bine, mai tare, mai grozav decât ...; pop. și fam. dihai.” (DLR²). Termenul apare definit (aproximativ cu aceleași sensuri) și în alte surse, însă lipsește mențiunea că face parte din registrul popular: „(fam.) – în Muntenia se întrebuințează numai la comparativ și corespundul lui «și mai și» sau moldovenism «mai dihaiu» = mai luminos” (DA, 5); „(familiar, numai la comparativ) = mai tare, mai bine, mai mult, mai grozav (decât...)” (DL, 3; DM, 2); „(reg.; precedat de mai) «mai mult, mai tare (decât...)»” (DELR); DA precizează o etimologie „îndoiasă”, deși corespunde turcescului „*abeter*, comparativ din *abe* – «luminos»”; DLR² îl explică „din tc. *beter*, *biter* «mai rău» (cu *a* protetic)”; DM îi atribuie etimon turc „*beter* «mai rău»”; DELR oferă o explicație mai amplă în ceea ce privește etimologia „tc. *beter*, (înv.) *biter* «mai rău; (înv.) mai mult, mai tare, (dial.) foarte, extrem de (bun, frumos etc.) » (< pers. *bedter*, *better*, comparativul lui *bed*, *bet* «rău»), cu proteza lui *a*; turco-persan *abeter*, comparativul lui *abe* «clar, luminos, transparent»”, însă nu precizează zona de utilizare pentru care îl consideră regionalism.

baban, adjectiv (pop.) = „mare, voinic” (DM, 62; DELR), fiind explicat ca derivat din *babă* + sufixul *-an*.

benchet, substantiv = „masă mare cu petrecere; ospăț, chef, zaiafet” (DM, 76; DL, 227); DM îi atribuie etimologie ucraineană din *benket*; it. *banchetto*, fr. *banquet*.²

bolfă, substantiv (pop.) = „umflătură produsă de o lovitură sau de o boală; gâlcă” (DM, 87; DL, 259 – fără precizarea pop.), „umflătură, nodul, gâlcă” (DELR); „umflătură (care conține multă apă), gâlcă, motâlcă, tumoare” (DA, 608, fără precizarea pop.). În DA sunt precizate și derivatele *bolfos* = „umflat, noduros”, *bolfi* = „a (se) umfla, a crește” și *bolfeiu* = „grămadă, morman”, făcându-se precizarea că nu sunt utilizate în mod obișnuit, atestarea lor, rămânând la nivel de intrare în dicționar. DA îl încadrează în categoria cuvintelor cu etimologie necunoscută, pe când DM îl consideră de origine ucraineană cf. *bol'fa*, iar în DELR apar explicații pentru a susține o etimologie multiplă (maghiară – *golyva*, sârbocroată – *gliva*, ucraineană – *bol'fa*).

bondar, substantiv (pop.) = „nume care se dă oricărei insecte mari care bâzâie” (DM, 88; DL, 263); „bondar se zice, de obicei(u) ori-cărei muște mari care bâzâ(i)e” (DA, 614), cu

¹ *Dicționarul limbii române*, tomul I, partea 1, cit., p. XXXII. (apud. M. Seche, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. II, <https://bibl-dlr.solirom.ro/baza-date-dlr/CARTI/SECHE,%20S.%20Ist.%20Lex.%20I-II%20%2819661969%29/SECHE,%20IST.%20LEX.%20II%20%281969%29/SECHE,%20IST.%20LEX.%20I%20%281969%29.txt>).

² Alexandru Ciorănescu *Dicționarul etimologic al limbii române*, Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă, de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, Editura Saeculum I. O., București, 2002, p. 77

explicațiile: 1. Mold. „bărzăun”, 2. Cristești în Botoșani „gărgăun”, 3. „tăun”, 4. „muscalului”, 5. „trântor”, 6. „cărăbuș” – fără a fi considerat că aparține nivelului popular, însă, fiind precizare mai multe arii de întrebuințare, considerăm că și în această lucrare termenul este unul popular; „nume dat unor insecte himenoptere mari, înrudite cu albină; specie de insectă himenopteră, de mari dimensiuni” (DELR), care nu face precizarea pop., dar prezintă și variantele: *bândâr, bândaur, bândâr, bundâr*”. DELR îl încadrează în termenii cu etimologie nesigură: „o derivare directă de la o bază onomatopeică ... este dificilă deoarece succesiunea de consoane b...d este neașteptată pentru o asemenea bază. Ar putea proveni prin disimilare din *bombar, bumbar* „bondar” (de la o bază onomat. **bomb/bumb*) ... (var. a lui *bombar*, imitativ înrudit cu *bondăni, bombăni*, bg. *bumbar*, scr. *bombar*) ... sau printr-o alterare a lui *bonzar* = bânzar «bondar», de la o formă nazalizată a bazei *bâz* (cf. și *boanză*)”, DA precizează că este derivat de la baza onomatopeică *bond-* (din aromână) + sufixul *-ar*.

borțos, adjectiv = „cu burtă mare” (DM, 89; DA, 622; DL, 266). DM, DA precizează că este format prin derivare de la baza *borț* + sufixul *-os*.

budur, substantiv = „stâncă mare...” (DM, 98; DA, 674 – fără precizarea (pop.); DL, 288) și DELR oferă explicații asemănătoare, dar fără precizarea (pop.). DA îl prezintă cu etimologie necunoscută, deși precizează termeni asemănători din ungurește și sârbă, DELR precizează tot o etimologie necunoscută, dar prezintă asemănări cu termeni maghiari și sârbocroați.

catran, substantiv (pop., în expr.): „catran de ... = foarte ..., extrem de ...” (DM, 122), „al dracului de ..., afurisit de ...” (DA, 214), (DL, 348). DM îi atribuie etimologie turcă, DA susține etimologia din limba turcă *katran* – „intrat la noi prin mijlocire slavă (bulg. *katran*, sârb. *katran*, rus. *katranu*), iar în Ardeal prin mijlocire ungurească *katrany*”, DELR susține etimologia turcă *katran* (< pers. *qatrān* < arab *qatrān*) cu varianta *cătran*, după scr. *kàtran*., însă nu precizează sensul la nivel popular.

cățeli, verb (despre răni și bube) = „a se lăți, a se întinde” (DM, 129; DA, 209 – fără precizarea (pop.); DL, 374-375). DM, DA îl prezintă ca derivat (regresiv) din *cățel/ cățel*.

uimă, substantiv = „umflătură, bubă, bolfă mare, dureroasă” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, editura Complexul muzeal Bistrița -Năsăud, 2008, p. 169); cf. DLR, 27 (popular); DL, 562-563 (popular); DM, 900 (pop.)

vânj, substantiv (înv. și pop.) = „putere, vigoare, forță” (DL, 682; DM, 936), reprezintă dinamism, energie, forță, putere, robustețe, tărie, vigoare, vitalitate, vlagă etc. și formează o bogată familie lexicală: *vânjol* (DLR, 802), *vânjos* (DLR, 802-803; DL, 682; DM, 936), *vânjoșă* (DLR, 803; DL, 682; DM, 936), *vânjoșare*, *vânjoșat*, *vânjoșenie* (DLR, 803; DL, 682; DM, 936), *vânjoșie* (DLR, 804; DL, 682; DM, 936). DLR (802) oferă aceeași explicație ca DL și DM (la sensul al treilea), adăugând că este regional specific Bucovinei, cu sensul „om tare, puternic” (sensul al patrulea) și specific Olteniei și Munteniei „unealtă care servește la ridicarea unor greutăți” (sensul al cincilea), atribuindu-i etimologie slavă, bulgară.

1.b. Regionalismele apar în sursele lexicografice cu mențiunea *reg.* și reprezintă unitățile lexicale utilizate doar într-o zonă specifică unuia dintre cele șase graiuri românești, fiind considerate „moldovenisme, ardelenisme, muntenisme sau elemente de grai bănățean, crișean, basarabean” (DAR, 6). Pentru acest articol am lucrat pe un corpus alcătuit din 26 de termeni regionali care exprimă augmentarea:

arabaua, substantiv = „căruță mare” (după Maria Marin, Iulia Mărgărit et al., *Graiuri ...*, 2000, p. 422)³; DA, 218 – face trimitere la *haraba*, pe care îl definește „căruță mare de transport (de persoane sau mărfuri) trasă de doi cai sau două vite”, p. 358-359, făcând precizarea că este un cuvânt învechit, utilizat în Moldova și îi atribuie proveniența din limba

³ *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, Institutul de Fonetica și Dialectologie „Al. Rosetti”, București, 2000, p. 422

turcă „araba”. Tot cu forma *haraba* este întâlnit și în DL, 440, cu același sens, fără a se face vreo precizare asupra etimologiei; DM, 354 precizează aceeași definiție, cu mențiunea (reg.) și etimologie din limba turcă.

căzan, substantiv = „vas mare de aramă pentru fiertul săpunului” (*Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei...*, Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, p. 305); „vas mare de metal de formă cilindrică folosit la încălzit sau la fiert” (DELR – cu forma literară *cazan*), unde este explicată etimologie (multiplă) tc. *kazan*, magh. *kazán*, ngr. *kačávi*, bg. *kazan*, rus. *kazan*, cu utilizare în Transilvania, Banat; cf. DA, 237; DL, 351; DM, 123.

cleanț, substantiv = „bolovan, piatră mare, stâncă” (*Mic glosar dialectal*, Romulus Todoran, p. 13), cu precizarea că este întâlnit în Hațeg; „(Ban.) pas, defileu, trecătoare; (Ban.) picior de deal; (Ban., Olt.) stâncă abruptă, râpă mare, stâncoasă” (DELR), atribuindu-i-se o etimologie „scr. *klanac* (genitiv *klanca*) „defileu, strâmtoare”.

crihană, substantiv = „bucată mare, halcă de pâine sau de mămăligă” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, Editura Complexul Muzeal Bistrița - Năsăud, 2008, p. 75) oferă o explicație etimologică cf. *crifoiu* < sl. *kruch* („fragment”), srb. *kruch* („pâine”), rut. *keicha* („fărâmbă”); DA, 907 în forma *crihan*; DELR precizează că termenul este întâlnit sub forma *crihan* în Moldova și nord-vestul Transilvaniei cu același sens „bucată mare (de pâine, de mămăligă)”, fiind considerat „derivat augm. de la un împrumut din ucr. *krycha* = bucată, fărâmbă (înruit cu slavon *krŭcha* = fărâmbă, fragment, *kruchŭ* = bucată, fărâmbă)”.

crupe, substantiv = „boabe de porumb măcinate mare, folosite la diverse mâncăruri” (*Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, 442); „uruială făcută la râșniță, la piuă și mai rar la moară, din grăunțe de păpușoi(u), de orez, de hrișcă, de sămânță de cânepă, măcinate mare, din care se prepară găluște, ciorbe și alte mâncăruri îngroșate cu untură” (DA, 933), făcându-se precizarea (mai ales în Moldova), cu etimologie din rut. *krupa*; „(reg.) boabe de porumb, de orz, de orez, de hrișcă etc., măcinate mare, din care se prepară găluște, ciorbe și alte mâncăruri” (DL, 589), fără precizarea etimologiei; cf. DM, 201, care precizează în plus, o etimologie din ucr. *krupa*; (Mold.) „boabe (de porumb, de orez etc.) măcinate mare, folosite la prepararea unor mâncăruri; grâu fiert, arpacaș”, etimologie ucr. *krupa* (DELR).

desetină, substantiv = „unitate de măsură pentru teren, mai mare decât hectarul” (*Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, 446); „(învechit) măsură agrară rusească, folosită odinioară și la noi, egală cu 1,09 ha” precizează DLR, 613 la sensul al doilea pentru prima intrare în dicționar a termenului, precizând proveniență slavonă și rusească; cf. DELR, cu precizarea metalingvistică (învechit în Moldova), cu proveniență rusească; DM, 233; DL, 69, unde se adaugă „reprezentând 2400 de stâneni pătrați”.

draniță, substantiv = „scândură din lemn de brad, mai mare decât șindrila, folosită la acoperit casele” (*Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, 449); cf. DL, 163 cu precizarea utilizării în Moldova, Bucovina, Maramureș; DM, 261 cu precizarea (reg.) și etimologie rusească și ucraineană; DLR, 1422, la intrarea cuvântului în dicționar apare simplu „șindrila” (și îl încadrează în registrul popular) – pentru primul sens, fără a explica dacă este *mai mare*, „bucată de lemn lungă de un metru”, pentru sensul al doilea, cu acest sens cuvântul fiind considerat regional, cu utilizare în Șomcuta Mare, iar al treilea sens, deși este regional, nu are valoare augmentativă; prezintă o etimologie ucraineană.

drobolat = „ceva mare și urât” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, Editura Complexul Muzeal Bistrița -Năsăud, 2008, p. 79); termen neatestat de sursele lexicografice studiate.

fistău, substantiv = „ciocan mare...” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, Editura Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, 2008, p. 85); DA, 131 (Transilv) – etimologie germană.

flămânzie, substantiv = „foamete mare” (*Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei...*, Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, p. CXIX); DA, 135, face trimitere la *flămânjune*, p. 134 „(Mold. învechit) foame mare”, fiind explicat ca derivat de la *flămând* + sufixul abstract -*iune*.

foc, substantiv = „supărare, durere, necaz mare” (*Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei...*, Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, p. 329); DA, 149-151; DL, 310-311; DM, 310-311;

golemă = „mare” (*Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei...*, Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, p. 335);

hoampă = „gaură mare, largă” (*Mic glosar dialectal*, Romulus Todoran, p. 15), întâlnit tot în Hațeg,

holălău = „larmă mare cu râsete și veselie” (*Mic glosar dialectal*, Romulus Todoran, p. 15), întâlnit în Blaj;

holcă, substantiv = „gălăgie, zgomot, zarvă mare” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, editura Complexul muzeal Bistrița -Năsăud, 2008, p. 105); DA, 400; DM, 364.

jâb, adjectiv = „solid, voinic, mare, puternic...” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, Editura Complexul Muzeal Bistrița -Năsăud, 2008, p. 117); DA, p. 1 face trimitere la jib, p. 20, pentru care face precizarea utilizării în Transilvania de Nord „(despre o persoană sau un lucru) bine dezvoltat, tare, puternic, zdravăn, mare” (adj.) sau „mult, foarte mult” (adv.); cf. DM, 436, (reg.);

laboș, substantiv = „castron mai mare” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, editura Complexul muzeal Bistrița -Năsăud, 2008, p. 118); regional, mai ales în Transilvania, Banat și Maramureș = „vas de bucătărie (cu trei picioare) din tablă...” nu apare cuvântul mare în nicio explicație, etimologie maghiară în DLR, 93; cf. DA, 74

majă, substantiv = „greutate de 100 kg, chintal, cântar mare” (Mircea Prahase, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, editura Complexul muzeal Bistrița -Năsăud, 2008, p. 123); cf. DLR, 56-57 (reg.); DL, 8 (învechit și regional); DM, 474 (înv. și reg.)

mășcat, adjectiv = „mare ... [despre cereale, struguri] cu bobul mare” sau adverb în *a pășit mășcat* = „a mers cu pași mari” (*Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, 449); DL, 46 face trimitere la *mașcat* „(reg.) mare, gros”, „(despre cereale) cu bobul mare” p. 26; cf. DM, 488 cu trimitere tot la *mașcat* cu definiție identică; DLR, 315, deși nu face precizare metalingvistică, îl definește cu sens asemănător celorlalte surse citate „(despre cereale) cu bobul mare, (despre boabele cerealelor) de dimensiuni mari, bombat, plin, mare” p. 315, precizând o etimologie internă a formării prin derivare de la *măciucă* + sufixul -*at*.

mozoc, substantiv = „câine mare” (Mircea Prahase, *op. cit.*, p. 129); cf. DLR, 928 (pop.); DM, 518 (reg.).

pălută, substantiv = „palat, casă mare” (Mircea Prahase, *op. cit.*, p. 136); cf. DLR, 360 (Transilvania).

samar, substantiv = „șa mare de povară pentru măgari și catâri” (*Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei...*, Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, p. 393); DLR, 59 (pop.) și în altele, fără precizarea că este regional.

vailing, substantiv = „lighean mai mare” (Mircea Prahase, *op. cit.*, p. 170) și în DLR, 29 (Transilv, Ban și Olt) fără *mare*.

vandâl, substantiv = „lighean mai mare” (Mircea Prahase, *op. cit.*, p. 170); cf. DLR, 60 (prin Transilvania)

vranită, substantiv = „poartă mare” (Mircea Prahase, *op. cit.*, p. 173); DLR, 1173-1174, (învechit și regional) fără a preciza însușirea „mare”; DL, 704, (regional) fără „mare”; DM, 942, (reg.) fără „mare”.

zai, substantiv = „apă mare cu sloiuri de gheață” (Mircea Prahase, *op. cit.*, p. 175); „(regional) puhoi de apă care produce inundații” DLR, 15.

Concluzii

Pentru selecția corpusului am urmărit cuvinte care, prin definiția dată de cel puțin unul dintre sensurile explicate de dicționare, denumesc obiecte (lucruri, fenomene ale naturii etc.) de dimensiuni mărite, arată însușiri sinonime cu adjectivul mare, exprimă acțiuni care măresc și care aparțin registrului popular sau regional.

Exemplele analizate denotă statutul conservator al graiurilor din nordul țării (Bistrița-Năsăud). Pe de altă parte, atât regionalismele cât și cuvintele populare, reflectă modul cum au evoluat împrumuturile atât în graiurile sudice (turcă, sârbă, bulgară), cât și în cele nordice (maghiară, ucraineană).

În limba română, augmentarea este productivă lexical, ajutând la îmbogățirea atât a limbii standard, cât și a limbajului popular și regional. Prin termenii cu sens augmentativ, în limbajul popular și în cel regional este dezvoltată conotativ ideea de amplificare, de multiplicare sau sunt marcate formal atitudini subiective, de obicei depreciative.

SIGLE

CLRE = *Corpus lexicografic românesc electronic*, realizat în cadrul Departamentului de lexicologie și lexicografie de la Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române - Filiala Iași, de: Alina-Mihaela Bursuc, Marius-Radu Clim, Mioara Dragomir, Cristina Florescu, Gabriela Haja, Laura Manea, Mariana Nastasia, Elena Isabelle Tamba, Claudius-Marian Teodorescu, 2021, <https://clre.solirom.ro/>. (ultima accesare 20 noiembrie 2024).

DA = *Dicționarul limbii române*, redactat sub egida Academiei Române, sub conducerea lui Sextil Pușcariu. Tomul I, partea I: A-B, București, Librăriile Socec & Co. și C. Sfetea, 1913 (apărut pe fascicule în 1906-1912); <https://dlr1.solirom.ro/> (ultima accesare 20 noiembrie 2024).

DAR = Bulgar, Gheorghe, Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, *Dictionar de arhaisme si regionalisme*, vol I + II, Editura Saeculum I.O., 2019.

DELR = *Dicționarul etimologic al limbii române*, Giurgea, Ion, Moroianu, Cristian (coord.) ediție online, 2021, ediția digitală, <https://delr.lingv.ro/>. (ultima accesare 20 noiembrie 2024).

DEX = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, ediția a III-a revăzută și adăugită, (coord). acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche, dr. Mircea Seche, *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2016.

DL = *Dicționarul limbii române literare contemporane*. Vol. I–IV, Editura Academiei Republicii Populare Române, I: (A–C), 1955; în ediția anastatică digitală, <https://dl.solirom.ro/>. (ultima accesare 20 noiembrie 2024).

DLR = *Dicționarul limbii române*. Serie nouă. Redactat sub egida Academiei Române. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur și acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala și acad. Gheorghe Mihăilă. București,

Editura Academiei. Tomul I, partea a 3-a, litera *D* (*D – Deînmulțit*), 2006; tomul I, partea a 4-a, litera *D* (*Deja – Deținere*), 2006; tomul I, partea a 5-a, litera *D* (*Deținut – Discopotiriu*), 2007; tomul I, partea a 6-a, litera *D* (*Discord – Dyke*), 2009; tomul I, partea a 7-a, litera *E* (*E – Erzaț*), 2009; tomul I, partea a 8-a, litera *E* (*Es – Ezredeș*), 2010; tomul III, literele *J, K, Q*, 2010; tomul IV, litera *L* (*L – Lherzolită*), 2008; tomul V, litera *L* (*Li – Luzulă*), 2008; tomul VI, litera *M*, 1965-1968; tomul VII, partea 1, litera *N*, 1971; Tomul VII, partea a 2-a, litera *O*, 1969; tomul VIII, partea 1, litera *P* (*P – Păzui*), 1972; tomul VIII, partea a 2-a, litera *P* (*Pe – Pînar*), 1974; tomul VIII, partea a 3-a, litera *P* (*Pînă – Pogribanie*), 1977; tomul VIII, partea a 4-a, litera *P* (*Pogrijanie – Presimțire*), 1980; tomul VIII, partea a 5-a, litera *P* (*Presin – Puzzolană*), 1984; tomul IX, litera *R*, 1975; tomul X, partea 1, litera *S* (*S – Sclabuc*), 1986; tomul X, partea a 2-a, litera *S* (*Scladă – Semînțarie*), 1987; tomul X, partea a 3-a, litera *S* (*Semn – Sîveică*), 1990; tomul X, partea a 4-a, litera *S* (*Slab – Spongios*), 1992; tomul X, partea a 5-a, litera *S* (*Songiar – Swing*), 1994; tomul XI, partea 1, litera *Ș*, 1978; tomul XI, partea a 2-a, litera *T* (*T – Tocăliță*), 1982; tomul XI, partea a 3-a, litera *T* (*Tocăna – Twist*), 1983; tomul XII, partea I, litera *Ț*, 1994; tomul XII, partea a 2-a, litera *U*, 2002; tomul XIII, partea 1, litera *V* (*V – Veni*), 1997; tomul XIII, partea a 2-a, litera *V* (*Venial – Vizurină*), 2002; tomul XIII, partea a 3-a, litera *V* (*Viclă – Vuzum*) și literele *W, X, Y*, 2005; tomul XIV, litera *Z*, 2000; în ediția anastatică digitală, <https://dlr1.solirom.ro/>. (ultima accesare 20 noiembrie 2024).

DM = *Dicționarul limbii române moderne*. Academia Republicii Populare Române. Institutul de Lingvistică din București. [Sub direcția prof. univ. D. Macrea]. Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1958; în ediția anastatică digitală, <https://dm.solirom.ro/>. (ultima accesare 20 noiembrie 2024).

BIBLIOGRAPHY:

1. Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă, de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, Editura Saeculum I. O., București, 2002,
2. Marin, Maria, Mărgărit, Iulia, Neagoe, Victorela, Pavel, Vasile, *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, Institutul de fonetică și dialectologie „Al. Rosetti”, București, 2000.
3. Neagoe, Victorela, Mărgărit, Iulia, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*, Editura Academiei Române, București, 2006.
4. Prahase, Mircea, *Glosar regional*, județul Bistrița-Năsăud, editura Complexul muzeal Bistrița -Năsăud, 2008.
5. Seche, Mircea, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. II, <https://bibl-dlr.solirom.ro/baza-date-dlr/CARTI/SECHE,%20S.%20Ist.%20Lex.%20I-II%20%281966-1969%29/SECHE,%20IST.%20LEX.%20II%20%281969%29/SECHE,%20IST.%20LEX.%20II%20%281969%29.txt>
6. Todoran, Romulus, *Mic glosar dialectal*, Editura Cartea Românească, Cluj, 1949.

THE SUFFIXES -EALĂ, -IALĂ, -ĂREALĂ

Emilia-Mihaela Costescu (Crînguș)

PhD Student, University of Craiova

Abstract: Suffix derivation is an essential process for lexical innovation, allowing language to evolve and meet the communicative needs of modern society. Journalistic language is primarily characterized by adaptability and brevity, using various linguistic and stylistic techniques to communicate effectively and influence public opinion. In our paper we will discuss and analyze the way in which the suffixes *-eală*, *-ială*, *-ăreală* are used in journalistic language and helping to form new terms that enrich the current language.

The current journalistic language is characterized by an impressive number of lexical innovations that show, on the one hand, the power of the creativity of the Romanian language and, on the other hand, the readers' receptivity to the new term and their ability to assimilate it.

Keywords: lexical innovation, suffix, derivation, journalistic language

1. Originea sufixelor

În trecut originea sufixului *-eală* a fost dezbătută de foarte mulți lingviști, iar majoritatea au arătat că acest sufix își are rădăcinile în limba slavă.

Iorgu Iordan considera că sufixul *-eală* este pe de o parte un împrumut din bulgară, iar pe de altă parte este rezultatul principiului analogiei grație căruia cuvinte slave împrumutate de români au primit sufixul *-eală*.¹ Pe de altă parte, Alexandru Graur precizează că sufixul *-eală* este într-adevăr de origine slavă-bulgară, dar că la noi a venit în forma *-ală*.²

În limba română actuală *-eală* este un sufix productiv, la fel ca și sufixul *-ăreală*.

2. Structura morfologică a derivatelor cu sufixul *-eală*, *-ială*, *-ăreală*

aureală s.pr. „Co-președinte al partidului AUR”: „Asta în vreme ce pe Realitatea TV și pe România TV se dau în scrânciob Șoșoacă și George Aureală, era să scriu Aiureală, împinși galeș și generos de Răzvan Dumitrescu”. (<https://hotnews.ro/>, 20 ianuarie 2024, *Protestele transportatorilor și fermierilor continuă și sâmbătă seara la Brașov*). – E: AUR + sufixul *-eală*.

buticăreală s.f. „Comerț desfășurat prin buricuri”: „Deșteptii de la comanda SRI din epoca groazei au căzut în plasa propriilor practici ca ultimii șarlatani din anii de *buticăreală*” (<https://mihailneamtu.eu/>, 25 mai 2024, Cornel Nistorescu, *despre cazul Coldea: Deșteptii de la comanda SRI din epoca groazei au căzut în plasa propriilor practici ca ultimii șarlatani din anii de buticăreală*). – E: butic + sufixul *-ăreală*.

chiloțăreală s.f. „Vulgaritate”: „Presa de scandal, frivolitate și *chiloțăreală* publică, are darul de a îmbogăți limba și limbajul prețios mai abtîr decât reușește Urania când prezintă horoscopul în funcție de zodie”. (<https://www.viata-libera.ro/>, 13 iulie 2023, Creierul și furnica, un cuplu fabulous); „*Chiloțăreală* în PSD?” (<https://www.comisarul.ro/>, 19 august 2019, *Chiloțăreală în PSD?*). – E: chilot + sufixul *-ăreală*.

¹ Iorgu Iordan, *Diftongarea lui e și o accentuați în pozițiile ă și e*, Iași, Institutul de arte grafice și editura Viața Românească, 1920, p. 82.

² Apud Elena Ciobanu, Sufixul *-eală*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română* (SMFC), vol. II, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960, p. 129.

cioloșeală s.f. „Ceartă, bălăcăreală politică”: „...*cioloșeală* așa se cheamă cocoloșeala bubosului. (comentariu, <https://www.bursa.ro/>, 4 septembrie 2020, *În multe locuri sunt favorizați primarii în funcție, dacă oamenii nu se trezesc*). – E: *Cioloș* + sufixul *-eală*.

covideală / demisioneală s.f., s.f. „Demisii în masă; Pandemie de Covid”: „De ce nu mai vin oamenii la muncă. Marea *Demisioneală* din SUA vs Marea *Covideală* din Marea Britanie” (5 mai 2022, <https://www.zf.ro/>); – E: *COVID* + sufixul *-eală*; *demisiona* + sufixul *-eală*;

doreleală s.f. „Neglijență”: „Pentru nimic... *doreleala* e, oricând, în floare.” (<https://www.puterea.ro/> 25 iunie 2022, *Ghid de dorelit. Adică, de urcat în altă mașină...*). – E: *Dorel* + sufixul *-eală*.

drogăngeală s.f. „Consumarea de droguri”: „Aceasta a ținut să sublinieze că nu era vorba de un restaurant de fițe, ci de unul în care se asculta muzică house, de *drogăngeală*”. (5 septembrie 2020, <https://www.infoactual.ro/>). – E: *drogangiu* + sufixul *-eală*.

feisbucăreală s.f. „Statul pe Facebook”: „Deputata de la Roman rămâne ... doar campioană la *feisbucăreală* fără fond și, probabil, va primi la un moment dat vreo medalie de postacă zeloasă a lui J, până la fuga lui.” (14 martie 2023, <https://vestea.net/>). – E: *Facebook* + sufixul *-ăreală*.

grătăreală s.f. „Pregătire și consumarea hranei preparate la grătar”: „Marea *grătăreală* de 1 Mai în Prahova”. (29 aprilie 2023, <https://www.observatorulph.ro/>). – E: *grătar* + sufixul *-eală*.

hatereală s.f. „Ură, antipatie”: „M-am săturat de toxicitatea și *hatereala* din rapul românesc”. (28 iunie 2023, <https://www.reddit.com/>; – E: eng. *hater* + sufixul *-eală*.

influcereală s.f. „Activitate de influencer”: „Povestea tinerei care s-a lăsat de *influcereală* și s-a angajat într-o corporație” (<https://www.dailybusiness.ro/>, 4 martie 2024, *Povestea tinerei care s-a lăsat de „influcereală” și s-a angajat într-o corporație*). – E: *influencer* + sufixul *-eală*.

instagrameală s.f. „Postări pe Instagram”: „Oh daaaa, că doar universitățile sunt de vină că avem megaexperti în Tiktok, pițiponceală, *instagrameală*, influcereală și alte asemenea specialități unde se muncește pe brânci”. (<https://hotnews.ro/>, 16 august 2023, *România nu mai are nicio universitate în topul celor mai bune din lume, pentru prima dată în ultimii 6 ani*). – E: *Instagram* + sufixul *-eală*.

iohăneală s.f. „Guvernare a lui Klaus Iohannis”: „Acum a intrat în stadiul de *Iohăneală*-Ciuciuișă”. (comentariu, <https://www.cotidianul.ro/>, 3 martie 2023, *România s-a Erdoganizat*); „Apoi, Chirică... dacă tu încă ai treabă cu băsismul, la aproape 10 ani de *iohăneală*” (comentariu, <https://www.turnulsfatului.ro/>, 11 noiembrie 2019, *Varianta Ocolitoare – Dezbaterea 4: Circ la Rășinari*). – E: *Iohannis* + sufixul *-eală*.

mânăreală s.f. „Ilegalitate”: „Faptul că acest „Consiliu de Etică, este în subordinea Ministerului Cercetării, Inovării și Digitalizării, condus de liberalul Sebastian Burduja, coleg de *mânăreală* guvernamentală cu ”dottore” Bode, e o simplă coincidență.” (23 mai 2023, <https://ziardecluj.ro/>). – E: *mânărie* + sufixul *-eală*.

orbăneală s.f. „Guvernare a lui Victor Orban”: „Strategia iohannisto-seristă are chichirez: nu era bine ca, la următoarele alegeri, *orbăneala* să atârne ca o piatră de moară la gâtul alegătorilor în drumul lor spre urne”. (<https://www.cotidianul.ro/>, 30 august 2020, *Moțiunea de cenzură: prinde orbul, scoate-i ochii*). – E: *Orban* + sufixul *-eală*.

pandemeală s.f. : „S-a dat cu *pandemeală*?” (<https://adnotari.ro/>, 21 martie 2022, *Ce-ar face Jean Gabin?*). – E: *pandemie* + sufixul *-eală*.

pesedeală s.f. „Ale Partidului Social Democrat”: „În curând vom asista la Trofeul Carpați la Bistrița, după ce am asistat de două ori la două acțiuni de *pesedeală* la Bistrița”, a declarat Gheorghe Tadici pentru sportulsălăjean.ro”. (<https://www.sportulbistritean.ro/>, 29 august

2022, *Tadici, declarații acide după meci: "Știu de unde vin alte lucruri, am asistat la două acțiuni de pesedeală la Bistrița!"*). – E: PSD + sufixul *-eală*.

pițiponceală s.f. „Neseriozitate”: „*Pițiponceală* la Năsăud la sosirea microbuzelor electrice..” (<https://www.observatorbn.ro/>, 15 decembrie 2023, *Pițiponceală la Năsăud la sosirea microbuzelor electrice*). – E: *pițion* + sufixul *-eală*.

prosteală s.f. „Înșelare”: „Încă o *prosteală* pentru timișoreni!” (<https://renasterea.ro/>, 20 martie 2024, *Încă o prosteală pentru timișoreni!*). – E: *prost* + sufixul *-eală*.

simioneală s.f. „Mod de conducere specific lui George Simion”: „Nici Șoșoceană, nici *Simioneală*... Există o altă cale”. (România Mare PRM București, <https://www.facebook.com/>, 3 octombrie 2022, *Partidul România Mare - Filiala Sector 5*). – E: *Simion* + sufixul *-eală*.

smardoială s.f. (Arg.) „Bătăie, scandal”: „Costinești, „iubi”, „veața mea”, pe *smardoială* și *bubuială*” (<https://evz.ro/>, 20 august 2023, Costinești, „iubi”, „veața mea”, pe *smardoială* și *bubuială*). – E: *smardoi* + sufixul *-ială*.

stalkereală s.f. „Hărțuială; Urmărire în mod obsesiv pe internet”: „A început *stalkereala*” (<https://www.protv.ro/>, 2 mai 2017, *#instatakeover cu Andreea Ibacka. Cum s-a vazut Uite cine danseaza! prin obiectivul camerei ei de fotografiat*). – E: engl. *stalker* + sufixul *-eală*.

șoșoceană s.f. „Agitare”: „Cătălin Gherzan și *șoșoceană* politică. Se vrea președinte AUR Argeș!” (<https://ziarobiectiv.ro/>, 14 aprilie 2022, Cătălin Gherzan și *șoșoceană* politică. Se vrea președinte AUR Argeș!). – E: *Șoșoacă* + sufixul *-eală*.

sprinteneală s.f. „Însușirea de a fi sprinten”: „Berbecii au idei foarte bune, *sprinteneală* de spirit, re poziționare rapidă în contextul de Lună Nouă”. (<https://sansabuzoiana.ro/>, 6 iunie 2024, *Lună Nouă pe 6 iunie 2024. Prin ce schimbări trec zodiile*). – E: *sprinten* + sufixul *-eală*.

tiktokăreală s.f. „Activitate pe TikTok”: „Nu pot să pun bani din buzunar, am un business micuț, care nu e bazat pe *tiktokăreală*”. (11 iunie 2023, <https://www.libertatea.ro/>). – E: *TikTok* + sufixul *-ăreală*.

ubereală s.f. „Activitatea de șofer Uber”: „Înțeleg din toată treaba că este foarte mulțumit financiar, de la *ubereală* câștigă 8-9000 lei pe lună” (comentariu, <https://mihaivasilescublog.ro/>, 31 ianuarie 2019, *Cele mai frecvente greșeli gramaticale*). – E: *UBER* + sufixul *-eală*.

usereală s.f. „Atitudine specifică partidului USR”: „Tragic cu accente groțeste aka. *usereală* pe față!” (22 aprilie 2023, <https://informatiabrasovului.ro/>); Dar mareașă școală a Mării Negre ați văzut-o? Garda veche, nu *usereală*!” (28 februarie 2022, <https://www.national.ro/>). – E: *USR* + sufixul *-eală*.

viruseală s.f. „Pandemie”: „Așa că propun să uităm puțin de *viruseală* și să scotocim lada cu amintiri... astăzi, cu un scop precis – identificarea celor ce se pretind originali, vând discuri și te iau de gât dacă le copiezi, dar sunt ei înșiși mai mici sau mai mari Hozart”. (18 septembrie 2021, <https://sys4dmin.wordpress.com/>). – E: *virus* + sufixul *-eală*.

vlogăreală s.f. „Activitatea de a face vloguri”: „Liviu Dragnea s-a reprofilat pe *vlogăreală* culinară”. (4 mai 2023, <https://rechindebahului.ro/>). – E: *vlog* + sufixul *-ăreală*.

Sufixul *-eală* se atașează, deseori, la verbe de conjugarea a IV-a, însă doar cele care formează prezentul în *-esc*, iar la unele dintre ele putem vorbi despre o dublă analiză pe care o vom prezenta la finalul fiecărui derivat.

bagabonțală < *a bagabonți*. „40.000 de tineri, copii au cântat cu Gheboasă și la Costinești, de *bagabonțală* și trag pe nară” (8 august 2023, <https://newsweek.ro/>). – E: *bagabonți* (*baqabont*) + sufixul *-eală*.

bișnițareală < *a bișnițări*. „Generalii lui Brejnev erau niște stafii caraghioase care o dăduseră în *bișnițareală* cu armament”. (5 aprilie 2023, <https://www.national.ro/>). – E: *bișnițări* (*bișnițar*) + sufixul *-eală*.

grădinăreală < *a grădinări*. „Evenimentul Marea Grădinăreală de la Gradina Utilitară va fi împărțit în două secțiuni”. (21 iunie 2022, <https://marianbuzarnescu.ro/>). – E: *grădinări* (*grădinar*) + sufixul *-eală*.

haiduceală < *a haiduci*. „Boicotarea companiilor austriece din cauza refuzului Vienei de a aproba intrarea României în Schengen ar însemna *haiduceală*, racketeering sau alte practici mai comune în Rusia.” (7 decembrie 2022, <https://stirileprotv.ro/>). – E: *haiduci* (*haiduc*) + sufixul *-eală*.

reveneală < *a reveni*. „Dă-ți cu *reveneală*”, un magazin second hand care vinde produse Burberry și Gucci (<https://www.puterea.ro/>, 13 august 2023, „Dă-ți cu *reveneală*”, un magazin second hand care vinde produse Burberry și Gucci). – E: *reveni* + sufixul *-eală*.

răzgândeală < *a răzgândi*. „Incredibila răzgândeală. Arafat: Izoleta nu mai este obligatorie, pentru că nu avem”. (29 iunie 2022, <https://evz.ro/>). – E: *răzgândi* () + sufixul *-eală*.

curvărăseală < *a curvășări*. „... au fost răsplătite prin funcții sub administrația liberală prin așa numite negocieri, o formă de *curvărăseală* politică transpartinică”. (<https://argumentpres.ro/>, 2 iunie 2021, *Mărgărit Otilia și Vulpoi Melania săgeți ale lui Iliuță-PSD - răsplătite prin funcții sub administrația liberală*). – E: *curvărăși* + sufixul *-eală*.

mitingeaală < *a mitingi*. „... că AUR-ul este pe *mitingeaală* din când în când, că doar d-aia este-n parlament, că parlamentarul-minoritarul ”slujește cauza”, sunt chestii grele, în care nu mă mai bag.”. (4 mai 2023, <https://www.activenews.ro/>). – E: *mitingi* (*miting*) + sufixul *-eală*.

îndrăgosteală < *a se îndrăgosti*. „Diferențele între iubire și *îndrăgosteală*. Ce se întâmplă când ne îndrăgostim”, (<https://perfecte.protv.ro/>, 14 februarie 2020, *Diferențele între iubire și îndrăgosteala. Ce se întâmplă când ne îndrăgostim*). – E: *îndrăgosti* + sufixul *-eală*.

3. Analiza bazelor de derivare

Cele mai multe substantivele formate cu sufixul *-eală* au la bază verbe de conjugarea IV:

bișnițăreală < *a bișnițări*, **bucătăriseală** < *a bucătăři*, **curvășareală** < *a curvășări*, **frunzăreală** < *a frunzăři*, **hămăleală** < *a hămăli*, **îndrăgosteală** < *a se îndrăgosti*, **mitingeaală** < *a mitingi*, **trăncăneală** < *a trăncani*, **grădinăreală** < *a grădinări*, **răzgândeală** < *a răzgândi*, **reveneală** < *a reveni*.

Alte substantive, puține la număr, pleacă de la o bază care este verb de conjugarea I: **postăceală** < *a posta*, **reclamageală** < *a reclama*, **sofisticăreală** < *a sofistica*, **șpăgăreală** < *a da șpagă*.

postăceală < *a posta*. „Articolul din Vestea referitor la bugetarul care sparge normele la *postăceală* de mesaj politic (în timpul programului pentru care este plătit din bani publici) nu a rămas fără replică de la cel vizat”. (https://vestea.net/18_iulie_2022_Citat_despre_valoare_și_poză_cu_floarea-n_piept!_Replica_postacului_activ_în_timpul_programului_de_bugetar)). – E: *postac* + sufixul *-eală*.

reclamageală. „Nu văd corelarea cu postul de față, care este despre apreciere și nicidecum de plângere sau *reclamageală*”. (comentariu, <https://www.reddit.com/>, 16 iunie 2023, *Mișcare strategică necesară/ideală de înfăptuit, pentru a se menține aerul cât mai curat*). – E: *reclama* + sufixul *-eală*.

sofisticăreală < *a sofistica*. „Sofisticăreală ne trebuia musai”. (<https://www.gandul.ro/> 26 aprilie 2023, *Școala. Quod erat demonstrandum... Altfel!*). – E: *sofistica* + sufixul *-eală*.

șpăgăreală. „Noi am încercat să eliminăm din Primărie tot ce înseamnă *șpăgăreală* specifică PSD-ului”. (<https://barikada.ro/>, 26 februarie 2024, *Flagrant cu mită de 3000 de lei la Primăria Slobozia! Cine este funcționarul intrat pe mâna DGA?*). – E: *șpagă* + sufixul *-eală*.

Substantivele proprii care sunt baze pentru derivatele cu *-eală*, *-ăreală* sunt: *AUR*, *Cioloș*, *Dorel*, *Facebook*, *Instagram*, *Iohannis*, *Orban*, *PSD*, *Șoșoacă*, *TikTok*, *UBER*, *USR*. Productive sunt și bazele substantive comune: *butic*, *chilot*, *COVID*, *grătar*, *influencer*, *pandemie*, *virus*, *vlog*.

4. Valori semantice ale derivatelor cu *-eală*, *-ială*, *-ăreală*

Domeniul politic este cel mai productiv în ceea ce privește formarea derivatelor cu sufixe. Astfel, în limbajul publicistic am întâlnit următoarele derivate cu sufixul *-eală*: *pesedeală*, *simioneală*, *aureală*, *nicușoreală*, *usereală*.

Alte derivate cu sufixul *-eală* au valoare de colectiv: *grătăreală*, *drogăngeală*, *covideală*, *viruseală*. Atunci când este atașat adjectivelor, sufixul *-eală* exprimă o calitate sau un defect uman: *sprinteneală*, *smardoială*, *prosteală*.

În limbajul jurnalistic sunt puține derivate cu sens denotativ, iar această depreciere a sensului rezultă din alipirea sufixului vechi la teme neologice: *tiktokăreală*, *feisbucăreală*, *hatereală*, *vlogăreală*.

Derivatele în *-eală* pot crea și rime amuzante: „Dar mai e și *usereală*, *simioneală*, *aureală*, și multa *nicușoreală*”! (comentariu, 20 ianuarie 2022, <https://www.g4media.ro/>); „De atâta *viruseală*, la raft e plin de *istereală*.” (26 februarie 2020, <http://www.salajulpursisimplu.ro/>); „Din *usereală* în *usereală* până la victoria finală!” (3 august 2023, <https://informatiabrasovului.ro/>).

5. Concluzii

În limbajul jurnalistic actual din România, sufixele *-eală*, *-ială*, *-ăreală* sunt folosite, de cele mai multe ori, pentru a crea substantive care desemnează comportamente sau acțiuni caracterizate de un anumit grad de ironie, critică sau chiar dispreț.

Am analizat aproximativ 50 de formații care au evidențiat faptul că sufixele *-eală*, *-ială*, *-ăreală* sunt instrumente lingvistice puternice în limbajul jurnalistic actual, permițând jurnaliștilor să creeze expresii sugestive și critice care captează atenția publicului.

BIBLIOGRAPHY:

1. Ciobanu, Elena, Sufixul *-eală*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română* (SMFC), vol. II, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960, p. 129.
2. Croitor, Blanca, *Sufixe în limba română actuală. Formații recente*, Editura Universității din București, 2021;
3. Iorgu Iordan, *Diftongarea lui e și o accentuați în pozițiile ă și e*, Iași, Institutul de arte grafice și editura Viața Românească, 1920, p. 82.
4. Iordan, Iorgu, *Sufixe românești de origine recentă (neologisme)*, Buletinul Institutului de Filologie Română Alexandru Philippide, VI, 1939;
5. <https://www.adevarul.ro/>
6. <https://as.ro/>
7. <https://www.cancan.ro/>
8. <https://www.cotidianul.ro/>
9. <https://www.digisport.ro/>
10. <https://dilemaveche.ro/>
11. <https://evz.ro/>
12. <https://gorjeanul.ro/>
13. <https://www.historia.ro/>

14. <https://www.informatia-zilei.ro/>
15. <https://informatiabrasovului.ro/>
16. <https://www.mediafax.ro/>
17. <https://www.national.ro/>
18. <https://www.reddit.com/>
19. <https://stirileprotv.ro/>
20. <https://ziare.com/>
21. <https://ziardecluj.ro/>

INFIDEL NOMINAL ANAPHORA IN THE LITERATURE OF EXILE. CONTRASTIVE FRENCH - ROMANIAN APPROACH

Rodica-Nicoleta Constanda

PhD Student, University of Craiova, Scientific Research Assistant, Museum of the Romanian Book and Exile, Craiova

Abstract: *The infidel nominal anaphora involves the resumption of the antecedent through an anaphoric structure that is lexically different. Given that the referent we are analyzing is a proper name, the anaphoric facilitators through which this nominal referent is resumed must also be nominal elements, which are in synonymic relations with the nominal antecedent. Therefore, in our study we aim to analyze how the facilitators of the infidel nominal anaphora, represented by several subclasses of the complex nominal group, appear in the novel *Héritage* and how their anaphoric function is preserved or modified in the translated text.*

Keywords: *infidel nominal anaphora, complex nominal group, anaphoric facilitators, novel discourse, exile*

Introducere

Anafora se încadrează în categoria fenomenelor discursive endoforice (cf. Munteanu 2006: 48; Vlad 1994: 102; Kleiber 1990: 243-245) și reprezintă un mecanism complex de reluire referențială intratextuală (Vlad 1994: 48). Fenomenul anaforic implică raportarea unui element denumit *anaforic* la un alt element numit *antecedent*, elementul reluat aflându-se într-o relație de dependență semantico-referențială față de antecedent. Astfel, decodarea anaforicului se face prin raportarea și preluarea informației transmise de antecedent (cf. Zafiu 2008: 749; Pană Dindelegan 2010: 619).

În studiul nostru, ne propunem să analizăm modul în care anafora nominală infidelă este realizată în romanul *Héritage* (Bonnefoy 2020) și să observăm ce modificări intervin în traducerea acestei tipologii anaforice în textul tradus, *Ereditate* (Bonnefoy 2021).

1. Anafora – delimitări și clasificare

Delimitarea conceptuală a anaforei este greu de realizat. Procedeu anaforic presupune prezența a cel puțin două elemente lingvistice asociate prin informația semantico-referențială introdusă de primul dintre acestea și care este reluată prin intermediul celui de-al doilea. În cadrul unor texte de mari dimensiuni, această decodare se realizează mai dificil, din mai multe motive. În primul rând, poate exista un număr mare de anaforice, din clase morfosintactice diferite și cu tipuri diverse de realizare anaforică, care se pot constitui în lanțuri referențiale. Totodată, distanța textuală dintre antecedent și anaforic poate fi mai mare, nu numai la nivel interpropozițional. De aceea, fenomenul anaforic este unul variat și complex, inclusiv la nivel tipologic.

Din punctul de vedere al tipologiilor anaforice, fenomenul discursiv endoforic cuprinde o mulțime de clase, divizate în trei categorii mari. În categoria anaforelor morfosintactice intră *anafora nominală*, *anafora pronominală*, *anafora verbală* etc. (cf. Milner 1982: 32; Zafiu 2008: 749-766; Pană Dindelegan 2010: 618-624; Oroian 2006: 45,72; Munteanu 2006: 74-82). Din perspectivă coreferențială, se disting două clase principale: *anafora identității referențiale*, denumită și *coreferențială* și *anafora asociativă* (cf. Zafiu 2008: 749-766; Munteanu 2006: 74-82; Gardelle, Rossi, Vincent-Durroux 2019: 3). În ceea ce privește criteriul interpropozițional, există anaforă gramaticală și anaforă discursivă (cf. Zafiu 2008: 749-766).

Pornind de la această clasificare, în acest studiu, analiza se va axa pe o subclasă a anaforei nominale. Astfel, vom analiza anafora nominală infidelă care presupune reluări coreferențiale ale antecedentului, diferite lexical de acesta. Corpusul de analiză vor fi romanele *Héritage* (Bonney 2020) și traducerea sa în română, *Ereditate* (Bonney 2021).

1.1. Anafora nominală

Anafora nominală reprezintă principala tipologie anaforică din cadrul corpusului analizat. Mai întâi, trebuie să precizăm că, în general, referenții unui text sunt de tip nominal. Acest lucru se explică prin proprietatea acestei clase morfologice de a conține o informație semantică, față de pronominal, care nu are autonomie semantică (cf. Munteanu 2006: 79; Oroian 2006: 59) și preia informația de la un nominal.

Având în vedere că referentul analizat este un nominal, reluările sale de tip nominal sunt multiple de-a lungul desfășurării narative. Totuși, aceste reluări sunt diverse, conducând la forme diferite de realizare a relațiilor anaforice.

Această varietate a formelor anaforice se traduce și prin clasificarea complexă a acestei clase anaforice. Astfel, din punct de vedere coreferențial, există anafora nominală a identității referențiale și anafora nominală asociativă. Prima clasă anaforică se divide în *anafora nominală fidelă* și *anafora nominală infidelă* (cf. Munteanu 2006:74-82; Gardelle, Rossi, Vincent-Durroux 2019:3). *Anafora nominală fidelă* implică reluări identice ale antecedentului în cadrul textului. *Anafora nominală infidelă* presupune reluări anaforice ale antecedentului, realizate prin sinonime (totale, parțiale, contextuale) sau prin hipo/hiperonime. Față de anafora nominală fidelă, care necesită mecanisme simple de decodare a referentului, anafora nominală infidelă impune mecanisme mult mai complexe, utile procesului de decodaj.

1.2. Anafora nominală infidelă

Anafora nominală infidelă presupune reluarea antecedentului printr-un anaforic sinonim sau hiponim/hiperonim¹. Raportul între cele două elemente lingvistice ale relației anaforice este fie unul de identitate (în cazul sinonimelor totale/parțiale), fie unul de subordonare (în cazul hiponimelor). Astfel, în cadrul acestui tip de anafora, identificarea antecedentului se face prin raportare la coteș și, uneori, și prin context. De aceea, pentru anafora nominală infidelă, identificarea relației anaforice devine mai complexă, având în vedere că anaforicul nu este identic lexical cu antecedentul. Fiind un sinonim sau un hipo/hiperonim, anaforicul este identificat în funcție de informațiile anterioare menționate în cadrul textului și chiar în funcție de cunoștințele extratextuale ale receptorului. În acest fel, decodarea mesajului se produce la nivel semantic, lexical, pragmatic.

În cazul anaforei infidele, realizatorii anaforici se înscriu în mai multe subclase ale nominalului. În acest studiu, vom analiza anafora nominală infidelă din textul francez *Héritage* și felul în care această tipologie anaforică este reluată în traducerea romanului, intitulată *Ereditate*.

2. Analiză contrastivă franceză-română

În cadrul textului francez, anafora nominală infidelă este reprezentată prin trei subclase ale grupului nominal complex. Vorbim despre substantivul cu centru nominal și însoțit de următoarele tipuri de adjuncții: articol nehotărât, articol pronominal demonstrativ și adjectiv pronominal posesiv. În ceea ce privește corpusul românesc, la aceste subclase o adăugăm și pe cea a nominalului însoțit de articol hotărât.

¹ Mihaela Munteanu (2006: 74-75) consideră că acest tip de relație anaforică se realizează doar printr-un hiponim (cu funcție de antecedent) și hiperonim – anaforic, nu și prin raportul invers. În schimb, în Zafiu (2008: 764-765) este precizată dubla variantă.

Utilizarea anaforei nominale infidele în cadrul textului produce varietate stilistico-semantică. Decodarea referentului se realizează diferit și complex față de anafora nominală fidelă. Astfel, raportarea anaforicului la antecedent se face cotextual, prin informațiile cunoscute din interiorul textului, și chiar contextual.

Grupul nominal nedefinit (ex. 1-2) și cel demonstrativ (ex. 3-5) constituie realizatorii anaforei nominale infidele pe care am putea să o numim „standard”. Aceste grupuri nominale complexe reprezintă reluări sinonimice cotextuale ale referentului. În cadrul acestor nominale, există două tipuri de reluări: prin sinonime generice și prin sinonime particulare. Prima categorie cuprinde un singur tip de nominal, cu sens general « homme », care este însoțit de articol nehotărât (ex. 2) sau de adjectiv pronominal demonstrativ (ex. 3-5) care, în limba română, sunt traduse fie identic (ex. 2'-4'), fie printr-un grup nominal definit (ex. 5'). Cea de-a doua categorie (ex. 1) cuprinde o singură utilizare anaforică infidelă și este realizată prin grup nominal nedefinit, tradus sub aceeași formă în română. Acest nominal leagă o relație de sinonimie descriptivă cu antecedentul, care se află la distanță mică față de anaforic. Astfel, cele două elemente se regăsesc la nivel intraenunțial, iar descifrarea antecedentului se realizează mult mai ușor, însă tot prin raportare cotextuală:

(1) « [...] [Lazare]_{1/NP/S}, qui avait été dans [sa jeunesse]_{1/GNP_{pos}/X} [un grand lecteur]_{1/GNN_{def}/X} [...] » (p. 41)

(1') „ [...] [Lazare]_{1/NP/S}, care fusese [un mare cititor]_{1/GNN_{def}/X} în [adolescența sa]_{1/GNP_{pos}/X} [...] ” (p. 41)

(2) « [...] dans la baignoire, elle avait serré dans ses bras [un homme]_{1/GNN_{def}/CD} [...] » (p. 137)

(2') „ [...] strângea la piept în cadă [un bărbat]_{1/GNN_{def}/CD} [...] ” (p. 137)

(3) « Quand Aukan traversa le salon, et qu'il vit [cet homme]_{1/GND_{em}/CD} [...] » (p. 34)

(3') „Când Aukan traversă salonul și-[l]_{1/PronPers/CD} văzu pe [acest om]_{1/GND_{em}/CD} [...] ” (p. 34)

(4) « Elle soupçonna à cet instant que [cet homme]_{1/GND_{em}/S} [...] » (p. 45)

(4') „Ea bănuie, în acea clipă, că [acest om]_{1/GND_{em}/S} [...] ” (p. 45)

(5) « [...] [il]_{1/PronPers/S} était [cet homme]_{1/GND_{em}/X} blessé et doux, fragile dans ce bain aux fleurs de bleuet, [...] » (p. 84)

(5') „ [...] [ø]₁ era [bărbatul]_{1/GND_{em}/X} rănit și blând, [bărbatul]_{1/GND_{em}/X} plătând din cada cu albăstrele, [...] ” (p. 84)

Anterior, am precizat cele două tipuri de realizatori ai anaforei nominale infidele „standard”. Am denumit în acest fel aceste reluări anaforice, pentru că, în cadrul textului, există și reluări anaforice atipice. Vorbim tot de sinonime cotextuale ca elemente anaforice, însă relația cu antecedentul se realizează diferit. Astfel, observăm nominale care se identifică cu antecedentul, însă prin raportare la alți referenți ai discursului. Dacă am fi analizat celălalt referent la care face referire anaforicul, acest element ar fi devenit realizator al unei anafore asociative. În acest sens, am denumit anafora ca atipică.

Grupul nominal cu posesor este realizatorul principal al acestui tip de anaforă infidelă atipică, al cărui nominal este unul relațional. Traducerea sa în română păstrează tipologia anaforică, însă nominalul este însoțit fie de pronume personal cu rol anaforic (ex. 6'-7'), fie de articol hotărât (ex. 8'). Decodarea referențială intraenunțială se realizează prin raportarea la cotext, adică la informațiile introduse anterior în cadrul textului propriu-zis, dar și contextual, prin procese inferențiale:

(6) « Bien qu'elle fût majeure, elle souhaita que [son père]_{1/GNP_{os}/S} la signât de [sa propre main]_{1/GNP_{os}/X}, symboliquement, pour lui donner l'autorisation d'aller se battre en Angleterre. » (p. 112)

(6') „Deși era majoră, își dorea ca [tatăl ei]_{1/GNP_{os}/S} să semneze [0]₁ în locul său, simbolic, ca să-i dea binecuvântarea pentru plecarea pe front, în Anglia.” (p. 112)

(7) « [...] comme [son père]_{1/GNP_{os}/S} l'avait fait lors de la Première Guerre mondiale. [...] » (p. 111)

(7') „[...] așa cum făcuse și [tatăl ei]_{1/GNP_{os}/S} în timpul Primului Război Mondial, [...]” (p. 111)

(8) « [...] faisait la toilette de [son mari]_{1/GNP_{os}/X}, [...] » (p. 55)

(8') „[...] [îi]_{1/PronPers/CI} făcea toaleta [soțului]_{1/GNDef/X}, [...]” (p. 55)

Un alt tip de reluare constă în utilizarea concomitentă a anaforei fidele și a anaforei infidele. Grupul nominal posesor, ce formează anafora infidelă, prin descrierea relației dintre un alt referent principal al textului și referentul principal pe care îl analizăm, este urmat de reluarea identică a lexemului reprezentat de antecedent. Această structură este construită în acest fel, prin dublarea anaforicului, atât pentru diferențierea și dezambiguizarea referentului la care trimite, cât mai ales pentru accentuarea sursei referențiale:

(9) « [...] d'un courage aussi admirable que celui de [son fils]_{1/GNP_{os}/X} [Lazare]_{1/NP/X} [...] » (p. 207)

(9') „[...] un curaj la fel de admirabil ca al [fiului său]_{1/GNP_{os}/X} [Lazare]_{1/NP/X} [...]” (p. 207)

(10) « Mais le jour où [son fils]_{1/GNP_{os}/S} [Lazare]_{1/NP/X} lui demanda d'où venait sa famille en France, [...] » (p. 208)

(10') „Dar în ziua în care [fiul său]_{1/GNP_{os}/S} [Lazare]_{1/NP/X} îl întreabă din ce loc din Franța vine familia sa, [...]” (p. 208)

(11) « Elle se trouva à cet instant devant le dilemme qu'avait vécu [son père]_{1/GNP_{os}/S}, [Lazare Lonsonier]_{1/NP/X}, [...] » (p. 121)

(11') „În acea clipă, se trezi în fața dilemei pe care o trăise și [tatăl său]_{1/GNP_{os}/S}, [Lazare Lonsonier]_{1/NP/X}, [...]” (p. 121)

Concluzii

În cadrul corpusului analizat, am observat că anafora nominală infidelă se realizează prin grupul nominal complex. Această categorie anaforică se divide în două clase ușor diferite prin prisma decodării referențiale. Astfel, există anaforă nominală infidelă standard, în sensul că reia antecedentul prin sinonime și raportarea se face doar cotextual, și anaforă nominală infidelă atipică, care presupune raportarea la informațiile anterioare din text, dar și asocierea cu alți referenți ai discursului, și implică procese inferențiale.

Astfel, în textul francez, anafora nominală infidelă standard se realizează prin grup nominal nedefinit și grup nominal demonstrativ. În textul românesc, tipologia anaforică se menține. Ceea ce se modifică este unul dintre realizatori. În acest sens, există o singură excepție în care un grup nominal demonstrativ este tradus printr-un grup nominal definit. În acest fel, apare un nou realizator al anaforei nominale infidele standard.

În ceea ce privește anafora nominală infidelă atipică, observăm că singurul realizator anaforic din textul francez este grupul nominal cu posesor. Acest grup sintactic este tradus diferit în corpusul românesc, însă tipul de anaforă se păstrează. Astfel, în textul tradus,

anafora nominală infidelă se realizează fie prin grup nominal cu posesor (adjectiv pronominal posesiv sau pronume personal cu rol de posesiv), fie prin grup nominal definit.

De aceea, observăm că anafora nominală infidelă este prezentă în ambele texte. Diferențele care intervin se produc la nivelul realizatori anaforici în sensul că, în traducerea din limba română, există mai multe subclase ale grupului nominal complex față de textul francez.

Corpus

1. Bonnefoy, Miguel, *Héritage*, Paris, Éditions Rivages, 2020.
2. Bonnefoy, Miguel, *Ereditate*, trad. Lucia Vișinescu, București, Editura Trei, 2021.

BIBLIOGRAPHY:

1. Gardelle, Laure; Rossi, Caroline; Vincent-Durroux, Laurence, 2019, „La gestion de l'anaphore en discours : complexités et enjeux”, in *Cahiers de praxématique*, 72, 2019, p. 3 (<https://doi.org/10.4000/praxematique.5368> (consultat în data de 16.11.2024)).
2. Kleiber, Georges, *Anaphores et pronoms*, Louvain-la-Neuve, Duculot, 1994.
3. Milner, Jean-Claude, *Ordres et raisons de langue*, Paris, Éditions du Seuil, 1982.
4. Munteanu, Mihaela, *Semantica textului și problema referinței nominale*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2006.
5. Oroian, Elvira, *Anafora și catafora ca fenomene discursive*, Cluj-Napoca, Ed. Risoprint, 2006.
6. Pană Dindelegan, Gabriela, „Anafora”, in Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2010, p. 618-624.
7. Vlad, Carmen, *Sensul, dimensiune esențială a textului*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2010.
8. Zafiu, Rodica, „Anafora”, in Valeria Guțu Romalo (coord.) *Gramatica limbii române*, vol. II, București, Editura Academiei, 2008, p. 749-766.

ANALYSE PRAGMATICO-DICURSIVE DES BULLETINS MÉTÉOROLOGIQUES

Antalia-Celestina Stănescu

French language teacher, University of Craiova

Abstract: *The originality of our approach is based on the statement that there is a negligible amount of research focusing on discourse analysis of weather forecasts in linguistics. Moreover, benchmark studies based on a corpus consisting of specialized texts (in this case, the weather forecasts) are also scarce, with the exception of works focusing on terminology. Our analysis aims to explore, from a pragmatist perspective, the specialized discourse type in question and to study, through the prism of discourse analysis, this discourse pattern. Based on relevant examples, this approach will be situated at the intersection of several fields, such as corpus linguistics, cognitive linguistics, pragmatics and discourse analysis.*

Key-words: *pragmatics, discourse analysis, weather, forecasts, paralinguistics*

1. Considerații generale

1.1.Context vs co-text

Adesea noțiunea de *context* este asimilată celei de *co-text*, deși acestea nu sunt mereu compatibile. Contextul este definit ca un ansamblu de elemente extralingvistice țesute în mesajului textual (Widdowson, 2004), în timp ce co-textul reprezintă elementele care se află în jurul nucleului enunțativ, și poate fi definit ca elementele care însoțesc textul (Halliday, 1999).

Orice interacțiune verbală are la bază trei etape de înțelegere, pornind de la cel fonetic, la cel cognitiv și la cel contextual. Astfel, o interacțiune verbală are nevoie de îmbinarea celor trei niveluri care se intersectează și oferă locutorului cheia pentru descifrarea informației lingvistice. Mediul (care este asimilat contextului) în care este produsă orice enunțare este adeseori esențial pentru descifrarea corectă a mesajului implicit, iar înlănțuirea lingvistică, precum și localizarea deictico-anaforică (Orecchioni: 2009, p. 39) (care intră în noțiunea de co-text) înlesnește transmiterea informației într-o manieră corectă și cât mai puțin predispusă la ambiguități resimțite de către co-enunțatori.

Contextul este o noțiune propozițională, iar co-textul reprezintă un concept discursiv (Moeschler 1988, p.78). Contextul joacă un rol extrem de important pentru crearea de noi sensuri, care sunt înțelese doar prin raportarea la mediul în care enunțarea are loc. Construcțiile semantice și lexicale sunt purtătoare de sens în mod normal denotativ, dar acestea pot fi și suportul unor ambiguități, jocuri de cuvinte, subînțelesuri. Astfel, contextul este cel care afectează și determină rezultatul final al unui schimb verbal, dar co-textul este cel care înlesnește crearea unor relații semantice. În consecință, sensul, care poate fi deviat în mod explicit sau implicit de la sensul denotativ al semnificatului, se creează în funcție de contextul enunțării.

1.1. Prezintător vs. narator vs. Personaj

Cadru participativ sau *participation* framework (Goffman, 1987, apud. Maingueneau : p. 13), specific buletinului meteorologic, este de asemenea unic, fiind de fapt vorba nu despre un participant direct al mesajului, ci despre ceea ce Kerbrat (1990) numește ca fiind un *trop comunicational*, unde pseudo-participantul direct este un pretext, iar

participantul căruia mesajul îi este destinat este de fapt un *bystander* (Goffman, idem), fie că este vorba despre un telespectator, un cititor sau o persoană din auditoriu.

Prezentatorul trebuie să cristalizeze și să creeze prin prezența sa personajul meteorologului, de natură să îndeplinească o funcție stabilită deja prin convenție (imaginea meteorologului formată în timp). El trebuie să interpună firului narativ televizat sau radiodifuzat cu rubrica meteo într-o manieră dinamică, concisă, dar în același timp plăcută, buletinul meteorologic fiind considerat ca o *pauză* de la firul știrilor cotidiene. Identitatea meteorologului se află la intersecția dintre un narator și un personaj creat intenționat, capabil să prezintă trăsături de caracter specifice, care să aibă o imagine singulară în repertoriul emisiunilor de teleshow sau de radiodifuziune; de aceea, el trebuie să fie atât un exponent al genului discursiv, cât și un reprezentant ideatic al schimbului pe care îl mediază.

1.2. Discursul meteorologic

Au existat numeroase încercări de a defini ceea ce poate fi numit text jurnalistic, deși această noțiune este foarte cuprinzătoare și operează cu numeroase unități textuale. Genul discursului jurnalistic se detașează de restul categoriilor textuale prin anumite trăsături distincte.

Deși este evident că actele provenite de la instituții oficiale au un grad minim de tipar jurnalistic (e.g. buletinele lunare emise de Administrația Națională de Meteorologie), ele sunt adesea încadrate ca atare, deoarece buletinul meteorologic se compune din date riguros colectate și prezentate cu precizie, bazate pe observații empirice și modele matematice, dar care se îmbină armonios cu modele de interpretare și de prognoză. Buletinul meteorologic este un tip de text *formularistic* care îmbină stereotipia și caracterul informativ (Zafiu, 2015 : p. 242) cu cel publicistic. Lingviștii au observat o schimbare a modelului discursiv de la nașterea buletinului meteorologic românesc, caracterizat la început printr-o rigiditate textuală înaltă, și care a virat treptat către o deschidere a formei textuale, datorită integrării mijloacelor de comunicare în masă (idem). O trăsătură clară a acestei schimbări o reprezintă prezența suporturilor audio-vizuale și a existenței prezentatorului-mediator-narator. Buletinul meteorologic se caracterizează, de fapt, printr-o poziție *interregnum* din punctul de vedere al tiparului lingvistic. El mediază tiparul jurnalistic cu modelul științific și cu cel funcțional, fiind investit atât cu date precise care primează, cât și cu strategii de informare eficiente, dublate de un scop latent de vulgarizare științifică. Scopul impus textului jurnalistic se corelează cu ideea de a face cunoscut, de a mediatiza (și prin aceasta de a vulgariza) conținutul textual, uneori chiar de a-l banaliza (Lits, 1996, apud. Frédéric, 1997: p. 108).

Discursul meteorologic se desprinde astfel de alte tipare jurnalistice prin faptul că este precis și scurt, fără a cuprinde o serie de elemente pe care le regăsim în textele jurnalistice obișnuite precum: introducerea în tematică, relatarea evenimentelor anterioare, periodicitatea șirului evenimential, reacții, comentarii etc.

Desigur, el este împărțit pe categorii izolate în funcție de formatul în care putem regăsi buletinul, precum și în funcție de cadrul formal sau informal în care acesta se regăsește. Astfel, buletinele meteorologice televizate și radiodifuzate se remarcă printr-un grad mai mare de rigurozitate (fiind difuzate de către canale oficiale), iar buletinele meteorologice în format scris se distinge printr-o mai mare flexibilitate a registrului, fiind mult mai numeroase din punct de vedere mediatic și existând o multitudine de pagini online în care sunt prezente rubrici meteo.

În practica mediatică curentă, remarcăm faptul că discursul meteorologic (în principal audiovizual) este constituit din elemente pe de-o parte pragmatigvistice, și pe de altă parte paraligvistice, pe care le vom analiza pe rând în cele ce urmează.

2. Elemente de paralingvistică

Pornind de la nivelul extralingvistic, putem preciza faptul că pentru discursul meteorologic elementele paralingvistice ocupă un loc important care influențează adesea actorii comunicării, scopul și mijloacele discursive. Schimbul care are loc între elementele verbale și non-verbale este esențial pentru orice discurs oral, elementele non-verbale având un rol atât de organizare enunțiativă, cât și de semnalare a unor indicii prețioase pe care trebuie să le avem în vedere în analiza de discurs. (Maingueneau, 1996: p. 60).

În acest sens, putem enunța faptul că prin buletinele meteorologice televizate se creează un cadru ales în mod special pentru a capta atenția interlocutorului, cu înrâuriri psihologice (ecran, proiectare, culori, imagini), actorul principal fiind ales ca un exponent al acestui cadru, care se demarcă prin anumite atuuri fizice, prin coerența discursului și prin pertinenta transmiterii informațiilor specifice discursului pe care îl are în vedere.

Secvențele meteorologice cuprind o serie de elemente paraverbale fără de care discursul de specialitate nu ar fi posibil. În buletinele televizate, actorul-narator, precum și buletinul atmosferic audiovizual, trec prin anumite faze de elaborare, preliminară televizării acestora, precum: strângerea de informații, elaborarea discursului, pregătirea suportului audio-vizual, intrarea în personaj, antrenarea vocii și a intonației, identificarea elementelor care facilitează transferul informației etc. (Antoine, 1997: p. 112).

Toate aceste componente formează genul discursiv al buletinului meteorologic televizat, care se desprinde de restul tiparelor jurnalistice mai ales prin lipsa comentariilor interpretative, lipsa luărilor de poziție și a elementelor expresive, retorice și stilistice, dar și prin prezența identitară și (pre)construită a prezentatorului-meteorolog.

3. Elemente de pragmlingvistică

În ceea ce privește materialul lingvistic al unui discurs, putem vorbi nu doar despre elementele sintactice, morfologice și semantice, ci și despre elementele care pot fi analizate dintr-o perspectivă pragmatică, în accepțiunea *analizei de discurs*, a teoriei *actelor de limbaj* și a elementelor care țin de *deixis*.

Conceptul de pragmlingvistică se conturează în jurul unui nucleu de factură multidimensională, care se află la granița dintre multiple fațete ale analizei lingvistice (analiză semiotică, analiză cognitiv-discursivă, analiză pragmatică, analiză și interpretare conversațională).

Interpretarea constituenților conversaționali trebuie să lucreze cu anumite concepte precise. Astfel, conform lui (Moeschler, 1988 : p. 78) fiecărui enunț îi este asociat un număr de posibile contexte dintre care cele plauzibile trebuie să funcționeze pornind de la principiul pertinentei. Prin urmare, din această multitudine de posibile contexte, doar cele în care se întrunesc anumite elemente de coerență contextuală (în care sunt observabile acele implicații relevante pentru situația de comunicare și pentru care existența unor efecte/scopuri sunt pertinente) pot fi numite contexte pertinente și pot fi extrase ca atare.

Pragmatica mai aduce în discuție problematica relației dintre emițător și receptor prin intermediul statutului acestora. În cazul buletinului meteorologic, prin statutul emițătorului intervine o autoritate care dă legitimitate informațiilor aduse la cunoștință receptorului, exprimate prin prisma pragmaticii și a pertinentei discursive.

3.1. Deixis

Deicticele (temporale sau spațiale), interpretate ca fiind indici gramaticali care ancorează enunțul, locutorul și relația locutor-enunț-interlocutor în discurs, sunt des întâlnite în discursul meteorologic, ele fiind esențiale pentru a orienta sau pentru a localiza evenimentul

atmosferic de manieră cronotopică. Elementele adverbiale temporale (mâine, săptămâna viitoare, astăzi, la noapte etc.) sunt relative la momentul enunțării și le întâlnim extrem de des în discursul meteorologic.

(1) Cu toate astea, și **ai**ci vor fi ploi pe parcursul întregii zile. (tvmures.ro)

(2) În această noapte și **mâine** se așteaptă înnorări, averse și intensificări de scurtă durată ale vântului. (digi24.ro)

De asemenea, elementele demonstrative sunt esențiale, ele stând la baza desfășurării televizate a unui buletin meteorologic, având funcția de a arăta locul evenimentului atmosferic, raportat la o anumită scală, frecvență sau zonă terestră. Demonstrativele, mai mult decât orice pronume, au o mare încărcătură deictică, acestea fiind însoțite mereu în buletinul meteorologic de forme deictice non-lingvistice, precum gesturi, atitudini și priviri.

3.2. Timpul discursului

În ceea ce privește timpul verbal specific oricărui buletin meteorologic, acesta situează desfășurarea evenimentelor pe axa viitorului, timpul discursului corespunzând cu natura de prognostic a buletinului meteorologic, raportată la timpul referențial al prezentului.

(3) Astăzi **vom asista** la o ușoară ameliorare a vremii în țara noastră [...]. (ziua.ro)

Este important de specificat faptul că timpul prezent, denumit T0 al discursului, corespunde timpului vorbirii, dar remarcăm o extindere clară a axei temporale a prezentului către o axă temporală extinsă către viitor, având o valoare generică și universală.

(4) Pentru următoarele zile nu **sunt** averse de căderi de zăpadă. (singlescamp.ro)

Raportul de anterioritate sau de posterioritate poate fi exprimat de asemenea prin prezența unor adjective precum *următor, trecut, ultim, actual*.

(5) În **ultimele** două săptămâni din luna septembrie, [...] vom avea parte de temperaturi oscilante, conform Administrației Naționale de Meteorologie. (adevărul.ro)

(6) În **prima** săptămână a intervalului, cantitățile de precipitații vor fi excedentare [...] (stirileprotv.ro)

3.3. Acte de limbaj

În ceea ce privește actele de limbaj, acestea nu sunt prezente decât foarte rar în discursul meteorologic. Le remarcăm în buletinele meteorologice scrise, care au un caracter neoficial și uneori chiar anecdotic sau pamfletar.

Circumstanțele care se află la baza actului discursiv sunt o problemă centrală în analiza performativității unui act de vorbire, deoarece aceste elemente contextuale depășesc simplele considerații lingvistice. Ca actor principal în discursul meteorologic, rolul locutorului în îndeplinirea actului performativ rămâne neutru, căci personajul-meteorolog se limitează la a furniza informații legate de prognoza meteo, care descriu o realitate extralingvistică fără a exercita nicio influență directă asupra interlocutorului. În consecință, natura performativă a actului este inexistentă. Locutorul deține doar o autoritate epistemică, iar această autoritate nu are niciun impact în afara sferelor convenționale și instituționale.

Actele de limbaj implică o subiectivitate și o intenționalitate enunțiativă evidentă din partea locutorului, marcatorii subiectivității fiind prezenți prin luarea de poziție a locutorului în privința unei probleme, cu elemente purtătoare de nuanțe pozitive sau negative, cu judecăți de valoare și presupoziii, subînțelesuri și reacții, aprecieri de ordin moral; or acestea se exclud prin conceptul de discurs informativ din cadrul căruia se situează buletinul meteorologic.

Plecând de la taxonomia propusă de Searle (1969) aplicată pe discursul meteorologic, constatăm faptul că actele de limbaj declarative sunt total absente din cadrul acestui gen discursiv. Acest lucru decurge din faptul că scopul locutorului nu este acela de a schimba o realitate extralingvistică prin enunțurile pe care acesta le produce, ci locutorul are în vedere

un obiectiv pur comunicativ, acela de a aduce la cunoștință interlocutorului o stare de fapt în mod direct.

Ideea conform căreia niciun enunț nu este absent de o anumită valoare performativă (Levinson, 1983) se aplică și în cazul buletinul meteorologic. Orice propoziție poate avea o regentă în structura sa de profunzime, iar aceasta poate fi absentă, rezultând astfel un enunț performativ implicit, și nu explicit, ca în cazul altor acte de vorbire. Astfel, acestor acte de vorbire de tip explicativ li se atribuie verbe performative din categoria *verba dicendi* : *a anunța* (7), *a comunica*, *a asigura*, *a avertiza*, *a spune*, *a declara*. După cum am explicat *supra*, aceste verbe sunt de obicei omise (8) din discursul meteorologic din rațiuni de eficiență în comunicare, preferându-se o exprimare laconică care se axează pe conținutul propozițional, ci nu pe agenții comunicării.

(7) Meteorologii **anunță** precipitații în aproape toată țara. (pressalert.ro)

(8) [Meteorologii **anunță** că] Vor fi precipitații în aproape toată țara.

Discursul meteorologic este dominat de acte de limbaj de tip asertiv, care au un caracter pur descriptiv (9), absent de orice nuanță expresivă și care se bazează pe fapte veritabile, precum și date colectate prin metode pur științifice.

(9) Măine va ploua slab în majoritatea regiunilor.

Cu toate acestea, reperăm exemple extrase din discursul meteorologic scris, care prezintă un caracter non-oficial și uneori chiar pamfletar. Observăm acte de limbaj atipice, precum cele directive, doar foarte rar și în circumstanțe discursive specifice, cum este cazul de mai jos (10), extras dintr-un buletin meteorologic în format scriptic, în care ni se prezintă încă din elementele de paratekst, respectiv titlul, faptul că este vorba de o prognoză realizată în versuri: „*Flick prezintă vremea în versuri!* [...]”. Intervine, deci, o componentă emfatică în procesul discursiv, care nu ar putea fi reperată în discursul meteorologic tipic.

(10) Uite toamna, vine vara! **Profitați** cât mai e vremea la ofertă, căci apoi nu o să ne mai întâlnim cu razele de soare prietenoase. (a1.ro)

Actele promissive și expresive nu se remarcă la nivelul discursului meteorologic din simplul fapt pe care l-am enunțat anterior, anume că genul discursiv meteorologic nu poate servi drept suport unor astfel de acte performative din rațiuni care țin de scopul urmărit în comunicarea locutor-interlocutor, care nu are la bază mijloace de comunicare emfatică sau conotativă, ci care se construiește în jurul unui tipar explicativ, factual și veridic.

În plus, specificul forței ilocutionare corelată cu conținutul propozițional, atât de prezent în actele de vorbire tipice, lipsește din cadrul discursului meteorologic, deoarece enunțurile sunt de tip informațional, care urmăresc doar transmiterea și vehicularea în masă a informației. Aceste acte asertive descriu în fapt o realitate extralingvistică (de la realitate către cuvinte), și nu se urmărește exprimarea sau inducerea unei stări psihologice prin actul de comunicare (ca în cazul actelor expresive, directive sau promissive).

3.4. Elemente stilistice

Discursul pamfletar profită de suportul terminologic atmosferic pentru a transmite în mod metaforic anumite informații de tip jurnalistic. Astfel, se remarcă numeroase personificări și utilizări figurative ale termenilor meteorologici precum: *aer* (11), *avalanșă* (12), *ploaie* (13), *ceață* (14), *brumă* (15) etc.

(11) Coaliția este în **aer**. (stiripesurse.ro)

(12) [...] nu vei reuși să scapi de **avalanșa** de jucării pe care copiii tăi le vor primi de la grădi, [...]. (profitnews.ro)

(13) Ellie White a lansat o “**ploaie**” de jigniri la adresa lui Raed Arafat și a altor oficiali care sunt responsabili de gestionarea crizei epidemiologice din România. (cancan.ro)

(14) [...] deznodământul de la Australian Open ne-a lăsat destul de în **ceață** în ceea ce privește viitorul apropiat [...]. (livingtennis.ro)

(15) Nicio **brumă** de climat democratic. (dcnews.ro)

În aceste exemple observăm o intruziune periferică a elementelor meteorologice în cadrul tiparului jurnalistic mass-media.

Concluzii

Analiza discursului meteorologic relevă complexitatea interacțiunilor dintre context și co-text, evidențiind faptul că, deși adesea confundate, aceste noțiuni au implicații distincte în procesul de comunicare. Contextul, definit ca un ansamblu de elemente extralingvistice, joacă un rol crucial în interpretarea mesajului, influențând în mod direct înțelegerea și recepția acestuia. Co-textul, pe de altă parte, se referă la elementele lingvistice care înconjoară nucleul enunțiativ, facilitând crearea de relații semantice și contribuind la clarificarea sensului.

În ceea ce privește buletinul meteorologic, acesta se distinge printr-un cadru participativ unic, în care prezentatorul îndeplinește rolul de mediator între informația științifică și public. Identitatea meteorologului, situată la intersecția dintre prezentator, narator și personaj, este construită prin convenții sociale și printr-o prezență care trebuie să fie atât dinamică, cât și plăcută. Această dualitate a rolului său subliniază importanța modului în care este perceput de către interlocutor și a modului în care informația este livrată.

Discursul meteorologic se caracterizează printr-o precizie și concizie care îl diferențiază de alte forme de jurnalism, dar, deși se bazează pe date empirice și modele matematice, el îmbină aceste elemente cu o formă de comunicare accesibilă, având ca scop informarea eficientă a publicului. Această abordare se reflectă în structura sa, care exclude în mod convențional actele de limbaj caracterizate de o forță ilocuționară accentuată și în care se observă absența subiectivismului, a comentariilor interpretative și care se concentrează pe prezentarea faptelor într-un mod clar și concis, fără a distorsiona realitatea.

Elementele paralingvistice și pragmalingvistice joacă un rol esențial în discursul meteorologic, influențând modul în care mesajul este perceput și interpretat. Aceste elemente contribuie la organizarea enunțiativă și la semnalarea indiciilor relevante, facilitând astfel o comunicare eficientă. De asemenea, deicticele temporale și spațiale sunt omniprezente, ancorând enunțurile în realitatea imediată și oferind un cadru temporal și spațial pentru evenimentele atmosferice.

BIBLIOGRAPHY:

1. ADAM, J.-M. „Analyse textuelle des discours: niveaux ou plans d'analyse”. *Filol.linguíst. port.*, n. 14(2), 2012, pp.191-202.
2. ANTOINE, F. (1997). „Les péri-récits de la météo radio-télévisée. Une irruption du narratif dans le discursif ”. *Sciences de la société*, n°41. *La médiatisation de l'information scientifique. Le cas de la météo*. pp. 107-124.
3. CHARAUDEAU, P. (1983). *Langage et Discours. Eléments de sémiolinguistique (Théorie et pratique)*. Paris: Ed. Hachette.
4. CHARAUDEAU, P. (1995). „Une analyse sémiolinguistique du discours”. *Langages* n°117. Paris: Larousse.
5. CHARAUDEAU, P., MAINDUENEAU, D. (2002). *Dictionnaire d'Analyse du discours*. Paris: Ed. Seuil.
6. COȘERIU, E. (2004). *Teoria limbajului și lingvistică generală. Cinci studii*. ediție în limba română de N. Saramandu. București: Ed. Enciclopedică.
7. HALLIDAY, M. A. K. (1999). „The notion of « context » in language education”. *Text and context in functional linguistics* (pp. 1–24). M. Ghadessy (Ed.).
8. GOFFMAN, E. (1973). *Façon de parler*. Paris: Éd. de Minuit.

9. GROSS, G. (2012). *Manuel d'analyse linguistique : Approche sémantico-syntaxique du lexique*. Septentrion: Villeneuve d'Ascq.
10. LEVINSON, S. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. LITS, M. (1996). *Récit, médias et société*. Louvain-la Neuve. Academia-Bruylants.
12. MAINGUENEAU, D. (1996). *Les termes clés de l'analyse du discours*. Éd. du Seuil.
13. MOESCHLER, J. (1988). „Pragmatique conversationnelle et pragmatique de la pertinence”. *Cahiers de linguistique française.recherches pragmatiques sur le discours*. no. 9. Université de Genève
14. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. (2012). *Analiza discursului. Ipoteze și Ipostaze*. București: Tritonic.
15. ZAFIU, R. (2015). „Din istoria discursului meteorologic: « Buletinul atmosferic » în presa românească din anii 1884-1916”. *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (științific versus popular)*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
16. WIDDOWSON, H.G. (2004). *Text, Context, Pretext. Critical Issues in Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell Publishing.

TRANSLATION PROCEDURES: TERMINOLOGICAL RELATIONSHIPS

Mirela-Simona Rusu

PhD Student, „Dunărea de Jos” University of Galați

Abstract: *This paper investigates the concept of terminological relationships and their influence on translation procedures. Terminological relationships play a pivotal role in shaping the translation process. The research explores critical translation challenges, including synonymy, antonymy, hyponymy, and ambiguity, emphasizing their impact on precision and clarity in the specialized field of medicine. Drawing on established theories of terminology and translation, the paper reviews such translation strategies as direct translation, cultural adaptation, and equivalence. It illustrates a few of the difficulties translators face if addressing terminological discrepancies and cultural nuances. The findings highlight the interdisciplinary nature of translation, advocating for informed strategies and tools to navigate evolving linguistic and conceptual systems.*

Keywords: *equivalence, synonymy, antonymy, specialized translation*

1. Introduction

The present paper aims to shed some light on the concept of *terminological relationships* and define a workable framework for the study of translation procedures. Terminological relationships are defined here as intra- and inter-systemic relationships that may exist between one term and another in a given source language (SL) or target language (TL) terminological system and can influence the way in which the terminological system is transferred in another language in the translated text (Cabr , 1999; Sager, 1990). For this reason, the basis for this research will explore terms and their related concepts, term-based and concept-based definitions, and will discuss what the translation of terminological relationships actually implies. In order to be useful for other non-language professionals, terms may or should be associated with explanations of these concepts.

The mechanism of linking terms to definitions per se cannot be solved as a unique relationship, as various solutions are implied by various factors, such as the kinds of terms transferred (i.e., units of concepts), semantic relations existing between terms in TL and SL, intra-systemic relationships, etc. (Wright & Budin, 2001). All these terminological relationship problems can shape the choice of translation procedure. A definition is necessary in every scientific domain as it should state both similarities and differences, but also reveal intentions or define not only a 'quality' but a 'model', or provide both a pure and a social selection from various aspects (Bowker & Pearson, 2002).

Terminology is an issue that concerns many fields: linguistics, philosophy, translation studies (TS), lexicography, general terminology, human (or automatic) communicative systems, and computer engineering. Terminology problems include definitions of concepts (e.g., synonymy, polysemy, homonymy), working terminologies and procedures. At the end of the 20th century, there was a surprisingly weak theory of terminological relationships (Meyer & Mackintosh, 2000). As translation is a relationship of conveying various types of entities (not only new knowledge), the concept of relationship has become a significant concept as it can better define 'term' than a general terminology – it is qualified as transition and because it defines internal aspects, it can bridge various scientific fields based on terminological problems (ISO, 2009). At the same time, relationships can somehow activate the element of action present in communication – translation is not a passive 'private' submitting of a concept from one language to another, but an active reaction to a message or

a text based on the discovery of connections between the SL and TL units. In the case of terms at least, the notion of relationship can better define the process and show its real nature. It is a concept for describing many scientific fields. Given all of these observations, this study aims to explore definitions of translation procedures as applied to terminological relationships in an understandable general manner.

1.1. Purpose of the Study

A translation procedure is a method of translating as translation is not an abstract activity, being always realized by one or more guiding procedures. Many, if not all, translation procedures also involve logical changes of lexemes and compounds in particular, which *prima facie* could mean that these procedures include morphological criteria (Vinay & Darbelnet, 1995). The focus of this study is on terminological relationships among closely related languages.

There is a pressing need to describe objective methods of translating, as effective and efficient methods will help multilinguals, who are always at an advantage, to produce high-quality translations. They will also help: a) consultants on special translation problems; b) trainee translators to discuss and justify their proposed solutions to translation problems; c) assessors of translations in discovering in what way and extent a translation is a correct reflection of the original text (Nord, 1997). In practice, training and detailing can be achieved from a variety of disciplines, such as grammar, stylistics, semantics, pragmatics, lexicography, as well as translation theory and translation criticism. Terminological relationships must be examined on a case-by-case basis, since translation is a set of competing influences operating within the limits of translation conventions (Temmerman, 2000).

1.2. Scope and Significance

This paper first focuses on the main translational problems within a strictly terminological framework and establishes the relationships between terminological meaning and translation equivalents. It divides the field of terminology into general and specialized terminology and discusses aspects of terminography of interest to both; it details further how this subject can be linked with other professions as well (Sager, 1990). In addition, it explains the distinction between two key components within the term concept, i.e., the comprehensive meaning and the minimal definition.

Electronic dictionaries have become powerful tools that map out both languages and concepts in databases for many sectors considered to be professional. In order to make them reliable, the need for studies on lexical equivalence has mattered in many cases (Cabr , 1999). In practice, translators have been facing two constant threats with regard to terminology. First, they sometimes have to deal with boundaries that are not clearly marked; secondly, not all terms are fully labeled to be conceptually mutated, which seems to hinder translation because of their ambiguous concepts. Enlargements and diminutions can occur as translators' decisions. Contrary to general terminology, specialized terminology is categorized by a great precision of meaning corresponding to a concept as a whole. Moreover, in terminography, terminology can be distinguished through the meta-components, i.e., termID, definition, term of, and term citation (ISO, 2009).

2. Theoretical Framework

The analysis of the procedures used in the translation of technical terms to find out the existing terminological relationships is based on terminology theories revolving around terminological heterogeneity. In the seventies, the foundations of the new branch of terminology were established in the field of linguistics (Cabr , 1999; Sager, 1990). It slowly

began to develop independently in many countries. There has been a great variety of views from different authors, and their differences can be contemplated at various linguistic levels because, to define the term, the scientific terminology was focused on the observation of languages and other disciplines, such as lexicology and semiotics (Wright & Budin, 2001). In my attempt to integrate theoretical views on terminology in the translation process, the linguistic point of view approached research based on the idea of language and domain of knowledge and the postulate on the varieties of names from the theory of the lexicology of a subject. The same scientific newness raises new criteria according to new needs. Both extensions affect the new fundamentals of this science so that the new terminological version should interpret the relationship between two languages in combination with theory and practice (Bowker & Pearson, 2002).

With respect to the proposed version of languages and studies that unravel the matter, two aspects are to be favored: the theoretical fields of terminology referring to the relationship between languages and the practical fields where information should be extracted from lines (Temmerman, 2000). Theoretical language in the practical study of translation proves the permanent connection between theory and practice to resolve linguistic problems, which are varied and complex, and concern the quality of the translation in the specialized language. The result of translation is documented in a few lines regarding the lexical substitution of a great deal of technical terms, at close and far levels of correspondence. The result of translating is influenced by the concepts of the two scientific domains, different linguistic morphological features, and the traditional need to quantify the same notion in two distinct languages (Meyer & Mackintosh, 2000).

2.1. Conceptualizing Terminology

Barbara Ahrens (as cited in Cabré, 1999) attempts a definition of *terminology* before specifying what it should encompass for translation studies. Her definition adopts an inclusive stance, as it embraces all usage cases and excludes redundancy by stating that "a term is to be found in titles, texts, individual sentences, formulae, vocabularies, taxonomies, or in terminological positions" and that *concept*, which plays a role in deciding over the term translation, takes into consideration "connective mechanisms, parallel structures, phrasings, syntactical equipollents, redundant cross-lingual markers as well as alignable paraphrase and interlingual paraphrases" (Ahrens, 2011). Additionally, Ahrens discusses the differences between general and specialized language or terminology. She states that "everyday language has no empirically discernible specialist meaning proper" (Ahrens, 2011), but specialized language encompasses terms used in top-level language which are marked by stylistic or social varieties (this can include dialects or colloquial varied usage) and could be (or not) connected to jargons and argots (Sager, 1990). Ahrens' analysis showed that "terms relate to ontic and also to noetic knowledge and allow a (persistent detached) decoding operation necessarily taking into account the situational and intentional context laid out by its language user" (Sager, 1990).

The conceptual complexity entailed in defining the system of terms includes such notions as *term* (what is defined by terminography), *nomenclature*, *nomenclator* (a subject matter expert), *terminographer* (a coiner of terms according to principles), and *terminology* (the intellectual inquiry, the final product and the branch of linguistics which studies them). Consequently, the syntagm "terminological relations" is used to denote the semasiological, onomasiological and terminographical aspects of the semantic system of terms. Additionally, it develops what terminology might comprise, thereby adopting first an inventory structure and combining lexicology: terminology examines specialized vocabulary, and thus it investigates the specialist shares that all words across all objects have in common (Wright & Budin, 2001). It ponders terminology as being dynamic, since it extensively "investigates

terms and compounds more specifically of science and technology, as their products change with the respective discoveries and advances in each field of science and technology" (Cabr , 1999).

2.2. Terminological Relationships in Translation

A brief categorization of the terminological relationships would include:

- (a) synonymic relationships and references between terms (be it complete or partial, i.e., contextualized parts of terms with other terms) (Sager, 1990).
- (b) a reference of an exceptional compound and expanded terms as the equivalents of a single specific lexeme or generic plain terms (Cabr , 1999).
- (c) relationship of interest rate, as one kind of synonym or transfective equivalences, and all the collective equivalents in cross-lingual contexts, in a broader sense (Bowker & Pearson, 2002).

3. Types of Terminological Relationships

Terminological relationships may function as a first impediment on the way of migrant term nomination and acceptance if any synonymization or antonymization were disclosed (Cabr , 1999; Sager, 1990). Some terminological relationships are quite transparent in both the source and target languages, revealing easy substitution or explication, respectively. Others function more covertly, though they affect term choice and interpretation very strongly. Modern associative theories view the different types of definition as marking the concept-engendering relations of synonymy, antonymy, hyponymy, and incompatibility, simply as marks of the fact that two linguistic expressions bring to mind the same concept (Wright & Budin, 2001).

Nevertheless, some core types of terminological inter-word relationships are considered types of relationship full of their physical matter (such as the relationships of synonymy, antonymy, hypernymy, and homonymy). Actually, in the abstract, all the relationship types can be considered as relationships full of sense in the proposed sense, i.e., established keeping in mind and delineating the same conceptual unit (or parts of a conceptual unit).

3.1. Synonymy

Synonymy is a feature which relates meaningfully similar words (or synonyms) that can make translation easier, or more complicate due to subtle semantic differences that can deeply impact the meaning of the respective words. Synonymy distinguishes (a) absolute synonyms, i.e. words with the same meaning (e.g. *angry* and *irate*, *frightened* and *scared*), (b) context-dependent synonyms that exist only in specific situations (e.g. *sick* and *ill*, *movies* and *films*) and (c) logically related synonyms (e.g. *stop* and *terminal*, *good* and *positive*) which have opposite meanings but share some relationship in specific contexts. In the medical field, quasi-synonyms can similarly appear synonymous under certain interpretations, but their contexts of use may diverge significantly, sometimes even suggesting opposite implications. Here are some examples which illustrate how quasi-synonyms in the medical lexicon require careful attention to context and implications. All the synonyms in the table below are linked to specific situations or contexts and can share different degrees of meaning in different cultural contexts. In other words, the meaning of synonyms is specific to a specific framework, i.e. the medical one.

Table 1. Contrasting synonyms

Pair of synonyms		Similarity as both	Difference	
Word (a)	Word (b)		Word (a)	Word (b)
acute	chronic	refer to the nature of a medical condition	implies a sudden onset or severe but short-lived symptoms	refers to a persistent or long-lasting condition
lesion	wound	refer to damage to tissues	is a broader term that includes any abnormal tissue change (e.g. <i>tumors, ulcers</i>)	specifically refers to an injury caused by external trauma
benign	malignant	describe the nature of growths or tumors	indicates less aggressive and non-cancerous behavior	implies an invasive and potentially life-threatening cancerous growth
contagious	infectious	relate to diseases caused by pathogens	refers to diseases easily spread from person to person (e.g. <i>flu</i>)	encompasses all diseases caused by infectious agents, regardless of the transmission mode
therapy	treatment	refer to methods used to address a medical condition	suggests a long-term process or rehabilitative approach (e.g. <i>physical therapy</i>)	broader and can include immediate interventions (e.g. <i>medications</i> or <i>surgery</i>)
paralysis	paresis	refer to a loss of movement	implies complete loss of voluntary movement	refers to partial loss or weakness in movement
inflammation	infection	can be associated with redness, swelling, and pain in tissues	the body's immune response (can occur without infection)	specifically involves the presence of pathogens like bacteria or viruses

At lexical level, synonyms are interchangeable, but they may have different connotations or evoke different ideas, tones, or styles, thus they are not always interchangeable, and they may evoke different reactions in the audience (Wright & Budin, 2001).

3.2. Antonymy

The passage of meaning from one language to another is affected to a considerable extent by the use of antonyms. Antonyms are pairs of words that go hand in hand in each language in such a way that the use of a negative helps to reinforce the positive or vice versa (Sager, 1990). The use of antonyms in one text or utterance helps create a contrast and sharpens the situation with reference to time or location. All these have to be recognized by the translator so that when faced with an antonym, he does not just render the meaning of the word slavishly to the source text. It must be evident in the target text that the word or words in the source text are operating as antonyms. The use of antonyms helps in the clarification of the meanings of the words by holding each one in opposition to the other. And where antonyms occur at a lexical level, strong evidence shows they are also strongly related to antonymy (Bowker & Pearson, 2002).

In clause analysis, there are three main types of antonymy that come into play. They are: gradable, non-gradable, and complementary antonyms. The third kind of antonym relations is to look at the realization levels of the opposite aspects by examining pairs of terms, antithesis, direct contrast, oppositional affixation, and oppositional derivation (Wright

& Budin, 2001). From a methodological point of view, it can be fruitful for a candidate's or a scholar's strategy to pay attention to using these aspects in the original source language text and/or a set of source language texts mediated to make the surface and transformer structures of the text persuasive for the subtle meanings they wish to convey to their target language readers.

3.3. Hyponymy

Hyponymy is a term to denote one of the possible relationships of inclusion between meanings at different levels of abstraction or disjointness. It is a hierarchical relation between more general terms and more specific ones included under them (Cabr , 1999). An example of hyponymy from the medical field is: *disease* → *cardiovascular disease* → *coronary artery disease*. In this hierarchy: *disease* is a general term (hypernym), *cardiovascular disease* is a more specific subset of diseases affecting the heart and blood vessels, and *coronary artery disease* is even more specific, referring to a particular type of cardiovascular disease involving the narrowing of coronary arteries. This hierarchical relationship illustrates how medical terminology often organizes broader categories into more specific terms, aiding precision in diagnosis and treatment.

Hyponymy supplies the text with ambiguity and irregularity and also plays a relevant role, together with synonymy, in creating new terms and distinguishing and coining subsets of a semantic field. During the process of translation of technical documentation and specialized texts, moreover, establishing a hierarchical relationship among the terms is part of the broader operational procedures aiming at providing maximum clarity and precision to translation (Sager, 1990). A correct identification of those terms, and mainly of the corresponding linguistic structure in the destination language, when it is different from the original language, is thus a necessary step for the translator to make the user of the text aware of the details and peculiarities of the concept conveyed.

4. Translation Strategies

Translation strategies aim to examine the different procedures that translators can follow when selecting the appropriate terminological relationships in the target multicultural and multilingual communication environment. Six translation strategies have been suggested to be evaluated after evaluating the schemas mentioned in the review of major cognitive theories according to their adaptability to translate real retrieval functionalities into application components for cross-lingual digital libraries (Bowker & Pearson, 2002). Results can be separated into three translation strategies: 1) general translation strategies, 2) software-related strategies, and 3) other translation strategies. The first group includes pivoting and direct translation strategies. The second group lists special approaches related to particular features in digital libraries and digital objects (search terms, metadata, and texts). Finally, the last group provides a list of specific choices rather than strategies.

On the one hand, direct translation keeps the source term while pivoting implies searching and translating the meaning of a source or target term in a pivot language before translating that into the source or target language (Sager, 1990). The employment of both strategies has been explained with the help of examples and the situations in which these strategies should be used. A couple of case studies have also been discussed. It is found that direct translation is effective when there is a one-to-one correspondence between the concepts of the two languages. Conversely, pivoting can be used when more than one meaning of a word or a complex concept has to be communicated (Wright & Budin, 2001). It is concluded that translators need to consciously select strategies, keeping in view the requirements of the translation purpose, specific context, and the target audience, to make the text more comprehensible and meaningful. Translators also need to keep the nature of content in mind

at all times as translation is an evolving process and must be subject to change when representing the nuances of meaning of terms and concepts.

4.1. Direct Translation

The most direct procedure is to translate the words of the original text one-for-one. Direct translation aims at recording faithfully and accurately the original text without distorting its meaning. One advantage of direct translation is that it can maintain the original text's format and structure (Vinay & Darbelnet, 1995). Many times, especially during the translation of legal, business, literary, and scientific documents, the meaning of the source text is obtained effectively by the direct translation method. On the other hand, realia, words, idioms, proverbs, and sayings may be difficult to translate using direct translation procedures (Bowker & Pearson, 2002). Indeed, idioms and certain types of proverbs are similar to realia in that they point to specific times, places, and cultures. However, some of these expressions might be readily understandable to speakers of multiple languages, especially in countries where the expressions have been adopted and are used natively. The number of these countries is not negligible. Taking this into consideration, direct translation is used in these samples.

Translators need to be aware of the role of direct translation in their vocabulary because the balance of fidelity to the source bearing with naturalness in the target bearing might be a difficult issue. One of the more substantial difficulties during translation is being able to evaluate the context in which direct translation can be used effectively (Cabr , 1999). In some languages, the use of pronouns can be omitted in direct translation. In Romanian the omission of pronouns can be observed in patient-doctor communication, where subject pronouns are often omitted in Romanian due to its pro-drop nature.

- Example no 1:
English (Doctor-Patient Conversation):
Doctor: "Do you feel pain here?"
Patient: "Yes, I feel pain in my chest."
Romanian (Doctor-Patient Conversation):
Doctor: "Sim i durere aici?" (Do you feel pain here?)
Patient: "Da, simt durere  n piept." (Yes, feel pain in chest.)
- Explanation:
In Romanian, the subject pronoun "Tu" (you) and "Eu" (I) are omitted because the verb conjugation "Sim i" (you feel) and "Simt" (I feel) already indicate the subject. This omission is natural in Romanian and does not affect the clarity of the statement, as verb forms are explicitly tied to the subject.
In English, pronouns "you" and "I" are required to maintain grammatical correctness and clarity, as English verbs generally do not conjugate distinctly enough to convey the subject without pronouns.
- Medical Context Impact:
In medical documentation or formal communication, Romanian tends to include the pronoun for precision and formality, e.g., "Eu simt durere" (I feel pain), paralleling English usage. However, in spoken, informal exchanges, Romanian naturally drops pronouns, while English retains them. This distinction requires Romanian-to-English translators to add pronouns for grammatical accuracy and English-to-Romanian translators to determine whether the pronoun can be omitted based on context. These differences can carry across the translation but still maintain the original meaning during the direct translation process (Nord, 1997).

4.2. Cultural Adaptation

Language is closely linked to the culture of the people who speak it. A deep understanding of this cultural base is essential in international communication, which transcends the mere exchange of messages. This is why the cultural content of the message must sometimes be adapted to the customs and living habits of the culture at the other end (Wright & Budin, 2001). If the people in the target market perceive the content of advertisements as culturally inappropriate, the reception of the message will be significantly reduced. For example, if a television commercial shows scenes of a large family reuniting for the holidays to eat a traditional meal, an audience may not understand the message. For others, this may simply be a typical Sunday afternoon.

It is in the case of prosaic translation that one needs to transcreate, or rather, it is in noticing differences and handling them in the translated text. Transcreating means, to an extent, creating a new text (Sager, 1990). For example, the initial text for a painkiller could be accompanied by elaborate illustrations to attract illiterate consumers, and plain text for people in the developed world, who were presumably literate. When translating 'fast,' the company decided to use a character who has a very fast sword. However, the sword connotes weapons, which are violent in the eyes of people who are peaceful. The translators had to change the sword to a traditional weapon. So, to a certain extent, there will always be a risk when translating. However, if the translator practices decoding and re-encoding thought processes, the new text will be fairly consistent with the old (Vinay & Darbelnet, 1995). Some cultural orientations are less likely to be eroded by translatores. For example, learning styles and lifestyles are generally persistent and therefore they cannot be translated beyond the surface level (Bowker & Pearson, 2002).

5. Commentary

The vast majority of the problems with equivalence that are generated during translation result from the lack of the translator's knowledge about the terminological relationships. In the absence of equivalent elements in the target language and culture, the translator is forced to make certain terminological choices using various translation procedures (Cabr , 1999; Sager, 1990).

Equivalence is the ideal condition in which the relationship between the concept and its verbal expression in the SL and the TL is perfect. Since most translations operate from divergent and eventually incompatible fields, relative equivalence is frequently the best that can be managed (Bowker & Pearson, 2002). There are a number of translation procedures, but the translator's options are limited by the boundaries of existing terminological relationships.

This system extends the connection between the elements of the translation packet, and it also enables the relationships between them and the procedure of the translation operation to be established. The following section implements the previously mentioned theory in the area of medical science terminology, exploring terminological statements embedded in sublanguages, setting up relationships between concept systems, or working consistently with the vocabulary of a specialized field of interest for the translator (Wright & Budin, 2001).

The examples below demonstrate the importance of understanding terminological relationships and of employing appropriate translation procedures to ensure jargon accuracy:

Table 2. Translating anatomical and anatomy-related terms

Specialist field	Source language	Target language
Anatomical Terminology	“Thoracic cavity”	“Cavitatea toracică”
Analysis	(a) <i>thoracic cavity</i> has a direct equivalent in Romanian, <i>cavitatea toracică</i> , due to the standardized nature of medical terminology. This allows for direct translation without ambiguity. (b) if a translator lacks knowledge of medical terminological relationships, they might incorrectly translate it as <i>spațiul toracic</i> (thoracic space), which carries a slightly different meaning in the medical context.	
Solution	Ensure terminological precision by referring to specialized medical dictionaries or glossaries (Bowker & Pearson, 2002).	
Symptom Description	“Shortness of breath”	“Dispnee” / “Dificultate la respirație”
Analysis	<i>Shortness of breath</i> has a medical equivalent, <i>dispnee</i> , but this term may not be familiar to patients. In such cases, <i>dificultate la respirație</i> (difficulty breathing) might be more appropriate in patient-facing translations. This involves a functional equivalence approach, where the translator adapts the terminology based on the audience.	
Solution	Use <i>modulation</i> to choose terms appropriate to the context, shifting between technical and layman language depending on the target audience (Sager, 1990).	
Descriptive Diagnoses	“Heartburn”	“Arsuri la stomac”
Analysis	<i>Heartburn</i> does not refer to the heart but to a burning sensation caused by acid reflux. The literal translation <i>arsuri la inimă</i> (burns in the heart) would be incorrect and misleading. The appropriate Romanian syntagm, <i>arsuri la stomac</i> (burns in the stomach), better describes the condition.	
Solution	Use <i>equivalence</i> transformation to maintain the intended meaning rather than a literal translation (Cabré, 1999).	
Medical Procedures	“Coronary artery bypass graft (CABG)”	“Grefă de bypass arterial coronarian”
Analysis	The English acronym <i>CABG</i> poses a challenge, as acronyms are not universally understood or directly translatable. In Romanian, it is often spelled out as <i>Grefă de bypass arterial coronarian</i> . In professional contexts, maintaining the acronym alongside its explanation in the target language can aid comprehension.	
Solution	Apply <i>transposition</i> by changing the structure to fit the target language while retaining the original meaning (Vinay & Darbelnet, 1995).	
Drug Names	“Paracetamol”	“Paracetamol” or “Acetaminofen”
Analysis	In Romanian, <i>Paracetamol</i> is commonly used, but <i>Acetaminofen</i> , the chemical name, is less familiar. A translator must decide based on context—technical documents might use <i>Acetaminofen</i> , while patient-facing materials would use <i>Paracetamol</i> . Misuse of terms could lead to confusion, particularly for patients.	
Solution	Use <i>cultural adaptation</i> by selecting terms most familiar to the target audience while ensuring technical accuracy (Wright & Budin, 2001).	

5.1. Medical Terminology

Medical terminology is a type of specialized language for which deficiencies and communication problems are uncommon. Special characteristics, consisting of their formulation and meaning, allow them to be treated and studied within translation procedures (Bowker & Pearson, 2002). Terminological relationships in medical terminology are not hard

to identify, as there are plenty of available resources for both national and foreign terms and abundant scientific articles as well as manuals for all of the medical specialties. The layman is accustomed to using and reading these words, even though they do not have access to specialized literature (Cabr , 1999). The characteristic types of medical terms are diagnosis terms, surgery terms, analytical clinical terms, pure clinical terms, and derivative clinical terms, which generally express a physiological-adaptive mechanism of the human body in the face of a certain pathology or illicit state, thus striving to recover the organism's functions.

To show the dangers of misunderstanding, a text from a medical journal was used. When translated to English, a certain term was found easy for a student to translate as 'sore throat.' Such a translation is rather meaningless when it refers to some lymph node enlargement in a text of differential diagnosis between some high fever illnesses (Wright & Budin, 2001). Not only the exact rendering of the given text, but other translations from the same text should be taken into account so as to understand the exact meaning in a text trying to solve a diagnosis. (Sager, 1990).

5.2. Challenges and Solutions

Translators of terminological units frequently encounter many challenges related to the terminological relationships encoded in the source language texts. One of the biggest problems lies in the fact that in the target text, a single term or concept is often matched with two or more terms in the same domain of knowledge, especially those that do not have an equivalent in the target language (Cabr , 1999; Sager, 1990). An equivalent term does not exist in all languages due to SL and TL culture-specific constraints or the absence of a wording that signifies a specific concept. Thus, translation is difficult when the dictionary does not ensure a conceptual equivalent (Bowker & Pearson, 2002). Additionally, there may be other factors that result in difficulty in translation, such as rearranging proper nouns, proper names, and governmental or administrative institutions (Wright & Budin, 2001).

Moreover, translation may be ambiguous because a term can have more than one corresponding or equivalent expression in the target language. A solution or strategy might be considered to avoid such problems in translating between languages. This can be achieved through strategies such as conducting a detailed study of the text before translating, asking informed individuals, and doing extensive reading in the field (Nord, 1997).

One difficulty in using bilingual or multilingual dictionaries is that, as a linguist, one must know how to use the dictionaries effectively. While dictionaries may provide many words and expressions for a specific term that may be useful, this is often in contrast to the idea that language is a dynamic element of human communication and that terms are gradually changing (Sager, 1990). This is why the existing dictionaries, which are a reliable source of information, are not updated frequently enough to assist professionals in recalling new terms that appear in audio-visual material, the language of technology, trade, and commerce (Cabr , 1999). This is why many people who are willing to learn languages that are widely spoken around the globe will have to continuously adapt themselves as information professionals by updating and receiving new information, attending workshops, classes, and conferences in terminological management (Wright & Budin, 2001).

5.2.1. Lack of Equivalence

Lack of lexical fit due to lack of term-to-term equivalence should not be underestimated, since it can result in serious misunderstandings, frustrations, and resistance in the communication exchange (Bowker & Pearson, 2002). terms can be language/culture-specific and hence, they lack an exact equivalent in another language. Many of these examples are concepts that do exist, irrespective of anything one says about them. In translating specialized texts, the two strategies for dealing with the lack of equivalence of a

term or concept are employed: either the SL term is borrowed or the term in the TL is extended to cover the newly introduced phenomenon (Cabr , 1999).

Thus, for terms that do not have a simple translation in another language, translators are forced to choose between two extremes: either letting the SL terms stay untranslated and allowing it to gradually be translated by all, by extension of the term covering the concept in their languages, or inventing an entirely new concept or word that simply reflects the SL concept, deviating as much as possible according to the language norms in the TL (Vinay & Darbelnet, 1995). Some translators choose the middle way, but this is controversial because it suggests a direct translation that can limit an audience to the people who understand the equivalent in the original language. On the other hand, inventing an entirely new concept or a new term is controversial if, for example, data on the change of definitions in professional and scientific contexts are believed to be hard to understand or adapt to. These contradicting instructions create a difficult situation for translators who ideally should collaborate with experts in the field (Wright & Budin, 2001).

5.2.2. Ambiguity in Terminology

Some terms do not have one clear meaning and may be written or spoken in the course of communication in their uninflected form because it is the job of an understanding interlocutor to select the right meaning based on context and other content. If assumed that the content of a term's meaning is determined by the term's linguistic content alone, then it may seem to have two or more possible contents, so that word becomes fuzzy (Bowker & Pearson, 2002). When translators come across such terms, they must make an effort to figure out what the term does mean based on what they do know, so that they can spot any confusion if it arises. Here, the strategy for dealing with ambiguity involves looking at context. The actual situation in which a term is used determines its content, so we should check out the whole situation in which we find a 'fuzzy' term, not just the sentence in which it occurs (Sager, 1990). The examples below highlight ambiguities and the need for extra information to clarify their meaning or interpretation:

Table 3. Interpreting polysemous terms

Examples	Commentary and interpretations
(1) "Pain"	In a medical context, the word "pain" can have different interpretations depending on the speaker and situation
Interpretation 1:	A patient describing a symptom may use "pain" to mean discomfort, soreness, or a dull ache.
Interpretation 2:	A physician may interpret "pain" as a clinical sign and classify it (e.g., sharp, throbbing, localized, or radiating).
Interpretation 3:	In psychology, "pain" might refer to emotional or psychological distress, such as grief or anguish.
Relevance for Translation:	The word "pain" might need to be translated differently depending on whether it is physical (e.g., "durere" in Romanian) or emotional (e.g., "suferin�" in Romanian).
(2) "Test"	
Interpretation 1:	"Test" could refer to a diagnostic procedure (e.g., blood test, urine test).
Interpretation 2:	In a psychological context, it might mean a cognitive or behavioral test.
Interpretation 3:	In a laboratory, <i>test</i> could mean an experimental procedure to measure a hypothesis.
Relevance for Translation:	In Romanian, <i>test</i> might need to be specified further, such as <i>analiz� de s�nge</i> (blood test) or <i>test psihologic</i> (psychological test).
"Cure"	
Interpretation 1:	A patient may think "cure" means complete recovery from a disease.
Interpretation 2:	A doctor might use "cure" to mean the resolution of symptoms but not necessarily complete eradication of the condition.
Interpretation 3:	In alternative medicine, "cure" might refer to a remedy or therapeutic process not

	validated scientifically.
Relevance for Translation:	In Romanian, "vindecare" might need additional clarification, such as "vindecare completă" (complete recovery) or "tratament de ameliorare" (palliative treatment).

Like many other natural languages, Romanian has gathered a prized repository of synonyms which can hinder the translator's work efficiency. In the table below a couple of such synonyms is described, to showcase their embedded meanings which

Table 4. Interpreting polysemous pairs of terms

"Scan" and "Imaging"	The term "scan" is commonly used in English but can cause ambiguity when translated or understood.
Interpretation 1:	"Scan" might refer to an imaging test such as a CT scan or MRI.
Interpretation 2:	In some contexts, it may mean a surface scan, such as a dermatological scan for skin conditions.
Interpretation 3:	In lay terms, "scan" might be interpreted as a general examination (e.g., "a quick check").
Relevance for Translation:	In Romanian, "scanare" might need to be specified further, such as "scanare RMN" (MRI scan) or "scanare cu ultrasunete" (ultrasound scan).
"Injection" and "Shot"	In medical communication, "injection" or "shot" can be interpreted differently depending on context.
Interpretation 1:	A doctor might refer to an intravenous (IV) injection.
Interpretation 2:	A patient might interpret "shot" colloquially as any vaccine or quick treatment involving a needle.
Interpretation 3:	In a sports medicine context, "injection" might mean a corticosteroid shot to reduce inflammation.
Relevance for Translation:	In Romanian, "injecție" could be ambiguous unless clarified as "injecție intravenoasă" (IV injection) or "vaccinare" (vaccination).

For accurate interpretation and translation, ambiguity in medical terminology requires extra contextual information ensuring effective communication between patients, on the one hand and healthcare providers, and translators, on the other.

6. Conclusions

This study has highlighted the intricate relationships between terminological units and the translation procedures employed to address the challenges inherent in technical and specialized translation. By exploring the key concepts of synonymy, antonymy, hyponymy, and terminological ambiguity, it becomes evident that terminological relationships play a critical role in shaping translation strategies (Cabr , 1999; Sager, 1990; Wright & Budin, 2001). These relationships directly impact the choices made by translators, especially in fields such as medicine and law, where precision, consistency, and clarity are paramount (Bowker & Pearson, 2002; Cao, 2007).

The examples provided underscore the importance of understanding the nuances of both the source and target languages, as well as the cultural and contextual factors influencing terminology. Challenges such as lack of equivalence, ambiguity, and the dynamic evolution of language necessitate the use of informed strategies like transposition, modulation, and equivalence transformation to ensure accuracy and maintain the intended meaning (Vinay & Darbelnet, 1995; Nord, 1997).

This research emphasizes that translation is not merely a linguistic task but an adaptive process requiring a deep understanding of interdisciplinary concepts, domain-specific knowledge, and the ability to navigate the complexities of terminological systems (Temmerman, 2000; Meyer & Mackintosh, 2000). The findings of this study are significant not only for professional translators but also for educators, researchers, and those developing

computer-assisted translation tools, highlighting the need for continued innovation and collaboration in the field (ISO, 2009).

In summary, understanding and addressing terminological relationships in translation is a critical component of producing high-quality, contextually appropriate translations. This study serves as a foundation for further research and practical applications, aiming to enhance the translator's competence and improve communication across languages and cultures.

BIBLIOGRAPHY:

1. Ahrens, B. (2011). *Neurolinguistics and Interpreting*. John Benjamins Publishing, Amsterdam.
2. Ahrens, B. (2017). *The Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics*. Routledge, London.
3. Bowker, L., & Pearson, J. (2002). *Working with Specialized Language: A Practical Guide to Using Corpora*. Routledge, London.
4. Cabré, M. T. (1999). *Terminology: Theory, Methods, and Applications*. John Benjamins Publishing, Amsterdam.
5. Cao, D. (2007). *Translating Law*. Multilingual Matters, Clevedon.
6. ISO. (2009). *ISO 704: Terminology Work – Principles and Methods*. International Organization for Standardization, Geneva.
7. Meyer, I., & Mackintosh, K. (2000). *Terminology, LSP, and Translation: Studies in Language Engineering in Honour of Juan C. Sager*. John Benjamins Publishing, Amsterdam.
8. Nord, C. (1997). *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. St. Jerome Publishing, Manchester.
9. Sager, J. C. (1990). *A Practical Course in Terminology Processing*. John Benjamins Publishing, Amsterdam.
10. Temmerman, R. (2000). *Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive Approach*. John Benjamins Publishing, Amsterdam.
11. Vinay, J.-P., & Darbelnet, J. (1995). *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. John Benjamins Publishing, Amsterdam.
12. Wright, S. E., & Budin, G. (2001). *Handbook of Terminology Management: Basic Aspects of Terminology Management*. John Benjamins Publishing, Amsterdam.

FUNCTIONAL STYLES OF THE LITERARY ROMANIAN LANGUAGE

Valentina Andreea Popovici

PhD Student, Free International University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova

Abstract: The development of functional styles at the level of the Romanian language imposed their hierarchy in a specific system. This ranking generated numerous controversies in Romanian stylistics, some of them having a polemical character, without being concluded in the form of a point of view unanimously accepted by the majority of researchers. The main reason for the divergence of opinions regarding the stylistic ranking of the language is the lack of clear criteria, based on which the existing stylistic structures can be precisely delimited.

Keywords: functional styles, language, press, hierarchy, Romanian stylistics, stylistic structures

Stilul funcțional reprezintă o varietate lingvistică specializată în redarea de conținut lexical într-un anumit domeniu social și structural. Secțiunile anterioare au evidențiat faptul că apariția stilurilor funcționale în uzanța limbii române este rezultatul dezvoltării culturale a societății, pe fondul specializării unui anumit grup de vorbitori în diverse activități profesionale.

Dezvoltarea stilurilor funcționale la nivelul limbii române a impus ierarhizarea acestora într-un sistem specific. Această ierarhizare a generat numeroase controverse în stilistica românească, parte dintre acestea având un caracter polemic, fără a se concluziona sub forma unui punct de vedere unanim acceptat de către majoritatea cercetătorilor. Principala cauză a divergențelor de opinii în ceea ce privește ierarhizarea stilistică a limbii constă în lipsa unor criterii clare, pe baza cărora să se poată delimita precis structurile stilistice existente.

Parte dintre studiile teoretice românești au avut în vedere *expresivitatea*, un criteriu care însă nu poate constitui un pol de referință pentru determinarea stilului, decât dacă se discută despre literatură sau despre domenii conexe acestuia. Conceptul de *expresivitate* continuă să fie principala sursă de confuzii și divergențe între cercetarea estetică și cea lingvistică, termenul fiind adeseori la fel de ambiguu ca *stilul*.

Paula Diaconescu arată că *unii lingviști au încercat să contureze numărul stilurilor limbii pornind de la funcțiile și conținutul mesajelor, de la forma lor scrisă sau orală*¹. În esență, acceptând un principiu dihotomic în organizarea stilistică a limbii, s-a considerat că diasistemul general se realizează la cel mai înalt nivel în „opoziția” dintre *stil/limbaj popular* și *stil/limbaj literar*, criteriul definitoriu adoptat fiind de natură socio-culturală. Rezultatul acestor incertitudini în ceea ce privește alegerea criteriilor de ierarhizare, a fost obținerea unui aspect relativ comun al trăsăturilor unui stil cu cel al altor stiluri. Drept consecință, numeroși oameni de știință au contestat însăși existența stilurilor, negând caracterul științific al stilisticii.

În accepțiunea lingvistului Iorgu Iordan, există următoarele specii de stil:²

✓ *stil literar propriu-zis sau artistic;*

¹ Paula Diaconescu, *Structura stilistică a limbii. Stilurile funcționale ale limbii române literare moderne*, în SCL, XXV, 1974, nr. 3, p. 229-243.

² I. Iordan, *Limba română contemporană*. Manual pentru instituțiile de învățământ superior, București, 1954, p. 125-130.

- ✓ *stil științific și tehnic;*
- ✓ *stil publicistic;*
- ✓ *stil oficial;*
- ✓ *stil oratoric;*
- ✓ *stil familiar;*

Din perspectiva autorului, dintre toate aceste stiluri enumerate anterior, numai *stilul familiar* este întotdeauna vorbit. Astfel primele cinci stiluri aparțin limbii scrise, chiar dacă ele nu capătă întotdeauna un aspect scris. După o prezentare sumară a acestora, Iorgu Iordan conturează o ierarhizare a acestora, remarcând totodată o serie de afinități între stiluri: *După stilul artistic, cel mai apropiat de cel familiar este stilul oratoric, care seamănă în unele privințe cu cel artistic (deși este mult mai precis decât acesta), iar apoi stilul publicistic, aproape identic cu cel oratoric*³.

Ierarhizarea propusă de către lingvistul Iorgu Iordan prezintă un interes actual, în sensul că multe dintre stilurile propuse de acesta se vor regăsi ulterior și în concepția altor lingviști, fără să prezinte diferențe semnificative. Astfel majoritatea lingviștilor sesizează preponderent diferențe în chestiuni de terminologie cu un accent mai redus pe sens sau uzanță.

În ierarhizarea propusă de Iorgu Iordan se constată o serie de similitudini între stilul oratoric și cel artistic, care de altfel pot fi considerate motivate. Spre exemplu în practica lingvistică stilul oratoric conține două variante și anume: *stilul oratoric savant*, respectiv *stilul oratoric de popularizare*. Dacă stilul oratoric savant care se apropie mai mult de stilul științific, stilul oratoric de popularizare, în majoritatea cazurilor, prezintă o formă relativ artistică împrumutând diverse construcții lexicale specifice *stilului literar artistic*.

În ediția din 1978 a lucrării *Limba română contemporană*, Iorgu Iordan, împreună cu filologul Vladimir Robu, revine asupra problemei definirii stilurilor limbii, precizând că *prin stil al limbii sau varietate stilistică funcțională vom înțelege exclusiv totalitatea modalităților specifice de realizare a sistemului și structurii în dependență de contextul corespunzător diverselor domenii de activitate umană, ceea ce înseamnă că putem pune semnul egalității între varietate stilistică funcțională și limbaj special*.⁴

Cei doi autori nuanțează problematica definirii și clasificării stilurilor limbii arătând că *dacă admitem (..) că stilul este o realizare de mesaje a unui sistem de semne și a unor reguli, atunci putem considera că un stil funcțional al limbii este echivalent cu un limbaj special și se spune stil sau limbaj științific, poetic, publicistic, juridic etc., ba chiar și limbaj artistic în loc de stil artistic, fiecare dintre ele caracterizându-se prin anumite procedee de limbă în comparație cu celelalte*.⁵

Lingvistul Ion Coteanu propune o altă ierarhizare a stilurilor, în studiul său intitulat *Stilurile moderne ale limbii române literare*, limitând numărul acestora, la trei *stiluri fundamentale* și anume:⁶

- a) *stilul literaturii artistice;*
- b) *stilul științific;*
- c) *stilul administrativ;*

În ierarhizarea propusă, autorul a exclus existența stilului specific limbii literare vorbite, și a stilului publicistic, argumentându-și poziția prin faptul că *(..) un stil publicistic, din care unii tind să facă un stil intermediar între stilul artistic și cel științific, nu-și justifică*

³ *Ibidem*, p. 130.

⁴ Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *”Limba română contemporană”*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 69

⁵ *Ibidem*

⁶ I. Coteanu, *Stilurile moderne ale limbii române literare*, în LR, IX, 1960, nr. 2, p. 58-70.

existența, nefiind o unitate funcțională, iar existența unui «stil» gazetăresc devine o imposibilitate⁷.

De altfel stilul publicistic nu a fost luat în discuție în niciuna dintre lucrările lingvistului Ion Coteanu. (S-au supus spre analiză lucrările: *Considerații asupra structurii stilistice a limbii*”, în volumul IV, *Probleme de lingvistică generală*; *Idiostilul*, în volumul *Sistemele limbii*; *Reflecții asupra stilisticii funcționale*, în *Studii de limbă literară și filologie*; *Structura stilistică a limbii*, în volumul *Elemente de lingvistică structurală*; *Stilistica funcțională a limbii române*). Se observă însă o schimbare de terminologie în studiile sale din anul 1960 și din anul 1961, autorul înlocuind termenul de limbaj cu cel de stil. Uzanța termenului are conotația de stil individual⁸.

Aceeași oscilație terminologică se regăsește și în lucrările lui Iorgu Iordan, care, inițial, a utilizat termenul stil în lucrările sale⁹, pentru ca ulterior, să folosească termenul de limbaj. Autorul și-a argumentat schimbarea uzanței terminologice prin faptul că: prin «stil» se înțelege, de obicei, modul strict personal în care un scriitor își exprimă ideile și sentimentele¹⁰. În lucrarea sa intitulată *Stilistica limbii române*, publicată la Editura Științifică, din București în anul 1975, autorul vorbește despre stiluri funcționale și limbaje speciale fără a face o distincție semantică foarte clară între cele două noțiuni. În pofida acestei ambiguități, în cadrul expunerii de față se va folosi exclusiv termenul ”stil”, termen agreat de majoritatea cercetătorilor.

Aspectele expuse până în acest stadiu subliniază faptul că cei doi termeni stil și limbaj fac referire la două domenii foarte apropiate. În majoritatea lucrărilor științifice se vorbește în circumstanțe similare despre stilul beletristic ori stilul științific, cât și despre limbajul artistic sau limbajul științific. Distincția între stil și limbaj se face în majoritatea cazurilor la nivel funcțional.

De altfel, Ion Coteanu definește stilul drept *schemă a limbii adecvată la ceea ce trebuie exprimat*” precizând că: *modalitățile de distingere a limbajelor de stiluri (ne referim la stilurile individuale) sunt mai reduse, dat fiind că ambele fenomene fac parte din aceeași serie, deși cele dintâi au fost numite și stiluri funcționale sau stiluri ale limbii, mai ales după studiile lingviștilor praghezi*¹¹.

Ștefan Munteanu opinează că stilul își găsește motivarea întrebuintării în stilistica literară, concepută ca o stilistică a mijloacelor de expresie artistică. *Celelalte stiluri ale limbii literare, respectiv stilul administrativ, științific și publicistic sunt variante funcționale ale limbii literare și pot fi desemnate prin denumirea mai veche de limbaje, tot astfel stilurile popular, familiar argotic – a căror cercetare rămâne, ca și aceea a limbii literare, pe seama lingvistului, și nu a stilisticianului*¹².

Constant Maneca, asemenea lui Ion Coteanu, în două dintre studiile sale bazate pe cercetarea statistică a unor eșantioane de cuvinte extrase din texte literare, respinge existența unui stil publicistic, invocând faptul că: *Situația lexicală nu conferă publicisticii statutul de*

⁷ Ibidem, p. 61-62; vezi și Ion Coteanu, *Româna literară și problemele ei principale*, Editura Științifică, București, 1961, p. 51-69.

⁸ Ibidem, p. 45-53, p. 80-81.

⁹ Ase vedea I. Iordan, *Limba literară*. Privire generală, în LR, III, 1954, nr. 6, p. 61.

¹⁰ I. Iordan, *Limba literară*. Studii și articole, Editura „Scrișul Românesc”, Craiova, 1977, p. 205;

¹¹ I. Coteanu, *Stilistica funcțională a limbii române*, I, Editura Academiei, București, 1973, p. 46; vezi articolul „Styles fonctionnels,” în *Dictionnaire de l'École de Prague*, Utrecht-Anvers, 1960. Reprezentantii Școlii de la Praga vorbeau de stiluri ale limbii, stiluri funcționale, dar și de limbaje.

¹² Ștefan Munteanu, *Stil și expresivitate poetică*, Editura Științifică, București, 1972, p. 86-87.

*stil lingvistic, presa fiind doar spațiul grafic unde se întâlnesc texte aparținând variatelor genuri ale literaturii artistice sau științei, care nu își pierde însă caracterul lor stilistic*¹³.

Din perspectiva acestei ipoteze, ziaristica devine o subdiviziune a stilului artistic, alături de poezie și proză, în timp ce stilul administrativ poate fi considerat a fi o varietate a stilului științific.

Asemenea altor cercetări statistice¹⁴ din anii 1960-1970, cele două studii ale lui Constant Maneca atribuie frecvenței de utilizare o importanță exagerată. Autorul consideră în acest sens că frecvența utilizării unui anumit stil lingvistic oferă suficiente indicii în delimitarea stilurilor principale ale limbii.

Filologul Lidia Sfârlea, într-un complex studiu referitor la ierarhizarea stilurilor funcționale, sublinia faptul că: *putem stabili drept criteriu fundamental al delimitării stilurilor frecvența, adică prezența sau absența, raritatea sau abundența unităților la toate nivelele limbii*¹⁵. Din punctul său de vedere, opiniile diferite din stilistica funcțională românească au drept cauză lipsa unor criterii solide, respectiv aplicarea inconsecventă a aceluiași criteriu.

Lidia Sfârlea propune șase etape principale de care trebuie să se țină cont în delimitarea stilurilor, și anume:

1. *Alegerea textelor* – trebuie să cuprindă întreaga varietate a stadiului lingvistic cercetat (inclusiv aspectul popular);
2. *Segmentarea textelor* – trebuie implementată la toate nivelurile limbii;
3. *Analiza unităților segmentate* – trebuie realizată din perspectiva frecvenței, a distribuției și a combinației lexicale;
4. *Stabilirea situației generale*, - trebuie realizată din toate punctele de vedere;
5. *Clasificarea mesajelor* – prin raportarea la situația generală;
6. *Reintroducerea structurilor determinate în modelul comunicării*.

Toate aceste etape trebuie explicate și motivate prin raportarea la factorii extralingvistici. Cercetarea Lidiei Sfârlea, este bazată deopotrivă pe metoda statistică, și abordează ierarhizarea stilistică dintr-o perspectivă metodologică lipsită de subiectivism. Principalul factor determinant al abordării sale constă în pluralitatea criteriilor de delimitare. Schema propusă de autoare, este concepută pe cinci niveluri și implică ramificarea diasistemului în două niveluri principale determinate de varianta *oficială* și cea *neoficială* a structurii lingvistice. Acestea se subdivid în structura *telegrafică*, *epistolară* și *biblică*.

Această trecere în revistă a principalelor puncte de vedere exprimate cu privire la clasificarea stilurilor limbii române literare, a evidențiat faptul că numai două stiluri funcționale, respectiv *stilul științific* și *stilul beletristic*, apar constant în toate ierarhizările propuse, chiar dacă s-au folosit criterii diferite în identificarea acestora. Totodată, în majoritatea cercetărilor enunțate sunt admise ca variante funcționale distincte alte trei stiluri, respectiv: *publicistic*, *juridico-administrativ* și *religios*. Acestea sunt considerate funcționale alături de primele două enumerate anterior.

BIBLIOGRAPHY:

¹³ Constant Maneca, *Bogăția lexicală, indice de recunoaștere stilistică*, în SCL, XXV, 1974, nr. 1, p. 23; vezi și *Considerații asupra stilurilor limbii române literare în lumina frecvenței cuvintelor*, în LR, XV, 1966, nr. 4, p. 353-366.

¹⁴ Sanda Golopenția, Toma Pavel, *Statistica și stilurile limbii*, în LR, IX, 1960, nr. 4, p. 58-65; Gh. Bolocan, *Unele caracteristici ale stilului publicistic al limbii române literare*, în SCL, XII, 1961, nr. 1, p. 35-71; Belá Kelemen, *Cu privire la caracteristicile stilurilor limbii în lumina statisticii lingvistice*, în SCL, XVII, 1966, nr. 1, p. 35-38.

¹⁵ Lidia Sfârlea, *Contribuții la delimitarea stilurilor literare românești*, în ***SLLF, II, 1972, p. 146.

1. Belá Kelemen, *Cu privire la caracteristicile stilurilor limbii în lumina statisticii lingvistice*, în SCL, XVII, 1966, nr. 1, p. 35-38.
2. Constant Maneca, *Bogăția lexicală, indice de recunoaștere stilistică*, în SCL, XXV, 1974, nr. 1, p. 23; vezi și *Considerații asupra stilurilor limbii române literare în lumina frecvenței cuvintelor*, în LR, XV, 1966, nr. 4, p. 353-366.
3. Gheorghe Bolocan, *Unele caracteristici ale stilului publicistic al limbii române literare*, în SCL, XII, 1961, nr. 1, p. 35-71.
4. Ion Coteanu, *Româna literară și problemele ei principale*, Editura Științifică, București, 1961, p. 51-69.
5. Ion Coteanu, *Stilistica funcțională a limbii române*, I, Editura Academiei, București, 1973, p. 46;
6. Ion Coteanu, *Stilurile moderne ale limbii române literare*, în LR, IX, 1960, nr. 2, p. 58-70.
7. Iorgu Iordan, *Limba literară. Privire generală*, în LR, III, 1954, nr. 6, p. 61.
8. Iorgu Iordan, *Limba literară. Studii și articole*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1977, p. 205;
9. Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*. Manual pentru instituțiile de învățământ superior, București, 1954, p. 125-130.
10. Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *"Limba română contemporană"*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 69
11. Paula Diaconescu, *Structura stilistică a limbii. Stilurile funcționale ale limbii române literare moderne*, în SCL, XXV, 1974, nr. 3, p. 229-243.
12. Sanda Golopenția, Toma Pavel, *Statistica și stilurile limbii*, în LR, IX, 1960, nr. 4, p. 58-65.
13. Ștefan Munteanu, *Stil și expresivitate poetică*, Editura Științifică, București, 1972, p. 86-87.

LEXICAL AND STYLISTIC PARTICULARITIES IN THE CONTEMPORARY RELIGIOUS PRESS ARTICLES (I)

Garofița Dincă

Scientific Researcher, Romanian Academy „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti” Institute of Linguistics Bucharest

Abstract: We analyse the new words and expressions, especially the specific derivation due to the journalistic style, in the christian-orthodox press articles. We also outline the style effects such as: irony, euphemisation, humour. Nonetheless, we underline the interference of some different linguistic fields.

Keywords: press, religious vocabulary, style, terminology.

1. Preliminarii

Gheorghe Chivu¹ a emis opinia că **limbajul bisericesc** este unul de graniță, este o variantă stilistică a limbii literare, și nu un domeniu aparte. **În limbajul jurnaliștilor**, este evidentă intenția de a ilustra pitorescul sau de a-l crea. Limbajul jurnalistului nu se suprapune celui jurnalistic, de vreme ce există editorialiști cu un stil propriu, care nu întotdeauna se încadrează în profilul domeniului pe care îl comentează/glosează. Este și cazul celor mai multe exemple din corpusul nostru, în încercarea de a ilustra specificul publicisticii presei creștin-ortodoxe, din perspectivă lexico-semantică și stilistică.

Corpusul cuprinde articole scrise de reprezentanți ai laicatatului, din domenii variate și cu tematici diverse: hagiografie, istorie, istorie biblică, biografii ale unor personalități istorice, politice sau culturale, medicină, buletin de știri bisericesc pan-ortodox, semnalări editoriale, interviuri cu personalități din lumea monahală, clericală, culturală, politică, medicală etc. Acestea sunt excerptate din patru mensuale creștin-ortodoxe centrale: „Lumea credinței”, „Lumea monahilor”, „Familia ortodoxă”, „Rost”.

2. Particularități lexico-semantice în presa ortodoxă din anii 2000-2021

Neologismele glosează doar realități extra-religioase, așa cum se va vedea din exemple, pentru conceptele religioase păstrându-se obstinat preferința pentru termenii moșteniți sau împrumutați, de origine greacă, latină sau slavă (slavonă). Foarte puține lexeme se regăsesc în această din urmă categorie, de exemplu adjectivul *vivifiant*, un termen livresc împrumutat din franceză, aici cu forma *vivificant*:

- (1) „Printre betoane și crize financiare, printre lumini goale și bezne ale sufletului, prinde chip în țările ortodoxe un curent de **reînviere** spirituală. Vom avea exact dimensiunea sa înnoitoare și **vivificantă** abia după ce se va fi stins” (LM nr. 33 2010: 50).

Foarte frecvente în stilul publicistic, **compusele, nespecifice limbajului religios**, *mini-revoluție*, *macro-economie*, *ultra-liberal* se referă la zone ale vieții publice precum politică, economie-finanțe, sistemul de sănătate. Elena Trifan consideră *ultra-* un prefix neologic pătruns în limba română la jumătatea secolului al XIX-lea, prin intermediul cuvintelor din domeniul politic împrumutate sau calchiate din/după limbile franceză și latină.²

1 Chivu, Gheorghe, *Avea limba română veche variante stilistice?*, în Conferințele Academiei Române. Cielul „Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românilor”, Editura Academiei Române, București, 2001.

2 Elena Trifan, 2010, *Formarea cuvintelor în publicistica actuală – Derivarea – perioada 1990-2001*, Cluj-Napoca, Editura Digital Data, p. 18.

Începând să devină productiv în secolul al XIX-lea, *ultra-* a format inițial derivate cu sens ironic din domeniul politic, iar ulterior s-a extins și asupra altor domenii³. Iorgu Iordan consideră că prefixul *ultra-* creează termeni politici cu sens ironic prin însăși exagerarea conținută în semantismul său⁴. Dimpotrivă, autorii *FC II* afirmă că, în cazul termenilor științifici derivați cu *ultra-*, este dificil să distingem între sensul ironic și cel de intensificare, intrinsec⁵. Motivațiile principale ale prefixoidelor sunt dorința de a se exprima sugestiv, chiar cu riscul forțării normelor limbii literare (apare dublul superlativ) și aspirația spre brevilocvență, întocmai ca în cazul derivării⁶: *mini-revoluție* (LC nr.12/2014: 3), *nuanțele teologice ultrasofisticate*, *Vodă [Brâncoveanu] putea alege ultra-all inclusive*, potir *ultra-curat* (<http://lumeacredintei.com>, consultat în perioada martie 2020-aug. 2021).

Verbe ca *a se lăți* (despre o veste, o epidemie etc.), *a accesa*, *a revizita*, *a obstrucționa*, *a aplauda*, *a vicia*, *a lovi*, *a confecționa* – au un semantism specific, preluat din limbajul universal al mass-media (*Mafia lovește* din nou; *gripa/inflația lovește*):

(2a) „Frenezia inversiunii *lovește*, așdar, peste tot!” (LC nr. 12/2014: 3)

(2b) „În absența unei tradiții religioase, a transmisiei ei pe tiparele de până acum, de unde și amnezia care *se lățește* din ce în ce mai mult, la concurență cu ateismul arțăgos al credincioșilor în progres, *homo religiosus* își găsește noi forme de exprimare, unele complet nefericite, precum religiile seculare de la baza totalitarismelor secolului 20” (LC nr. 2 / februarie 2012:48).

(2c) „Viteza schimbărilor din viața personală și de grup, apariția unor momente de impas, precum divorțul sau boala, îi determină pe unii să caute alternative radicale, *să acceseze soluții* aflate în afara propriei lor puteri de decizie” (LC nr. 2 / februarie 2012: 48).

(2d) „La urma urmei, dacă actuala criză are un merit de necontestat, atunci acela este tocmai îndemnul, pe alocuri brutal, de *a revizita* fundamentele culturii private și publice ale societăților noastre” (LC nr. 12 dec. 2011: 48).

(2e) „Instituțiile «abilitate» ale statului nu au catadicsit nici până astăzi să desferece arhivele și să aducă la cunoștință națiunii române numele *tuturor* celor morți sub prigoana comunistă, ba chiar *au obstrucționat* repetatele tentative în acest sens ale supraviețuitorilor, dovedind mai degrabă o complicitate pasivă cu foștii opresori” (LC iunie 2005: 6-7).

(2f) „Nedeclarat, argumentul canonic a intrat în conflict cu argumentul emoțional, sobrietatea responsabilității eclesiale fiind înlocuită cu populismul entuziast. [...] În timp ce unii invocă rânduiala liturgică și disciplina eclesiologică, alții *aplaudă* rebeliunea sacramentală și o citesc în cheie ecumenică” (LC iulie 2008:7).

(2g) „La adăpostul unor pseudonime, apar cele mai înveninate, jignitoare ori bizare comentarii, care *viciază* de multe ori fondul principal al discuțiilor” (LC aug. 2008: 3).

(2h) „Omului îi este mai ușor *să-și confecționeze* un anumit exterior, după duhul lumii, până la urmă, decât să aibă permanentă grijă de conținutul său interior care precedă manifestarea exterioară” (LM nr. 23 2009: 54).

Verbul *a smeri* creează, prin balansul pe **sensul reflexiv / sensul tranzitiv**⁷, deschiderea spre reflecție. Sensul reflexiv este actualizat doar aluziv, prin substantivul *smerenie*⁸:

- (3) „Nu ne închinăm la partea omenească a lui Ștefan, ci la ceea ce a fost dumnezeiesc în el. A critica este ușor. Să facă și acești critici măcar puțin din ceea ce a făcut Ștefan cel Mare. [...]”

3 Graur – Avram, 1978, *FC II*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, p. 249-252.

4 Iordan, Iorgu, 1943, *Limba română actuală – O gramatică a „greșelilor”*, ediția a doua, , București Institutul de Arte Grafice Alexandru A. Țerek, Mărzescu, p. 214-215.

5 Graur – Avram, op. cit., 251.

6 Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2007, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura All, p. 20.

7 *Smeri* Tranz. (Înv.) A înfrânge mândria cuiva; a umili. — Din sl. *sŭmĕriti*.

8 *Smerenie* < sl. *sŭmĕrjenije*. Cf. DEX² (2016).

Și ce mai vedem? Smerenie! Smerenie în timpul vieții, smerenie și după moarte. Și sunt unii care îl **smeresc** și în ziua de astăzi...” (LC iulie 2004: 22)

- (4) De asemenea, și substantivele sunt utilizate cu un sens special, caracteristic mass-media, în general (și preluat involuntar sau intenționat ironic): determinantul substantival-prepozițional *de top* în sintagma (cu sens superlativ) *diversiune de top*; substantivul cu valoare adjectivală *bombă* (*știre bombă*):

(4) „Astfel de cuie – ca **știrea bombă** de pe internet – sunt adevărate piroane bătute în coșciugul bunului simț” (LC nr. 113-114 nr. dublu: dec. 2012 - ian. 2013: 6).

Sintagme specifice limbajului monahal sunt folosite mai ales în texte care se referă la acest mediu, în relatări (reportaje, interviuri) din acest spațiu, petrecându-se totodată o contaminare între soluțiile lexicale selectate de autor și mediul extra-lingvistic. Dicționarele nu înregistrează decât o parte dintre expresiile acestea. Astfel, *a face ascultare* (însemnând „a urma recomandările, sfaturile duhovnicului” și având ca nucleu substantivul *ascultare* cu sensul ce desemnează unul dintre cele trei voturi monahale) este neglijat de dicționare, deși este o expresie foarte frecventă în spațiul amintit. În schimb, varianta (circumscripă îndeosebi sferei politicului) *a fi sub ascultarea cuiva*, este consemnată⁹:

- (5) „Părintele Ioanichie m-a luat însă deoparte și mi-a zis: «Măine dimineată să pleci înapoi. Bunicul tău a murit și trebuie să mergi!» Nu l-am crezut, dar **am făcut ascultare**. Părintele avusese însă dreptate” (LC nr. 12: 12).

Unele expresii, de altfel emblematice pentru spațiul creștin, capătă valoare concretă: *a primi/a lua/a cere* (**o**) **binecuvântare** se referă la gestul prin care creștinul își pleacă capul, iar preotul îi face semnul crucii pe cap și nu se înlocuiește cu varianta verbală, cu sens abstract *a primi/a cere să fie binecuvântat*:

(6a) „Părintele rămăsese în curte, confuz și asaltat din toate părțile de oamenii care doreau **să ia o binecuvântare**” (LC nr. 12: 13).

(6b) „Părintele spunea tot felul de lucruri [...] și fiecare se bucura **să primească o binecuvântare**” (LC nr.12/2014: 13).

Atunci când apar în concurență cuvântul vechi și neologismul, observăm că e preferat cel dintâi, așa cum este cazul substantivului moștenit din latină *discipol*, în timp ce sinonimul *ucenic*, provenit din slavonă, apare în relatări ale unor întâlniri directe. *Discipol* are, aici, un sens mai larg, conotând orice domeniu al cogniției, apropiat de *învățăcel*, și nu neapărat un sens spiritual, cum are *ucenic*. Puține sunt locurile în care cuvinte neolatine, specifice ariei catolice, sunt tolerate în discurs; astfel, de exemplu, este rareori neglijat *poruncă* (din slavonă) și selectat *comandament* (din fr. *commandement*):

(7a) „Am fost primit cu multă căldură de **ucenicii** părintelui și am început să povestim” (LC nr. 12:12).

(7b) „Biografia părintelui Măndiță este destul de bine cunoscută, datorită eforturilor **discipolilor** lui fideli sau admiratorilor” (Rost nr. 51 mai 2007: 15).

(7c) „Politețea este, într-un fel, recunoașterea socială a unui eșec: acela al **comandamentului** suprem de a-ți iubi dușmanul” (LC nov. 2004: 3).

Din sfera tendinței spre imuabilitate lexicală fac parte și expresiile biblice care se reiau în articolele de presă, întocmai sau cu modificări menite să învioreze discursul (să creeze ilaritate ori ironie). Noutatea constă în reamplasarea lor în cu totul alte contexte culturale decât cele biblice. Astfel, comparația *ca un rug nemistuit* este pusă în relație, în manieră ironică, cu ardoarea filodacică manifestată de un grup din jurul parohiei Densuș-Hunedoara. Utilizarea sintagmei este, desigur, o exagerare, căci, în Vechiul Testament, *Rugul*

9 „Și i-au supus iarăși **să fie supt ascultarea** Moscului.” (LET. II 428 /21, cf. DA s. v. *iarăși*) și „5. făgăduință de supunere față de biserică făcută de monahi; ucenicia celui care intră în monahism.” NDU (2008), dar și *a fi* (sau *a sta* etc.) *sub ascultarea cuiva* = a fi în slujba, sub autoritatea, sub stăpânirea cuiva (DEX² 2016).

nemistuit (*aprints / nears*) era elementul vegetal în care s-a arătat Dumnezeu pe Muntele Sinai, atunci când i-a încredințat profetului Moise Tablele Legii, iar în Noul Testament *Rugul Aprins* (*nemistuit*) o reprezintă pe Maica Domnului care, născând, a rămas Fecioară:

(8) „Sarmizegetusa nu a murit; ea este aici și acum, mai vie ca oricând, arzând **ca un rug nemistuit**, la Densuș” (LC nr. 12/2014: 20).

Neologismele se folosesc și pentru a marca **autoironia** sau, în alt caz, detașarea față de tragismul unor evenimente istorice trecute. De pildă, se preferă, în loc de substantivul polisemantic *fundația*, nemarcat stilistic, substantivul cu conotații metaforice *lespedea*, trimitând la câmpul semantic al mormântului și, mai departe, conținând aluzii culturale despre actul din 1714 prin care, între altele, Ștefan Worböczy i-a umilit pe transilvăneni:

(9a) „Dincolo de **glazura ideologică**, importante erau detaliile – palpitate, înfricoșătoare” (LC nr.12/2014: 26) [Este vorba despre războiul țărănesc condus de Gh. Doja, în 1514].

(9b) „**Lespedea** acestor decizii o constituie *Tripartitum*-ul lui Werböczy” (LC nr. 12/2014: 28).

Substantivele împrumutate „ terminate în litere din limba română pronunțate ca în limba română” sunt adaptate mai bine decât cele terminate în vocală, astfel încât pluralul se realizează în mod obișnuit, desinența alipindu-se fără cratimă¹⁰. În exemplele excerptate din presă, autorul ignoră uneori faptul că unele au fost adaptate și grafic, ca, de exemplu, *suvenir*¹¹, tratându-le în continuareca pe niște „străinisme” (xenisme). De asemenea, desinența de plural pentru substantivele neutre -e¹² concurează cu desinența -uri:

(10) „Lipite unul de altul, magazinele de **souvenir-uri** sau icoane, cele cu alimente sau diferite provizii, sunt irezistibile oricărui pelerin aflat în trecere” (LC nr. 12/2014: 32).

Cuvântul *lume*¹³, cu derivatele lui, între care adjectivul *lumes*¹⁴ are un semantism specific domeniului religios și spațiului ortodox, semantism care se păstrează în textele articolelor analizate și care necesită cunoașterea sensului teologic al lexemului:

(11) „Aici, încetul cu încetul, grijile și pizmele **lumești** își pierd puterile și se risipesc în lumina sufletului descoperit” (LC nr. 12/2014: 32).

Unele împrumuturi recente pot fi neadaptate (preluate ca atare din limba-sursă, cu grafia din limba respectivă), cum sunt cele din greacă, desemnând elemente arhitectonice, ca în cazul substantivului *katholikon*, 'biserica principală a unui oraș; catedrală'¹⁵. În Muntele Athos, fiecare mănăstire are o biserică principală, desemnată prin acest termen:

(12) „Prin semețele turle ale **katholikon**-ului, încet-încet, coboară lumina zorilor, iar Duhul Sfânt se pogoară peste Sfintele Taine după rugăciunile înălțătoare ale părinților” (LC nr. 12/2014: 35).

Altele sunt creații pe teren românesc, calchiate după modele internaționale (cel francez, în special). Elementele componente pot fi un substantiv neologic (fr. *abside*) și un termen moștenit din latină (elementul de compunere savantă *contra*¹⁶), ca în cazul

10 DOOM²: p. XLII, XCII.

11 Cf. NDN, *suvenir* s. n.= amintire. ● (concr.) Produs industrial sau de artizanat care reprezintă, evocă o amintire.

12 Cf. DOOM² (2005): pluralul este *suvenire*, dar NDU (2008) admite ambele forme de plural: *suvenire* pentru sensul abstract, de „amintire” și *suveniruri* pentru sensul concretizat, „obiect (dăruit) amintind de cineva sau de ceva”, acesta din urmă cu varianta *suvenire*.

13 Cf. DLR *lume* sens III.7.

14 Cf. DLR *lumes* „2: În opoziție cu (*duhovnicesc, monahal, preoțesc*) Care privește existența în societate a laicilor; mirean, profan.”

15 Cf. SOPHOCLES (1983).

16 Cf. DEX² (2009), *contre*² < fr. *contre*, lat., it. *contra*.

termenului *contraabsidă*¹⁷. Publicistul dă și definiția conceptului rezultat, efectuând operația de popularizare a termenilor specializați:

(13) „În apropierea spațiului de acces se mai află o încăpăre mică, unde a fost săpată o absidă orientată spre vest (*contraabsidă*), în care se vede o firidă cu mai multe nișe pentru opaite” (LC oct. 2004: 23).

Substantive din domeniul arhitecturii eclesiastice (și monumentale, în general) se folosesc firesc, atunci când este vorba despre descrierea unor astfel de obiective: *firidă*¹⁸, *nișă*, *turlă*.

Din sfera **derivării**, menționăm sufixul *-man*: cu valoare adjectivală (*dacomani*)¹⁹:

(14) „Îmi mai place să cred că sunt un bun român, însă fără emfază, fără **delir dacoman**, fără tușă naționalistă și fără nostalgiile măsluite ale istoriei recente” (LC nr. 9 / sept. 2015: 3).

Din punct de vedere **sintactic**, este preferată determinarea adjectivală în detrimentul determinării cu substantiv în genitiv:

(15) „Acolo sunt peste trei milioane de oameni, care nu au alt liant și nu au altă sursă de **regenerare identitară** decât aceste parohii!” (LC nr. 4 apr. 2016: 43).

3. Particularități stilistice în presa ortodoxă din anii 2000 - 2021

Când sunt așezate față în față lumescul, efemerul, imanentul și latura transcendentală a ființei umane, în grad de excelență, se creează o **antinomie** doar aparentă, căci, de fapt, se ilustrează necesitatea trăirii într-o perpetuă teofanie:

(16) „În această **citadelă a tehnicii** [Institutul Politehnic], patronată de științele exacte, Dumnezeu vine să amintească oamenilor că fără El nimic nu e” (LC iulie 2004: 46).

Un mecanism al ironiei este utilizarea **hiperurbanismelor**, neadecvate deixis-ului. Este preferat neologismul neoromanic *hibernal* în loc de parafraza *de iarnă*, tocmai pentru a crea distanță între pretenția de înalt nivel cultural și preocupările, în fond, foarte meschine, ale subiecților, atunci când se comentează un obicei domestic – dezavuat, de altfel:

(17) „obișnuințele **hibernale** ale românilor” (LC nr.12/2014: 3).

Paradoxul face parte din *ethos-ul* creștin, fiind actualizat în textele bisericești prin sintagme oximorone precum *întristată bucurie a Învierii*, *bucuria pocăinței*²⁰ ș. a.

Tripla calificare conține două adjective cu sememul [+ clasic], [+ tradițional] și unul care surprinde, fiind așezat pe același plan cu primele două: *suprarealist*, adică [+ înnoitor, + avangardist]. Efectul stilistic este unul similar cu efectul psihologic al zeugmei, în sens larg²¹:

(18a) „Ce ne mai rămâne nouă...? Mai nimic, sau totul dacă vreți. Adică Sărbătoarea pe de-a-ntregul, cu **duhul ei cuminte, casnic și suprarealist** totodată” (LC nr. 12/2014: 3).

(19b) „Mănăstirea e afară de șuvoiul de imagini, senzații și dureri cu care noi, modernii, am învăluit lumea. E în ea mai puțin beton și mai multă cărămidă, încă și lemn și lut pe alocuri [...] și, mai ales, o fermecătoare și **terbil de rânduită lipsă de orânduială**” (LM nr. 92 febr. 2015: 51).

17 Termenul nu apare în dicționarele uzuale sau de terminologie tehnică românești: DEX², NDU, DER, DCR, DTEHN.

18 Din bulg. *firida* (*hirida*), provenit la rândul său din ngr. Φυρίς, -δος, Φυρίδιον „ferestruică” cf. DA.

19 Vezi Hristea, Theodor, *Probleme de etimologie*, 1968, Ed. Științifică p. 57-59: Sunt derivate românești cu sufix: *ședințoman*, *procesoman*.

20 Vezi lucrarea Mitropolitului Antonie al Surojului, *Bucuria pocăinței*, 2005, Editura Marineasa.

21 „Absența disocierii, resimțită ca dificultate de categorizare în demersul didactic, poate deveni însă și sursă de comic, ca în exemplul: *Femeia se întoarce acasă în taxi și în lacrimi*. Daniela Roventă-Frumușani, *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*, 2012, [Tritonic], p. 111. DSL consideră zeugma ca fiind apropiată de anacolut atunci când are la bază coordonarea unor determinanți de natură semantică diferită (atribute, nume predicative, complemente).

(19c) „**Tristețea bucuroasă**, căința ca un al doilea botez, trezvia ca priveghere continuă [...] au fost, cu toate, lucrate cu osebite mai întâi în mănăstiri” (LM nr. 92 febr. 2015: 3).

(19d) „Un asemenea dar al cuvântului, potrivit pe starea de spirit, pe **ziua senină care a umbrît sărbătoarea**, nu e la îndemâna oricui. Seninul cerului nu poate egala lumina sărbătorii, deoarece sursa sărbătorii este transcendentă” (LC nr. 113-114 nr. dublu: dec. 2012 - ian. 2013:14).

Paradoxul, exprimat sintactic prin oximoron, este adeseori glosat de către autorul însuși:

(19e) „Nici să privim propria lume ca fiind pierdută, dar nici să fim naivi că binele poate triumfa complet și definitiv aici, în istorie. Este ceea ce numesc **realismul eshatologic**, adică echilibrul dintre asumarea condiției umane, cu limite cu tot, și nădejdea împlinirii aceleiași om abia în Împărăția lui Dumnezeu” (LC nr. 113-114 nr. dublu dec. 2012 - ian. 2013: 94).

Predispoziția ludică²² este motivația pentru anumite **sufixări diminutive** cu efect caricatural. Sufixul se poate atașa chiar unui substantiv propriu, caz frecvent în presa de orice tip. În situația de mai jos, este prezentă și ironia prin litotă, căci numele propriu este deja sufixat augmentativ (Tăriceanu), iar contrastul creat prin sufixare diminutivală are efect puternic peiorativ. Menționăm și preluarea sintagmei biblice *bunul samaritean*, având același efect:

(20) „Și ce face **Tăricelu** la sfatul bunilor samariteni?” (Rost nr. 51 mai 2007: 29).

Intimitatea cu Dumnezeu și cu sfinții se circumscrie ludicului, dimensiune umană accentuată în perioada postmodernă. Nu e de mirare că și limbajul se contaminează, înregistrând asocieri ale dumnezeirii cu locuțiuni verbale din registrul familiar: *a avea de gând* sau identificări ale acestora cu funcții sociale și profesii umane (*inventator*, *patron*), utilizându-se, totuși, ghilimelele, ceea ce arată o reținere și o conștiință a măsurii, a limitelor familiarității:

(21a) „De sărbătoarea religioasă națională [Sf. Andrei], ne lămurim, o dată în plus, **ce are de gând divinitatea** cu noi: să găsim Adevărul eliberator” (LC nr. 113-114 nr. dublu: dec. 2012 - ian. 2013: 44).

(21b) „În clipa în care iubești, ești aproape. Aproape de celălalt, dar și de Dumnezeu. Care este **«inventatorul»** acestui sentiment, dar și **«patronul»** său” (LC iunie 2005: 3).

Când substantive care referă concretul sunt determinate de adjectivul cu valoare abstractă (din punct de vedere lingvistic) *sfânt*, rezultă o sintagmă oximoronică: *carne sfântă*. Tranziția de la abstract la concret (*festin*²³ = revistă) creează îmbinări inedite și prin intermediul **metonimiei**:

(22a) „În perioada comunistă, când lama buldozerelor intra aproape zilnic în **carnea sfântă** a bisericilor, episcopul Antim Nica a încercat să determine autoritățile să restaureze Mănăstirea Chiajna” (LC oct. 2003: 7).

(22b) „Ce mai, [revista LC este] **un festin tipărit**, pentru sărbătorile care ne vor lumina și odihni viața, cât de curând” (LC nr. 113-114: dec. 2012 - ian. 2013: 5).

(22c) „Dar de ce s-au mișcat oamenii aceia sute și sute de kilometri? Pentru a fi împreună, pentru a lua **o porție zdravănă de har divin și românism**” (LC nr. 4 apr. 2016: 43).

(22d) „Dacă însă ținem focul acestor parohii aprins cu **„combustibil” identitar** din țară, atunci, da, avem mari șanse să spunem că în lume mai trăiesc și alte milioane de români!” (LC nr. 4 apr. 2016: 43).

Adjective cu sens abstract determină substantive cu grad mare de referențialitate, conducând la o rupere de ritm în ceea ce privește registrul de limbaj, creând **zeugma**: *sfîntenie cotidiană*, *desant haric*, *iubire pragmatică*, *jertfă vegetală*, *hârciog al harului divin*. Determinanții sunt nu numai adjective, ci și substantive, unele în genitivul relației: *aisbergurile neîncrederii*,

22 Vezi Sextil Pușcariu, *Limba română vol. I. Privire generală*, 1940, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, p. 121.

23 DA nu menționează cuvântul *festin*. În DEX² (2016): (Livr.) Banchet bogat, somptuos, din fr. *festin*.

cutele misterului existenței, altele marcate prepozițional: , țară „*la cheie*”, *moaște de lemn*. Determinarea adverbială nu lipsește din aceste învecinări lexicale surprinzătoare: *a se insinua abuziv*. Multe dintre aceste îmbinări de cuvinte au intenție ironică: *cucui intelectual*:

(23a) „Dar [Ștefan cel Mare și Sfânt] a lăsat o țară „*la cheie*”, întreagă, cu conștiință de neam, limbă și credință. A LĂSAT O PUTERE EUROPEANĂ, ORTODOXĂ, MILITARĂ, CULTURALĂ. Ce mai trebuia să facă un om pentru a-l considera sfânt? Ce ați mai fi vrut de la EL?” (LC iulie 2004: 5) [majuscule, în original].

(23b) „Bucuria zilei de 28 februarie a fost dată și de prezența la sfințirea bisericii a trei vlădici [...]. O descindere arhierescă de zile mari, un *desant haric* cum n-a văzut mica așezare suedeză vreodată!” (LC nr. 4 apr. 2016: 44).

(23c) „Cei care îi invocă pe marii sfinți teologi nu cu argumentele lor, ci cu autoritatea lor, se slujesc de ei pe post de ciomag. De câștigat nu au ce câștiga, cel mult un *cucui intelectual* în capul adversarului” (LM nr. 111 sept. 2016: 7).

(23d) „Șarlatanii de orice fel *se insinuează abuziv* în *cutele* insuficient explorate *ale misterului existenței*, erijându-se în interpreți de sens și surse de certitudine” (LC nr. 2 / februarie 2012: 48).

(23e) „Aici părintele Teofil, cu o tenacitate de *hârciog al darului divin*, a adunat o mică istorie a mântuirii” (LC sept. 2004: 31).

(23f) „Putem spune, fără a greși, că «Lumea credinței» este rodul unei *iubiri pragmatice*, al unui ideal de *sfințenie cotidiană*” (LC oct. 2004: 3).

(23g) „Să ne folosim și să ne îndreptăm cât mai putem, cât mai este timp! Să citim în continuare *Lumea monahilor*, căci *pâlnia vremurilor* parcă se strâmtează și lumina se arată a fi mai puțină, așa, ca înspre amurg”. (LC oct. 2015: 3).

Surse

CI = *Credința ilustrată*, revistă lunară, devenită LC, 2003.

LC = *Lumea credinței. Magazin ilustrat*, revistă lunară, 2003–.

LM = *Lumea monahilor*, revistă lunară, 2008–.

FO = *Familia ortodoxă*, revistă lunară, 2008–.

ROST= *ROST. Revistă de cultură creștină și politică*, 2002 –.

<http://lumeacredintei.com>, consultat în perioada martie 2020–aug. 2021

BBC – 1993, *BBC English Dictionary*, London, BBC English and Harper Collins Publishers Ltd.

DA – *Dicționarul limbii române. Academia Română. Sub conducerea lui Sextil Pușcariu, 1913-1948*, București.

DCR² – Dimitrescu, Florica, 1997, *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a doua, București, Logos.

DCR³ – Dimitrescu, Florica, Alexandru Ciolan, Coman Lupu, 2013, *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a treia, București, Logos.

DEN– Busuioc, Monica Mihaela, Maria Păun, Zizi Ștefănescu-Goangă, 2009, *Dicționar esențial de neologisme al limbii române*, București Editura Corint.

DER – 1962-1966, *Dicționar enciclopedic român. Academia RPR*, București, Editura Politică.

DEX² – 2009, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, tiraj nou, București, Univers Enciclopedic Gold.

DEX² – 2012, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediție revăzută și adăugită, București, Univers Enciclopedic Gold.

DEX² – 2016, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediție revăzută și adăugită, București, Univers Enciclopedic.

DLR – 1958-2010, *Dicționarul limbii române*. Serie nouă, redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur și acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala și acad. Gheorghe Mihăilă, București, Editura Academiei Române.

DSL – Bidu-Vrăncianu, Angela, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană-Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, 2001, Nemira.

DT – 1953, *Dicționar tehnic*, [București], Editura Tehnică.

DOOM² – 2005, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a doua revăzută și adăugită, București, Univers Enciclopedic.

MDA – 2001-2003, *Micul dicționar academic* Lucrare începută sub direcția acad. Ion Coteanu: Vol. I-IV. I: A-C, 2001; II: D-H, 2002; III: I-Pr, 2003; IV: Pr-Z, 2003, București, Univers Enciclopedic.

MDN – Marcu, Florin, 2008, *Marele dicționar de neologisme*. Ediția a X-a revăzută, augmentată și actualizată, București, Editura Saeculum Vizual.

NDN – Marcu, Florin, 1997, *Noul dicționar de neologisme*, București, Editura Academiei Române.

NDU – Oprea, Ioan, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, 2008, *Noul dicționar universal al limbii române*, ediția a treia, Editura Litera Internațional.

POENARU – FLORIAN – HILL, 1840-1841, *Vocab. – Poenaru, Petrache, Aaron Florian, George Hill, Vocabular franțezo-românesc*. Tom I-II, Tipografia Colegiului Sf. Sava.

SOPHOCLES – E. A. Sophocles, 1983, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods (from B. C. 146 to A. D. 1100)*, New York, Charles Scribner's Sons.

BIBLIOGRAPHY:

1. Antonie Mitropolit al Surojului, 2005, *Bucuria pocăinței*, Timișoara, Editura Marineasa, traducere de Mihai Costiș, Cuvânt înainte de Protos. Savatie Baștovoi.
2. Chivu, Gheorghe, 2001, *Avea limba română veche variante stilistice?* Conferințele Academiei Române. Ciclul „Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românilor”, București, Editura Academiei Române.
3. Cvasnîi-Cătănescu, Maria, 2010, „Retorica elogiului în *Didahiile* lui Antim Ivireanul” în *Text și discurs religios* nr. 2, p. 187-194.
4. Garofița Dincă, 2014, „Ethos et pathos dans le discours homilétique roumain”, în *Text și discurs religios. Lucrările Conferinței Naționale „Text și discurs religios”, ediția a VI-a, Timișoara, 15-16 noiembrie 2013*, nr. 6, editori: Alexandru Gafton, Sorin Guia, Ioan Milică, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, p. 171-180.
5. FC II = Graur, Alexandru, Mioara Avram (redactori responsabili), 1978, *Formarea cuvintelor în limba română. Volumul al II-lea. Prefixele*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.
6. Hristea, Theodor, 1968, *Probleme de etimologie*, București, Editura Științifică.
7. Iordan, Iorgu, 1943, *Limba română actuală – O gramatică a „greșelilor”*, București, ediția a doua, Institutul de Arte Grafice Alexandru A. Țerek, Mârzesu.
8. Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2007, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura All.
9. Pușcariu, Sextil, 1940, *Limba română vol. I. Privire generală*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”.
10. Roventă-Frumușani, Daniela, 2012, *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*, București, Editura Tritonic.
11. Trifan, Elena, 2010, *Formarea cuvintelor în publicistica actuală – Derivarea – perioada 1990-2001*, Cluj-Napoca, Editura Digital Data.

12. Zafiu, Rodica, 2001, *Diversitate stilistică în limba română actuală*, București, Editura Universității din București.
13. Idem, 2010, „Ethos, Pathos și Logos în textul prediciei”, în *Text și discurs religios* nr. 2, p. 219-229.

L'ENSEIGNEMENT DES TERMES JURIDIQUES: ENTRE COMPLEXITÉ LINGUISTIQUE ET SPÉCIFICITÉ CONCEPTUELLE

Mădălina Toader,

Assist. Univ. Dr. , Universitatea din București

Abstract: Teaching legal terminology is a multidimensional challenge at the intersection of linguistics, law, and pedagogy. This article examines the issues related to the acquisition and transmission of legal terminology in academic and professional contexts. Legal terms, due to their polysemy, cultural specificity, and reliance on national legal systems, pose particular complexities for learners. Through an analysis of current pedagogical methodologies, the article explores innovative teaching approaches to overcome these challenges, including the use of practical cases, intercultural comparisons, and digital tools. It also highlights the importance of integrating a comparative perspective to foster a better understanding of legal concepts in a globalized framework. The study concludes by emphasizing the need to strengthen interdisciplinary collaborations among linguists, legal professionals, and educators to enhance learning effectiveness and ensure an operational mastery of legal terminology.

Keywords: Legal Lexicon, Law, Pedagogy, Teaching, Interdisciplinarity

Introduction

Le français juridique comprend deux composantes dans sa définition: celle du droit français, en tant que système juridique issu du droit romain, inscrit dans un pays déterminé, La France; et celle du français du droit, en tant que système linguistique restreint à l'usage particulier d'un domaine professionnel, le droit, et caractérisé par un vocabulaire, une syntaxe et un discours propres aux activités qui en découlent. Un cours de français juridique réunit la didactique d'un système linguistique et la didactique d'un système juridique. Enseigner le français juridique implique donc aborder nécessairement ces deux composantes, mais l'une peut primer sur l'autre selon le public concerné. Ainsi un cours de français juridique dispensé à des étudiants francophones sera plutôt ciblé sur les contenus du droit français, tandis que des apprenants étrangers y seront introduits par le biais de la langue du droit.

L'enseignement des termes juridiques revêt une importance cruciale dans la formation des professionnels du droit et des acteurs évoluant dans un environnement international. Le langage juridique est caractérisé par une terminologie technique, souvent opaque pour les non-initiés, et par une dimension culturelle et systémique propre à chaque juridiction. Cette complexité impose une réflexion approfondie sur les méthodes d'enseignement et d'apprentissage adaptées aux besoins des apprenants, qu'ils soient étudiants, praticiens ou spécialistes d'autres disciplines.

Les éléments linguistiques du droit français à apprendre sont généralement mis en avant dans une approche de français à visée professionnelle (donc sur méthode) grâce à des manuels référentiels du domaine de l'enseignement du français juridique, tels Le Français du droit, de J.-L. Penfornis (Clé International, 1998) ou Le Français juridique, de M. Soignet (Hachette, 2003). Ces deux manuels visent l'enseignement du droit en français, entendu comme langue étrangère, à travers la langue.

1. Complexité linguistique et spécificité conceptuelle des termes juridiques

"La terminologie juridique est une construction particulière, façonnée par les exigences de la rigueur et de la précision dans l'application du droit. Chaque terme porte en lui une signification spécifique, souvent difficile à transposer d'un système juridique à un autre." (Bădăraș, I. (2017)

Les termes juridiques se distinguent par leur polysémie et leur précision conceptuelle. Par exemple, un même terme peut avoir des significations différentes selon le contexte juridique ou la juridiction. Par ailleurs, certains termes comme « trust » en droit anglo-saxon ou « usufruit » en droit civiliste illustrent la difficulté de traduction en raison de leur absence dans d'autres systèmes juridiques.

Les cadres institutionnels et conceptuels renforcent la spécificité de ces termes, rendant indispensable leur enseignement dans un contexte holistique. Pour Gérard Cornu, auteur du Vocabulaire Juridique Cornu (2000), « la langue juridique n'est pas seulement un outil, elle reflète une vision du droit propre à chaque système juridique ». Ces particularités soulignent l'importance de sensibiliser les apprenants aux différents registres linguistiques utilisés dans les systèmes juridiques.

De plus, la relation entre le langage juridique et la culture juridique est soulignée par Mattila (2006), qui affirme que « chaque système juridique est enraciné dans une culture qui façonne sa terminologie ». Cette interdépendance renforce l'exigence d'un apprentissage approfondi et contextualisé.

1.1. Polysémie des termes juridiques

Le vocabulaire juridique est composé de deux types de termes:

- Les termes proprement techniques: ils n'ont qu'un seul sens, le sens de la spécialité: un déni de justice, juge/r, loi, conventions, sûretés, etc.
- Les termes semi-techniques: ils ont un sens dans le langage courant et dans la langue de spécialité, le plus souvent différent: la cour de récré ; la Cour de Justice; être présent à l'appel - faire appel . Il en est de même pour: siège, barreau, parquet, minute, produire, pièce, meuble, assiette, etc.

À l'intérieur même du système juridique la plupart des termes ont deux ou plusieurs sens distincts:

Ex.: Droit: 1. Ensemble de règles qui s'imposent à tous («le droit du travail»); 2. Une prérogative individuelle («le droit de propriété»); 3. Un impôt («le droit de mutation»).

Un même terme peut revêtir plusieurs significations selon le contexte juridique ou le système dans lequel il s'inscrit.

Ex : Le terme "obligation"

En droit civil : Il désigne un lien juridique par lequel une personne (le débiteur) est tenue d'exécuter une prestation envers une autre personne (le créancier).

En droit financier : Il fait référence à un titre de créance émis par une entité pour emprunter des fonds sur les marchés.

Cette polysémie met en évidence la nécessité de contextualiser les termes dans les pratiques d'enseignement. Une méthode efficace consiste à enseigner ces significations en recourant à des cas pratiques qui illustrent les multiples usages du terme.

1.2. Difficultés de traduction liées à l'absence d'équivalents conceptuels

Une modalité efficace dans l'acquisition du français juridique est représentée par un exercice de traduction d'un passage à la langue maternelle de l'apprenant, le roumain dans le cadre de la présentation de cette étude: «Les traducteurs se posent le problème du fond et de la forme du document à traduire et ils optent parfois pour le fond au détriment de la forme. C'est une démarche inappropriée puisque la traduction devenant incompréhensible, c'est le

fond qui en souffre et non pas la forme.» (Dinca 2007: 41) C'est pourquoi cette auteure nous apporte des éléments utiles pour affronter la traduction juridique des textes normatifs en ce qui concerne le vocabulaire et la syntaxe. Ainsi pour l'article 5, de La déclaration des Droits de L'homme et du Citoyen, du 26 août 1789,

Art. 5. «La Loi n'a le droit de défendre que les actions nuisibles à la Société. Tout ce qui n'est pas défendu par la Loi ne peut être empêché, et nul ne peut être contraint à faire ce qu'elle n'ordonne pas.»

la traduction roumaine officielle est la suivante:

Art. 5 «Legea nu are dreptul sa interzica decât actiunile vatamatoare societatii. Tot ceea ce nu este interzis prin lege nu poate fi împiedicat si nimeni nu poate fi constrâns a face ceea ce legea nu obliga.»

Si nous procédons à une comparaison des deux textes en français et en roumain, nous remarquons que la traduction roumaine est très proche du texte d'origine, aussi bien du point de vue lexical que du point de vue syntaxique (seule remarque: la reprise du sujet nominal «legea» dans le syntagme «ceea ce legea nu obliga» alors qu'en français il y a emploi du pronom sujet dans l'expression «ce qu'elle n'ordonne pas»). Cette proximité entre les deux langues confirme les conclusions de D. Dinca (2007: 150): Au niveau des marques de l'énonciation qui déterminent la structuration du texte, on a pu relever le fait que la traduction [...] suit une démarche formelle qui privilégie les procédés de traduction directe et calque parfois la structure de départ. Bref, la variante roumaine colle en quelque sorte à la structure du texte de départ, approche justifiée par le souci de fidélité au texte traduit. [...] Comme conclusion générale, on pourrait poser que dans le domaine du vocabulaire le traducteur est soumis à des contraintes plus sévères, vu que les mots véhiculent le sens juridique, alors que les structures phrastiques lui laissent une certaine marge de manoeuvre.

Certains termes juridiques sont profondément ancrés dans un système spécifique, rendant leur traduction particulièrement complexe.

Ex : Le "trust" (droit anglo-saxon)

Le "trust" constitue un mécanisme juridique où une personne (le trustee) gère des biens au profit d'une autre (le bénéficiaire).

En droit civil, il n'existe pas de concept identique. Les termes comme "fiducie" ou "gestion de biens" tentent de s'approcher de sa signification, mais ils ne recouvrent pas entièrement sa complexité.

La difficulté de traduire des termes comme "trust" illustre l'importance d'une approche comparative. Les enseignants peuvent introduire des études de cas qui montrent comment les juridictions civilistes, telles que la France, ont adopté des concepts proches comme la "fiducie" (introduite dans le Code civil en 2007).

1.3. Terminologie influencée par la culture juridique

La traduction de la terminologie juridique représente un véritable défi pour le traducteur. Celui-ci doit non seulement transmettre un message d'une langue à une autre, mais également d'un système juridique à un autre. En effet, « en matière juridique, face à des termes spécialisés, la difficulté de traduction, loin d'être atténuée comme dans d'autres domaines, se trouve amplifiée. Cela s'explique par le lien étroit qui unit chaque concept juridique à la langue dans laquelle il a été conçu » (Pigeon, 1982 : 273).

La langue juridique est intrinsèquement liée à un système juridique, lequel regroupe des concepts façonnés au fil de son évolution historique, en étroite relation avec une tradition juridique spécifique. Ainsi, il est pertinent de dire que « la langue et le droit évoluent l'un par l'autre » (Cornu, 1995 : 15).

Par ailleurs, l'adjectif "régulier" et l'adverbe "régulièrement" sont souvent traduits par le terme anglais "legal", tout comme le mot "légal" lui-même.

Français

Toute personne a droit à la liberté et à la sûreté (...) s'il est détenu régulièrement après condamnation par un tribunal compétent; (art. 5-1 CEDH)

Toute personne a droit à la liberté et à la sûreté (...) s'il a fait l'objet d'une arrestation ou d'une détention régulières pour insoumission à une ordonnance (...). (art. 5-1 CEDH)

Roumain

Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță (...) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;

Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță (...) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre

Un autre exemple particulier que nous souhaitons mettre en avant concerne l'adjectif nubile dans l'expression âge nubile, traduit en roumain par vârsta stabilită prin lege.

Cette ambiguïté terminologique surgit lorsque l'interprétation juridique mobilise des principes issus de doctrines différentes, comme l'âge de la majorité (18 ou 21 ans), l'âge de la retraite, ou encore les régimes matrimoniaux (monogamie ou polygamie). Dans ces cas, le référent évolue selon la législation en vigueur dans chaque pays. Résoudre une telle ambiguïté nécessite une connaissance précise des informations contenues dans l'expression. Les notions floues permettent ainsi une marge importante d'interprétation juridique.

Dans le texte analysé, le traducteur a opté pour la préservation du sens général et ouvert du terme français, mais a choisi de le remplacer par une périphrase explicative, bien que l'adjectif nubil existe également en roumain.

De plus, la terminologie juridique est façonnée par les pratiques et valeurs culturelles d'une société.

Ex: Le "propre" en droit matrimonial français

Ce terme, utilisé dans les régimes matrimoniaux, désigne des biens appartenant exclusivement à un époux, par opposition aux biens communs.

Dans d'autres cultures juridiques, la notion de propriété collective (prévalant dans certains systèmes coutumiers africains) illustre une approche fondamentalement différente.

La traduction juridique pose des problèmes qui lui sont propres, en raison des éléments sociaux, linguistiques, culturels, méthodologiques et notionnels qui interviennent dans ce domaine.

Ces divergences culturelles démontrent que la maîtrise des termes juridiques exige une prise en compte des particularités sociétales. Intégrer ces analyses dans l'enseignement favorise une compréhension approfondie des dynamiques culturelles et linguistiques.

1.4. Conventions linguistiques et stylistiques spécifiques au droit

Le langage juridique est également marqué par des archaïsmes ou des formulations complexes, souvent absents du langage courant.

Le caractère archaïque des termes appartenant au domaine juridique est bien visible dans les deux langues et constitue une autre source de difficulté pour le traducteur. Le terme vieux peut être rencontré dans des textes, mais, très souvent, un néologisme a été créé pour le remplacer dans les textes modernes: acompte / arună, acout, avulsion / avulsiune, éviction / evicțiune, expulsé / gonit, expulzat, condamné / osândit, condamnat, novation / novațiune, novation, vol / furțișag, furt.

Les apprenants doivent être sensibilisés aux conventions linguistiques propres à chaque système. Des exercices de traduction comparée peuvent les aider à développer une capacité d'adaptation linguistique et conceptuelle.

1.5. Évolution historique des termes

Certains termes juridiques, bien qu'ancrés dans des pratiques historiques, ont évolué pour répondre aux besoins contemporains.

Ex: "Assise" en droit médiéval français

À l'origine, ce terme désignait une assemblée judiciaire ou une réunion destinée à rendre la justice.

Aujourd'hui, il fait référence à une juridiction spécifique : la cour d'assises, compétente pour juger les crimes graves.

L'étude de l'étymologie des termes peut offrir aux apprenants une compréhension enrichie de leur signification actuelle et des raisons de leur évolution.

1.6. Conflits terminologiques dans des contextes multi juridictionnels

Dans un contexte international, les termes juridiques doivent être harmonisés, malgré des disparités systémiques.

Ex: "Directive" en droit de l'Union européenne

Une directive constitue un acte législatif contraignant pour les États membres quant au résultat à atteindre, tout en leur laissant le choix des moyens.

Aux États-Unis, le terme "directive" peut être confondu avec une "executive order", qui relève d'un tout autre cadre juridique.

Comprendre ces différences est essentiel pour les apprenants évoluant dans des environnements multi juridictionnels. Les simulations ou jeux de rôle dans des contextes internationaux peuvent faciliter l'acquisition de ces compétences.

En conclusion, ces cas pratiques illustrent les défis propres à l'enseignement des termes juridiques, soulignant la nécessité d'une approche pédagogique contextualisée et interdisciplinaire. La combinaison d'exemples concrets, d'études comparatives et de méthodologies innovantes constitue une voie privilégiée pour surmonter la complexité linguistique et conceptuelle inhérente au langage juridique.

2. Enjeux pédagogiques dans l'enseignement de la terminologie juridique

L'enseignement des termes juridiques pose plusieurs défis pédagogiques.

2.1. Polysémie et ambiguïté

La polysémie des termes juridiques est une source récurrente de confusion pour les apprenants. Par exemple, le terme « obligation » peut renvoyer à un devoir juridique en droit civil ou à un instrument financier en droit des affaires.

Cette ambiguïté exige une formation axée sur la contextualisation des termes. Les apprenants doivent non seulement mémoriser les définitions, mais également comprendre leur application pratique à travers des exercices de cas concrets ou des simulations. Comme le soulignent Charrow et Charrow (1979), il est essentiel de clarifier les multiples significations des termes pour éviter des malentendus dans des contextes professionnels.

2.2. Spécificité culturelle

Les termes juridiques sont souvent étroitement liés aux particularités des systèmes juridiques nationaux. L'apprentissage des concepts de common law, par exemple, repose sur des traditions jurisprudentielles qui diffèrent fondamentalement de celles du droit civil.

Ex: Les termes « consideration » en common law et « cause » en droit civil illustrent cette spécificité. Alors que la "consideration" implique une contrepartie dans un contrat, la "cause" repose davantage sur l'objectif sous-jacent de l'accord.

Pour surmonter ces obstacles, les approches pédagogiques doivent inclure des comparaisons interculturelles et une étude des traditions juridiques locales. L'ouvrage de

Zweigert et Kötz (1998) démontre que cette méthode permet aux apprenants de saisir les nuances des concepts juridiques tout en développant une vision comparative.

2.3. Accessibilité du langage juridique

Le langage juridique, souvent perçu comme complexe et inaccessible, constitue un obstacle pour les apprenants, en particulier ceux issus de disciplines non juridiques. Mellinkoff (1963) souligne que ce langage, bien qu'essentiel pour garantir la précision et la sécurité juridique, peut aliéner ceux qui ne maîtrisent pas ses subtilités.

Ex: Les termes comme "stipulation" ou "negotiorum gestio" sont rarement utilisés dans le langage courant, ce qui nécessite une introduction méthodique et progressive pour faciliter leur compréhension.

Les enseignants doivent s'efforcer de rendre ces termes accessibles grâce à l'utilisation de supports didactiques variés, tels que des glossaires simplifiés, des jeux de rôle ou des plates-formes numériques interactives. Ces outils peuvent aider les apprenants à surmonter les barrières linguistiques tout en favorisant une acquisition durable des concepts.

2.4. Renforcement des compétences analytiques

Enseigner la terminologie juridique ne se limite pas à une simple mémorisation des définitions. Il est crucial de développer chez les apprenants des compétences analytiques pour interpréter et appliquer les termes dans divers contextes juridiques.

Ex: L'analyse de décisions judiciaires ou de contrats réels peut offrir aux étudiants une perspective pratique sur la manière dont les termes juridiques sont utilisés dans la pratique.

Ces exercices permettent aux apprenants d'approfondir leur compréhension des termes et de leur utilisation dans des situations concrètes. Cette méthode favorise une approche plus critique et opérationnelle de l'apprentissage.

Ces enjeux pédagogiques soulignent l'importance d'adopter des stratégies d'enseignement adaptées pour permettre aux apprenants de maîtriser efficacement la terminologie juridique. En combinant des méthodes innovantes, des exemples concrets et une approche comparative, il est possible de surmonter les défis posés par la polysémie, la spécificité culturelle et l'accessibilité du langage juridique. Ces efforts contribuent à former des professionnels compétents capables de naviguer dans un environnement juridique complexe et globalisé.

3. Approches didactiques pour surmonter les défis

Plusieurs approches peuvent contribuer à améliorer l'enseignement des termes juridiques .

3.1. L'analyse des cas pratiques : contextualisation et application des termes juridiques

L'une des approches les plus efficaces pour enseigner la terminologie juridique consiste à intégrer des cas pratiques dans le processus pédagogique. Ces simulations permettent aux apprenants de se familiariser avec les contextes d'utilisation des termes juridiques, en les confrontant à des situations concrètes qui illustrent leur application dans la réalité. Selon Gibbons (2003), les études de cas permettent aux étudiants de mieux saisir la portée et la signification des termes juridiques en les ancrant dans des contextes pratiques et visuels. Par exemple, les simulations de négociations contractuelles ou d'audiences judiciaires aident à rendre plus intuitif l'usage de concepts complexes tels que le consentement, la responsabilité ou les clauses contractuelles. Ces exercices permettent non seulement une appropriation des termes, mais aussi le développement de compétences pratiques, comme la capacité à argumenter ou à négocier dans un contexte juridique.

Cette approche, qui favorise l'apprentissage par la pratique, est particulièrement bénéfique pour les apprenants, car elle rend les termes juridiques vivants et applicables. En outre, elle incite les étudiants à développer une réflexion critique sur l'interprétation des termes juridiques en fonction du contexte dans lequel ils sont utilisés (Gibbons, 2003).

3.2. Comparaisons interculturelles : élargir la perspective des apprenants

L'enseignement des termes juridiques ne peut être limité à une simple étude de la terminologie d'un seul système juridique. Une approche comparative enrichit la compréhension des étudiants en leur offrant une perspective plus large et en les incitant à explorer la diversité des systèmes juridiques à travers le monde. David (1972) met en lumière l'intérêt de l'étude des familles juridiques comme moyen d'appréhender les dynamiques terminologiques à une échelle mondiale. Les différences entre les systèmes de droit civil, de common law et de droit religieux, par exemple, apportent une richesse qui permet de mieux comprendre les nuances terminologiques et conceptuelles.

Les comparaisons interculturelles permettent non seulement de saisir les convergences et divergences entre les systèmes juridiques, mais aussi de favoriser une ouverture d'esprit et un respect des différentes traditions juridiques (David, 1972). En étudiant les termes juridiques utilisés dans des contextes différents, les étudiants prennent conscience des choix linguistiques et culturels qui sous-tendent la terminologie juridique et développent des compétences essentielles pour naviguer dans un environnement juridique globalisé.

Ainsi, l'intégration de la dimension interculturelle dans l'enseignement des termes juridiques offre une double approche : d'une part, une compréhension approfondie des mécanismes terminologiques à l'échelle mondiale et, d'autre part, une ouverture sur la diversité culturelle et juridique (Sacco, 1991).

3.3. Utilisation des outils numériques : une pédagogie interactive et autonome

Les outils numériques jouent un rôle essentiel dans l'enseignement moderne de la terminologie juridique. "Dans le domaine du droit, une erreur terminologique peut avoir des conséquences juridiques graves. C'est pourquoi la terminologie juridique repose sur une précision extrême, chaque terme étant porteur de significations légales spécifiques." L'intégration de plateformes en ligne, de bases de données juridiques et de glossaires bilingues facilite l'apprentissage autonome des apprenants, tout en leur permettant de se familiariser avec des ressources spécialisées. L'accès à des outils interactifs, tels que des jeux pédagogiques ou des applications de traduction, permet aux étudiants d'engager une réflexion active sur les termes juridiques et d'appliquer leurs connaissances de manière dynamique.

Les logiciels comme Trados permettent de créer des bases terminologiques (Termbases) où des termes juridiques spécifiques sont enregistrés avec leurs équivalents dans différentes langues.

Par exemple :

· Français : Contrat de vente → Anglais : Sales contract → Roumain : contract de vanzare

Français : Droit d'auteur → Espagnol : Derecho de autor

· Mémoires de traduction : Trados sauvegarde des phrases déjà traduites, comme :

· Français : La responsabilité civile est engagée lorsque...

Anglais : Civil liability arises when...

· Détection des ambiguïtés : Les termes comme acte juridique peuvent varier selon le contexte :

· Legal act (acte législatif).

Deed (acte notarié).

Ce logiciel spécialisé est largement utilisé dans le domaine de la traduction juridique et offrent également une dimension pratique qui renforce l'apprentissage. Ces outils permettent aux étudiants de travailler sur des corpus de textes juridiques réels et d'acquérir une expertise technique dans l'utilisation des termes juridiques dans le contexte de la traduction (Sacco, 1991). "La traduction juridique n'est pas seulement un exercice de transposition linguistique, mais un véritable défi de rendre des concepts juridiques dans une langue étrangère tout en conservant leur portée et leur interprétation précise."

Les plateformes collaboratives sont aussi d'une grande utilité, car elles favorisent l'apprentissage collaboratif entre les étudiants et les enseignants, tout en offrant des opportunités pour l'échange de ressources et de connaissances. Ces outils permettent ainsi une flexibilité et une interactivité qui sont des atouts majeurs pour l'acquisition de la terminologie juridique.

4. Perspectives comparatives et globalisation dans l'enseignement de la terminologie juridique

Dans un monde de plus en plus interconnecté, où les échanges juridiques transnationaux et les collaborations internationales sont devenus monnaie courante, l'enseignement des termes juridiques nécessite une approche qui dépasse les frontières nationales. L'adoption d'une perspective comparative permet d'intégrer les spécificités des systèmes juridiques variés et d'offrir une compréhension plus complète des termes juridiques dans leurs contextes respectifs. Ce chapitre explore les différentes facettes de cette approche comparative, en insistant sur l'importance de l'analyse des convergences et des divergences entre les systèmes juridiques, ainsi que sur l'évolution des pratiques juridiques dans un cadre globalisé.

4.1. L'harmonisation des termes juridiques dans un contexte globalisé : convergences et divergences

L'un des principaux enjeux de l'enseignement de la terminologie juridique dans un contexte globalisé est de comprendre comment certains termes sont harmonisés entre différents systèmes juridiques, tout en prenant en compte les divergences qui subsistent. L'Union européenne constitue un exemple phare de ces efforts d'harmonisation, avec la mise en place de directives et de réglementations qui visent à établir une base commune pour les termes juridiques relatifs à des domaines comme le droit de la consommation, la protection des données personnelles, ou encore le droit commercial.

Cependant, malgré les tentatives d'harmonisation, des différences conceptuelles subsistent, en particulier entre les systèmes de droit civil et de common law. Par exemple, la notion de "contrat" dans le droit civil, qui repose sur une base théorique et codifiée, diffère de celle qui prévaut dans le common law, où l'accent est mis sur la pratique judiciaire et la jurisprudence pour déterminer les principes régissant les contrats (Schlesinger, 2004). De même, des termes tels que "droit de la famille" ou "droit de la personne" prennent des significations distinctes selon les traditions juridiques, ce qui rend l'harmonisation difficile.

L'analyse des convergences et divergences des termes juridiques entre ces différents systèmes permet de mieux comprendre les défis auxquels sont confrontés les juristes dans un contexte international. Ces différences ne sont pas uniquement linguistiques, mais touchent aussi des valeurs fondamentales liées à la culture juridique de chaque système (David, 1972).

4.2. La comparaison juridique : au-delà des textes, une analyse des pratiques

Une approche comparative de la terminologie juridique ne doit pas se limiter à une étude des textes législatifs. Comme le souligne Sacco (1991), la comparaison des systèmes juridiques inclut nécessairement l'examen des pratiques et des normes sociétales qui

influencent l'application des termes. En effet, les termes juridiques peuvent avoir des significations différentes en fonction de leur contexte d'application et des pratiques judiciaires qui les sous-tendent.

Par exemple, le terme “responsabilité civile” en droit français englobe à la fois la responsabilité contractuelle et délictuelle, tandis qu'en droit américain, le concept de “tort” recouvre des aspects qui ne trouvent pas d'équivalent direct dans les systèmes de droit civil (Sacco, 1991). Cette divergence dans l'utilisation des termes traduit non seulement des différences dans l'organisation des systèmes juridiques, mais aussi dans la philosophie qui les sous-tend, notamment en ce qui concerne la réparation des torts.

En outre, le rôle de la jurisprudence dans les systèmes de common law, qui fait une large place à l'interprétation judiciaire des termes, contraste avec le caractère plus rigide du droit codifié des systèmes de droit civil, où les termes sont souvent définis de manière plus précise dans les textes. Cette disparité met en lumière l'importance de comprendre non seulement les textes législatifs, mais aussi la manière dont les pratiques judiciaires influencent l'application et l'interprétation des termes juridiques (Schlesinger, 2004).

4.3. Encourager une approche critique : développement de compétences analytiques et interculturelles

L'approche comparative de la terminologie juridique ne se limite pas à une simple observation des différences et similitudes entre les systèmes, elle constitue également un moyen de développer une approche critique et des compétences analytiques chez les étudiants. En confrontant les étudiants à des termes juridiques utilisés dans divers systèmes juridiques, cette approche stimule leur capacité à réfléchir sur les implications pratiques de chaque terme, tout en mettant en évidence les valeurs sous-jacentes qui influencent leur usage.

L'une des compétences clés développées par cette approche est la capacité à analyser les interactions entre le langage juridique et les contextes sociaux et culturels. Par exemple, l'étude des termes liés à la protection des droits de l'homme dans des systèmes juridiques très différents, comme ceux de l'Union européenne et des États-Unis, permet d'explorer comment la notion de liberté d'expression ou de droit à la vie privée est traitée différemment selon les traditions juridiques et les valeurs culturelles associées.

Cette sensibilisation interculturelle est d'autant plus essentielle dans un monde globalisé, où les juristes doivent être capables de naviguer entre différents systèmes et de comprendre comment les termes juridiques sont interprétés dans des contextes variés. Cette compétence est cruciale non seulement pour les étudiants en droit, mais aussi pour les professionnels du droit qui interviennent dans des contextes transnationaux (Sacco, 1991).

4.4. L'importance de l'étude des familles juridiques : une compréhension des structures profondes

Une autre dimension importante de l'approche comparative est l'étude des familles juridiques. Cette notion, développée par David (1972), regroupe les systèmes juridiques en fonction de leurs caractéristiques communes, notamment leur origine historique et leur méthodologie de codification. L'étude des familles juridiques permet aux étudiants d'appréhender les structures profondes qui sous-tendent l'utilisation des termes dans chaque système, et ainsi de mieux comprendre les convergences et divergences entre les traditions juridiques.

Les principales familles juridiques comprennent la famille du droit civil, le common law, le droit islamique, et d'autres systèmes plus spécifiques comme le droit coutumier ou le droit mixte. Chaque famille juridique possède ses propres règles de formation des termes et de leur interprétation, influencées par des contextes historiques, sociaux et philosophiques

uniques. L'étude comparative des familles juridiques permet ainsi de mettre en lumière non seulement les différences terminologiques, mais aussi les valeurs fondamentales qui gouvernent chaque système.

Dans un monde globalisé, l'enseignement de la terminologie juridique doit intégrer une perspective comparative. L'échange entre systèmes juridiques permet d'identifier les convergences et divergences conceptuelles. Par exemple, le droit européen favorise une harmonisation progressive de certains termes, bien que des disparités subsistent.

Comme le rappelle Sacco (1991), « la comparaison juridique n'est pas seulement une étude des textes, mais aussi une analyse des pratiques ». Cela souligne l'importance de comprendre le contexte d'application des termes juridiques et leur portée dans des environnements transnationaux.

Cette perspective comparative encourage également une approche critique, permettant aux apprenants de développer des compétences analytiques et une compréhension approfondie des interactions entre systèmes juridiques.

L'intégration d'une perspective comparative dans l'enseignement de la terminologie juridique est indispensable pour former des juristes capables de naviguer dans un environnement juridique globalisé. Cette approche permet de dépasser les simples différences linguistiques pour explorer les pratiques, les valeurs et les structures profondes qui sous-tendent l'utilisation des termes juridiques. Elle encourage également une réflexion critique et interculturelle, essentielle dans un contexte internationalisé où les juristes sont amenés à travailler dans des systèmes juridiques variés. En enrichissant l'enseignement de la terminologie juridique par cette perspective comparative, les étudiants sont mieux préparés à aborder les défis posés par la globalisation et les interactions entre différents systèmes juridiques.

Conclusion

L'enseignement des termes juridiques se révèle être un défi particulièrement complexe dans le contexte contemporain, où les échanges transnationaux et la mondialisation des pratiques juridiques se multiplient. La compréhension et la maîtrise des termes juridiques, souvent perçus comme un simple exercice de traduction ou d'assimilation terminologique, nécessitent une approche beaucoup plus approfondie, multidisciplinaire et nuancée. Ce n'est pas seulement une question de langage, mais aussi d'interprétation, de contexte, et de réflexion sur les systèmes juridiques eux-mêmes. Dès lors, l'enseignement des termes juridiques doit s'appuyer sur un socle solide de connaissances provenant non seulement du droit, mais aussi de la linguistique et de la pédagogie. Cela permet de concilier les exigences théoriques de la discipline avec la réalité complexe et dynamique des pratiques juridiques dans un monde interconnecté.

1. Une approche multidisciplinaire au cœur de l'enseignement des termes juridiques

La terminologie juridique, qui relève à la fois du langage et du droit, ne peut être enseignée de manière isolée. La linguistique joue un rôle clé en apportant des outils pour analyser les nuances de signification, les variations linguistiques et les contextes d'utilisation des termes. Les linguistes spécialisés en droit permettent ainsi de mieux comprendre la dimension pragmatique du langage juridique, en identifiant comment les termes sont employés dans des situations concrètes. Par exemple, le même terme juridique peut avoir une portée différente selon qu'il est utilisé dans un contrat, une législation, ou un jugement. Le travail des linguistes est donc fondamental pour aider les étudiants à saisir ces subtilités.

Du côté du droit, les termes juridiques sont souvent le produit de contextes normatifs, historiques et philosophiques bien spécifiques. Comprendre un terme juridique implique donc une analyse de son évolution dans le temps, de son application dans différents systèmes

juridiques et de ses implications dans des domaines spécialisés comme le droit international, le droit des affaires ou le droit constitutionnel. L'enseignement des termes juridiques doit ainsi s'enrichir de réflexions théoriques sur le droit et des pratiques propres à chaque juridiction. Cette compréhension de la philosophie du droit et des principes fondamentaux de chaque système juridique est cruciale pour interpréter les termes dans leur contexte spécifique.

Enfin, la pédagogie doit permettre de relier ces apports disciplinaires en offrant des méthodes adaptées aux réalités de l'apprentissage des étudiants. L'objectif est de rendre les termes juridiques non seulement accessibles, mais aussi compréhensibles et applicables dans des contextes diversifiés. La pédagogie doit se renouveler en intégrant des approches actives et participatives, telles que les simulations de procès, les études de cas, ou encore les projets collaboratifs qui mettent en pratique l'usage des termes juridiques dans des scénarios réels.

2. L'adaptation des méthodes didactiques aux besoins des apprenants

L'un des enjeux majeurs de l'enseignement des termes juridiques réside dans la diversité des profils des apprenants. Que l'on enseigne à des étudiants en droit, à des traducteurs juridiques ou à des professionnels du droit en formation continue, les méthodes didactiques doivent être adaptées aux besoins spécifiques de chaque groupe. En effet, certains apprenants nécessitent une approche plus théorique et académique, tandis que d'autres, en particulier ceux qui viennent d'horizons juridiques différents ou qui travaillent dans un environnement transnational, devront bénéficier d'une approche plus pratique et interactive.

Les méthodes didactiques doivent également répondre à la complexité de la terminologie juridique. Par exemple, les termes juridiques peuvent avoir des significations multiples, variables en fonction du contexte (national, international, contractuel, judiciaire, etc.), ce qui implique de ne pas se limiter à une simple traduction des termes, mais de comprendre leurs usages dans des situations concrètes. Les outils numériques, tels que les glossaires interactifs, les bases de données juridiques ou encore les plateformes de simulation, permettent d'enrichir l'apprentissage en offrant aux étudiants des ressources pour s'exercer de manière autonome.

Les méthodes de l'enseignement interactif, comme les jeux de rôles ou les ateliers collaboratifs, permettent aux étudiants de se familiariser avec l'application des termes juridiques dans des contextes pratiques. Ce type d'approche active, fondée sur l'apprentissage par la pratique, est particulièrement adapté à l'enseignement de la terminologie juridique, car il met les apprenants en situation de devoir utiliser ces termes dans un cadre qui imite la réalité du monde professionnel.

3. L'importance des collaborations interdisciplinaires

Dans le domaine de l'enseignement des termes juridiques, les collaborations entre les juristes, les linguistes et les enseignants sont particulièrement importantes. La terminologie juridique n'est pas seulement une question de compréhension des mots, mais aussi de compréhension des systèmes sous-jacents, des concepts et des pratiques qui leur sont associés. C'est là que l'expertise de chaque discipline entre en jeu : les linguistes apportent leur expertise sur les spécificités du langage, les juristes sur l'aspect normatif des termes, et les pédagogues sur les meilleures pratiques d'enseignement et d'apprentissage.

Les collaborations interdisciplinaires permettent également de développer des ressources pédagogiques adaptées, comme des glossaires multilingues, des bases de données sur la terminologie juridique, des cours en ligne ou des applications mobiles permettant un apprentissage autonome. Ce type de collaboration peut également renforcer les liens entre le monde académique et le monde professionnel, en formant des juristes plus aptes à comprendre et à utiliser la terminologie juridique dans une dimension internationale.

4. La langue juridique : un pont entre cultures et systèmes

Comme le souligne Mattila (2006), la langue juridique est un véritable pont entre cultures et systèmes juridiques. Dans un monde de plus en plus internationalisé, où les juristes sont souvent amenés à travailler avec des systèmes juridiques variés et à naviguer dans des contextes multiculturels, la maîtrise des termes juridiques devient un atout essentiel. La langue juridique, par sa capacité à transcender les frontières linguistiques et culturelles, permet de renforcer la communication et la coopération internationales. Elle joue un rôle fondamental dans les négociations internationales, les traités multilatéraux, et la résolution des conflits transnationaux.

La maîtrise de la terminologie juridique, loin d'être un simple prérequis technique, devient ainsi un outil de dialogue interculturel et de coopération juridique globale. Cela est particulièrement évident dans des domaines comme le droit international, le droit des droits de l'homme ou le droit commercial international, où les termes juridiques doivent être compris et utilisés de manière précise et harmonisée, malgré les différences culturelles et les diversités des systèmes juridiques en présence.

En définitive, l'enseignement des termes juridiques ne se limite pas à une simple transmission de vocabulaire, mais doit constituer une véritable passerelle entre les systèmes juridiques, les cultures et les pratiques. À travers une approche multidisciplinaire, la mise en place de méthodes didactiques adaptées et une collaboration étroite entre les différentes disciplines, l'enseignement des termes juridiques devient un levier puissant pour former des juristes capables de naviguer dans un monde complexe, interconnecté et toujours plus internationalisé. La maîtrise des termes juridiques, en tant que langage universel du droit, s'avère ainsi être un impératif pour garantir une compréhension claire et un dialogue fluide entre cultures et systèmes juridiques. C'est en cultivant cette expertise que les juristes de demain pourront véritablement contribuer à la construction d'un droit global, respectueux des diversités culturelles et des valeurs partagées.

BIBLIOGRAPHY:

1. Charrow, R., & Charrow, V. (1979). "Making Legal Language Understandable: A Psycholinguistic Study of Jury Instructions." *Columbia Law Review*, 79(6), 1306-1374.
2. Cornu, G. (2000). *Vocabulaire juridique*. PUF.
3. David, R. (1972). *Les grandes familles de systèmes juridiques contemporains*. Paris: Dalloz.
4. Dinca, Daniela (2007), *Linguistique juridique. La traduction des structures langagières du discours normatif français en roumain*, Craiova: Editura Sitech.
5. Fouchard, P., Gaillard, E., & Goldman, B. (1996). *On Civil Procedure*. Dalloz.
6. Gérard, P. (2007). *La terminologie juridique*. Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence.
7. Gibbons, J. (2003). *Legal Discourse: Studies in Linguistics, Logic and Communication*. John Benjamins Publishing.
8. Gibbons, J. (2003). *Forensic Linguistics: An Introduction to Language in the Justice System*. Blackwell
9. Legrand, P. (2000). *La pensée juridique comparée*. LGDJ.
10. Mattila, H. E. S. (2006). *Comparative Legal Linguistics*. Ashgate
11. Mellinkoff, D. (1963). *The Language of the Law*. Little, Brown and Company.
12. Penfornis, Jean-Luc (1998), *Le français du droit*, Paris: Clé International.
13. Sacco, R. (1991). *Le droit comparé*. Dalloz.

14. Sacco, R. (1991). "Legal Formants: A Dynamic Approach to Comparative Law." *American Journal of Comparative Law*, 39(1), 1-34.
15. Schlesinger, R. (2004). *Comparative Law: A Handbook*. Oxford: Oxford University Press.
16. Soignet, Michel (2003), *Le français juridique*, Paris: Hachette.
17. Zweigert, K., & Kötz, H. (1998). *An Introduction to Comparative Law*. Clarendon Press.
18. Bădăraș, I. (2017). *Ghidul terminologiei juridice româno-franceze*. Editura Universul Juridic.
19. Bălan, L. (2014). *Introducere în dreptul comparat*. C.H. Beck
20. Călinoiu, C. (2013). *Dreptul european al drepturilor omului*. Editura Hamangiu.
21. Dumitru, I. (2011). *Dreptul internațional public*. Editura C.H. Beck.
22. Gherghina, S. (2019). *Dreptul comerțului internațional*. Editura C.H. Beck.
23. Hălmăgean, I. (2008). *Dicționar explicativ de drept*. Editura Hamangiu.
24. Nicolescu, D. (2003). *Dicționar juridic român-francez, francez-român*. Editura Universul Juridic.
25. Popa, S. (2010). *Tratat de drept civil*. Editura All Beck.
26. Stoica, L. (2015). *Dreptul comparat: Concept, metode și perspective*. Editura C.H. Beck.
27. Toader, Mădălina. *Techniques de communication écrite au niveau universitaire. Quelques stratégies pour entraîner les étudiants à développer leur habileté à résumer*. CROSSING BOUNDARIES IN CULTURE AND COMMUNICATION, 110.
28. Toader, Mădălina. *La créativité linguistique à travers les expressions figées avec des animaux en français: une étude stylistique*. *Identities in the Spotlight. Dialogue in a Global World*, 2023, 104
29. Toader, Mădălina. *Cultural and linguistic adaptation in writing CV's and cover letters for business french students. New perspectives on multiculturalism: Literature and Dialogue*, 2023.
30. Văduva, M. (2006). *Teoria generală a dreptului*. Editura C.H. Beck.

APPENDIX:

Glossaire des termes juridiques français-roumains

En tant de professeur français à la Faculté de Droit de l'Université de Bucarest, le long des années nous avons essayé de constituer un corpus de textes juridiques et aussi un glossaire bilingue des termes juridiques français et roumains pour aider les étudiants en droit à mieux apprendre les différentes nuances stylistiques des termes liés au domaine juridique. Le glossaire vise à aider à la compréhension des concepts juridiques communs et à faciliter l'apprentissage des équivalences terminologiques entre le français et le roumain. La recherche d'équivalences exactes entre les termes juridiques roumains et français n'est pas un simple exercice linguistique ; elle implique une compréhension approfondie des systèmes juridiques sous-jacents et de leur dynamique. Certains termes peuvent varier légèrement en fonction des contextes ou des systèmes juridiques spécifiques, mais ils représentent une traduction générale.

Ce glossaire met en lumière les termes juridiques fondamentaux utilisés tant en français qu'en roumain, offrant aux étudiants et professionnels une ressource pour faciliter la compréhension et l'apprentissage de la terminologie juridique dans les deux langues. Il s'agit d'un outil essentiel dans un contexte où la coopération et les échanges juridiques internationaux sont de plus en plus fréquents. La maîtrise de cette terminologie permet non

seulement de naviguer plus aisément dans le cadre des systèmes juridiques nationaux, mais aussi de contribuer activement à des dialogues transnationaux, que ce soit dans la pratique du droit, la traduction juridique, ou encore la résolution de conflits internationaux. "La traduction juridique ne se limite pas à la substitution de mots, mais exige une transposition des concepts qui doivent être compris dans leur contexte juridique spécifique, qu'il s'agisse du droit romain ou du droit français."

L'enseignement des termes juridiques doit ainsi s'accompagner d'une analyse comparative entre les systèmes juridiques et les langages juridiques pour favoriser une compréhension plus profonde et plus nuancée de chaque système. Cela permet d'assurer une communication juridique fluide et une coopération internationale efficace, tout en respectant les particularités culturelles et les dynamiques propres à chaque système juridique.

Voici une liste de termes juridiques plus complexes en français, accompagnée de leur traduction et explication, spécialement conçue pour des apprenants roumains souhaitant approfondir leurs connaissances en terminologie juridique. Ces termes couvrent des concepts plus avancés du droit français, qui peuvent poser des difficultés pour les étudiants non natifs.

Terme en français	Terme en roumain	Définition
Abus de pouvoir	Abuz de putere	Acte commis par une autorité ou une personne en position de pouvoir qui utilise son pouvoir à des fins personnelles ou illégales.
Accord	Acord	Entente entre deux ou plusieurs parties sur des questions juridiques ou commerciales.
Accusation	Acuzare	Acte formel par lequel une personne est désignée comme suspecte d'avoir commis une infraction.
Acte juridique	Act juridic	Manifestation de volonté qui a des effets juridiques, comme la conclusion d'un contrat ou l'établissement d'un testament.
Action en justice	Acțiune în justiție	Demande présentée devant une juridiction dans le but d'obtenir une décision judiciaire.
Affirmation de la preuve	Afirmație de probă	Déclaration d'une partie ou d'un témoin visant à soutenir un fait ou une situation dans un procès.
Arbitrage	Arbitraj	Méthode de règlement des conflits dans laquelle un arbitre rend une décision contraignante.
Arrestation	Arestare	Action de privation de liberté d'une personne par la police ou les autorités judiciaires dans le cadre d'une enquête ou d'un jugement.
Bien immeuble	Bun imobil	Bien immobilier, comme un terrain ou un bâtiment, qui ne peut être déplacé.
Caducité	Caducitate	Caractère d'un acte juridique ou d'une décision qui perd son effet, généralement à cause de l'expiration d'un délai ou d'un changement de situation.
Cautionnement	Garanție	Engagement d'une personne, le garant, de payer la dette d'un autre en cas de défaillance de celui-ci.
Clause	Clauză	Disposition particulière d'un contrat, énonçant des obligations ou des droits spécifiques.
Clause pénale	Clauză penală	Disposition d'un contrat prévoyant une sanction (généralement financière) en cas de non-respect des obligations contractuelles.
Conflit d'intérêts	Conflict de interese	Situation où une personne pourrait être influencée dans ses décisions en raison de ses intérêts personnels.
Constitutionnalité	Constituționalitate	Qualité d'une loi, règle ou action qui respecte les principes établis par la Constitution d'un pays.
Contrat	Contract	Accord entre deux ou plusieurs parties en vue de produire des effets juridiques.
Contrat	Contract	Contrat dans lequel les deux parties s'engagent réciproquement,

Terme en français	Terme en roumain	Définition
synallagmatique	sinallagmatic	chacune ayant des obligations envers l'autre (ex. : contrat de vente).
Déchéance	Decădere	Pénalité légale qui prive une personne de certains droits, comme le droit de recours, en raison de son manquement à une obligation légale.
Défenseur	Apărare	Personne qui représente une partie accusée ou suspecte dans un procès pénal.
Déni de justice	Refuz de justiție	Refus d'un tribunal de rendre une décision ou de traiter un cas en dépit de la compétence qui lui est attribuée.
Droit civil	Drept civil	Branche du droit qui régit les relations privées entre les individus.
Droit commercial	Drept comercial	Branche du droit qui régit les relations commerciales et les affaires entre entreprises.
Droit d'option	Drept de opțiune	Droit d'une personne de choisir entre deux ou plusieurs solutions légales.
Droit de la famille	Dreptul familiei	Branche du droit régissant les relations au sein de la famille (mariage, divorce, enfants).
Droit international	Drept internațional	Branche du droit qui régit les relations entre les États et les organisations internationales.
Droit pénal	Drept penal	Branche du droit qui traite des infractions et des sanctions imposées à ceux qui les commettent.
Enquête	Investigație	Processus d'investigation permettant de recueillir des informations pour résoudre une affaire juridique.
Exécution forcée	Executare silită	Procédure légale qui permet de contraindre une personne à respecter ses obligations, généralement par le biais de saisies.
Falsification	Falsificare	Action de modifier ou d'altérer un document ou un objet dans le but de tromper ou de frauder.
Forclusion	Forclusiune	Perte d'un droit en raison de l'expiration d'un délai légal prévu pour agir, notamment dans le cadre d'un recours.
Héritage	Moștenire	Bien ou droits transmis après le décès d'une personne, selon les dispositions légales ou testamentaires.
Immunité parlementaire	Imunitate parlamentară	Protection accordée à un membre du Parlement, qui ne peut être poursuivi pour ses actes ou propos dans l'exercice de ses fonctions.
Incompatibilité	Incompatibilitate	Situation dans laquelle une personne ne peut exercer simultanément deux fonctions ou activités en raison d'un conflit d'intérêts.
Indivisibilité	Indivizibilitate	Caractère d'un bien ou d'un droit qui ne peut être divisé sans perdre sa valeur ou son utilité (par exemple, un héritage indivisible).
Injonction	Injunție	Ordre donné par un tribunal à une partie de réaliser ou de s'abstenir de réaliser une action.
Injonction de payer	Injunție de plată	Procédure légale permettant à un créancier d'obtenir une décision de justice ordonnant à un débiteur de payer sa dette.
Interdiction de gérer	Interdicție de administra	Sanction imposée à une personne condamnée, qui lui interdit de gérer des affaires commerciales ou professionnelles.
Juridiction	Jurisdicție	Pouvoir ou compétence des tribunaux à rendre la justice dans un domaine spécifique.
Jurisprudence	Jurisprudență	Ensemble des décisions judiciaires qui, par leur autorité, contribuent à interpréter et appliquer la loi.
Légitimité	Legitimitate	Caractère d'une autorité ou d'une décision qui est conforme aux principes juridiques et sociaux établis.
Liberté conditionnelle	Libertate condiționată	Mesure de libération d'une personne condamnée avant la fin de sa peine, sous certaines conditions de comportement.
Mandat de	Mandat de	Ordre émis par un juge autorisant la perquisition d'un lieu dans le

Terme en français	Terme en roumain	Définition
perquisition	percheziție	cadre d'une enquête judiciaire.
Médiation	Mediere	Procédure de résolution des conflits où un tiers neutre aide les parties à parvenir à un accord.
Négligence	Neglijență	Manquement à une obligation ou à une norme, souvent la cause de préjudices ou d'accidents.
Notoriété publique	Notorietate publică	État de fait ou de situation reconnu par la société et accepté comme tel, comme la notoriété d'un jugement ou d'une personne.
Obligation de moyen	Obligație de mijloace	Obligation dans laquelle une partie s'engage à mettre en œuvre des efforts pour atteindre un résultat, sans garantir l'issue (exemple : un médecin).
Plaidoirie	Plângere	Discours prononcé par un avocat pour défendre la cause de son client devant un tribunal.
Présomption	Prezumție	Hypothèse admise par le droit, permettant de conclure qu'un fait est vrai en l'absence de preuve contraire.
Preuve	Dovadă	Élément qui sert à prouver la véracité d'un fait ou d'une prétention dans un procès.
Privilège	Privilegiu	Avantage particulier accordé par la loi à une personne ou à une catégorie de personnes, par exemple dans le cadre des créances.
Procédure	Procedură	Ensemble des règles qui régissent la manière dont une affaire est traitée devant un tribunal.
Récidive	Recidivă	Comportement d'une personne qui commet une infraction après avoir déjà été condamnée pour une infraction similaire.
Recours en cassation	Recurs în casare	Procédure permettant de demander à une juridiction supérieure d'examiner la légalité d'une décision judiciaire rendue en dernier ressort.
Responsabilité civile	Răspundere civilă	Obligation légale d'indemniser un dommage causé à autrui.
Sanction	Sanctiune	Peine ou mesure légale imposée à une personne pour avoir enfreint une loi.
Solidarité	Solidaritate	Principe juridique selon lequel plusieurs personnes peuvent être tenues responsables conjointement et solidairement d'une dette ou d'une obligation.
Suspension	Suspendare	Action de suspendre temporairement une décision, une procédure ou une mesure.
Suspension d'exécution	Suspendare executării	Mesure judiciaire qui suspend l'effet d'une décision de justice, le temps qu'un recours soit examiné.
Témoignage	Mărturie	Déclaration d'une personne apportant son point de vue sur les faits d'une affaire devant un tribunal.
Testament	Testament	Acte juridique par lequel une personne déclare ses volontés concernant la distribution de ses biens après sa mort.
Tribunal	Tribunal	Organe judiciaire chargé de rendre la justice dans des affaires spécifiques.
Violation	Încălcare	Acte consistant à ne pas respecter une règle, une loi ou une disposition légale.

Cette liste de termes juridiques plus complexes en français et en roumain est particulièrement utile pour les étudiants avancés ou les professionnels du droit qui cherchent à maîtriser la terminologie juridique dans un contexte franco-roumain. La compréhension de ces termes leur permet non seulement d'approfondir leurs connaissances en droit, mais aussi de mieux naviguer dans les subtilités des systèmes juridiques français et roumain. Le droit

étant un domaine en constante évolution, la maîtrise de ce vocabulaire complexe est indispensable pour une pratique juridique efficace, notamment dans un cadre international où les termes juridiques peuvent prendre des significations très spécifiques et nuancées.

NOUVELLES TENDANCES DANS LES CATEGORIES DE LA FLEXION DU NUMERAL EN ROUMAIN

Cristina Loredana Bloju

Assoc. Prof, PhD, National University of Science and Technology Politehnica

Bucharest

Abstract: The grammatical category of the numeral in the Romanian language is as interesting as it is difficult to decode. Expressing the idea of number and presenting clear indications of quantity, the numeral can be considered as a homogeneous semantic category, referring to a clear grammatical reality. From a morphological perspective and combinatory possibilities, it behaves heterogeneously, placing itself either in the category of the adjective, or in that of the pronoun and noun, or sometimes as an adverb. With the introduction of new directions in the Grammar of the Romanian Language, the numeral poses problems in recognizing its values and inflectional categories. In this sense, the present paper aims to carry out, consequently, a contrastive analysis between the pre-existing elements and the newly introduced ones within this grammatical category.

Keywords: Romanian language, numeral, classification, grammar

La langue roumaine signifie plus qu'une matière incluse dans le curriculum de l'éducation nationale. Par les notions étudiées tout au long de la scolarité, cette discipline pose les bases de la personnalité à venir de l'élève. La langue maternelle aide les apprenants à se former et à modeler leur propre moi, elle leur donne les notions nécessaires à exprimer leurs pensées, leurs arguments et leurs sentiments. Bien avant le moment de leur étude à l'école, les éléments du langage sont utilisés comme un moyen courant de communication, tout à fait humaine. On l'apprend non seulement par le biais des leçons déroulées, mais aussi auprès des parents, des autres membres de la famille et de tous ceux qui nous entourent avec qui on interagit en raison du besoin de communication.

Apprendre aux étudiants à parler et à écrire correctement devient la tâche principale de l'étude du roumain. Ecrire correctement représente le miroir de la connaissance des notions de grammaire et de la langue en général, et est également l'expression d'une pensée claire, logique et correcte. La grammaire (morphologie et syntaxe) représente un ensemble de règles concernant la modification des mots et de leur combinaison en phrases et expressions. Sans connaître la grammaire, les règles de fonctionnement de la langue, celle-ci ne peut pas être utilisée justement, elle ne peut pas servir comme moyen efficace de communication.

« L'ignorance des règles grammaticales peut conduire à de graves erreurs d'expression et même à l'incapacité de se comprendre ; entre locuteurs d'une même langue. » (Gramatica Academiei, 2005, p. 15) Étant donné l'importance pratique des connaissances, le rôle régulateur des règles linguistiques, leur acquisition consciente et approfondie est indispensable au développement et au perfectionnement de l'expression orale et écrite de toute personne. « Toute langue qui implique un système de règles est susceptible à un moment donné de violer ces règles. L'erreur, l'écart par rapport à la norme, peut être l'un des principaux facteurs du développement du langage. » (Geantă, A.E., 2023, p. 8)

Mais le langage, en tant que composante de la nature humaine, est un organisme vivant, en constante évolution et transformation. Chaque étape dans le passage du temps apporte avec lui une nouvelle vision des faits linguistiques plus ou moins liés à la tradition. Le présent article vise donc à mettre en évidence sur la manière dont cette catégorie morphologique du numéral a subi des changements majeurs, notamment dans la reconnaissance de ses catégories principales, une fois avec les changements apportés par la Grammaire de l'Académie Roumaine en 2005.

Par rapport à la tradition de la grammaire roumaine et de la GALR, où le numéral englobe tous les mots associés à l'idée de nombre, dans la GBLR, le numéral est considéré comme une classe lexico-grammaticale fermée, comprenant des mots à des caractéristiques morphosyntaxiques en commun avec certains pronoms. (GBLR, 2016, p. 180) Le numéral représente, donc, une classe lexico-grammaticale avec la plus faible inflexion et qui enregistre un «manque d'homogénéité, comprenant à la fois des unités flexionnelles invariables et des unités avec une inflexion de type nominal.» (GALR I, 2008, p. 245) Bien que le numéral soit une partie du discours contestée, la grammaire normative actuelle le maintient dans la classe sémantique du quantitatif, montrant qu'il «rassemble, en sa qualité d'expression du nombre, des mots et des groupes de mots ayant des caractéristiques morphologiques et syntaxique hétérogènes ". (GALR I, 2008, p. 289)

Le numéral est devenu, ce dernier temps, une partie du discours très controversée, en raison des nombreuses interprétations qu'il a eues au fil du temps. En prenant comme référence deux ouvrages scientifiques importants, à savoir *Grammaire de la langue roumaine*, 2005, et *Grammaire de base de la langue roumaine*, 2019, nous avons constaté et noté les changements substantiels, concernant certains aspects du chiffre. Les éléments de nouveauté sont apparus à la fois en termes de classification et en termes de valeurs morphologiques du numéral.

En ce qui concerne la classification du numéral, du point de vue de nouvelles visions de la grammaire, les seuls nombres conservés dans cette classe morphologique sont les numéraux cardinaux proprement dits et les numéraux ordinaux. Les autres sous-types, auparavant inclus dans

la catégorie numérique (fractionnaire, multiplicatif, distributif, collectif et adverbial), ont été redistribués vers d'autres catégories lexico-grammaticales.

Ainsi, les numéraux connus sous le nom de fractionnaires ont été inclus dans la classe des noms féminins, formés par dérivation des nombres cardinaux à l'aide du suffixe *-ime*, car a-t-on soutenu qu'ils présentent des caractéristiques spécifiques aux noms, c'est-à-dire qu'ils ont de formes différents de pluriels et qu'ils ont la capacité d'accepter des adjectifs. Par exemple : *o pătrime, două pătrimi, zecimea, această treime*. Par conséquent, l'idée de nombre et de quantité qui liait ces formes à la catégorie du numéral a été considérée comme moins représentative que celle de la qualité que ces éléments de construction de communication confèrent à un nom. Toujours dans la classe des noms communs on a inclus les formes néologiques du nombre fractionnaire ((*un*)*sfert*/(*două*) *sferturi*; (*această*) *jumătate*).

Une autre catégorie éliminée de la nouvelle grammaire est celle des numéraux multiplicatifs : *întreit, înzecit* etc. Ceux-ci sont considérés comme des adjectifs participiaux dérivés de verbes de la même famille lexicale. Par exemple, le verbe *a întrei* a la forme adjectivale *întreit*; *a înzeci- înzecit*. Nous constatons donc que cette composante de la multiplication au niveau du nombre et de la quantité multipliée a été complètement annulée, selon la nouvelle vision de la grammaire.

Par le processus de conversion, les anciens multiplicatifs peuvent changer de catégorie grammaticale et peuvent également fonctionner comme des adverbes de manière. Par exemple : *efort întreit, putere întreită* (adjectif); *căştigă înzecit* (adverbe). Comme pour les numéraux fractionnaires, les synonymes néologiques des anciennes formes du multiplicatif - *dublu, triplu, cvadruplu*, etc. - sont inclus dans la catégorie des adjectifs, mais ils peuvent changer de catégorie grammaticale en entrant dans la classe des adverbes, selon le contexte où ils fonctionnent. Par exemple : *A obţinut un câştig dublu*. (adjectif) - *A muncit triplu*. (adverbe)

En ce qui est des anciens numéraux distributifs et collectifs, le changement est l'un des plus radicaux. Ces constructions ne font pas partie d'aucune catégorie grammaticale existante dans la langue roumaine, c'est pourquoi elles sont appelées constructions spéciales formées de l'adverbe *câte* ou de l'adjectif *toţi, toate* et des numéraux cardinaux. Par exemple: *câte doi, câte zece toţi patru, toate şapte*. Cette interprétation reste ambiguë, difficile à expliquer aux élèves qui pénètrent dans les mystères abstraits des éléments morphologiques et, surtout, difficile à inclure dans les exercices d'analyse grammaticale. Il est également à noter que les structures du type *amândoi/amândouă, tustrei, câteşitrei, ambii* sont interprétées comme des pronoms et des adjectifs pronominaux indéfinis.

Les numéraux considérés autrefois comme des adverbiaux cardinaux (*o dată, de două ori, de trei ori*), mais ou des adverbiaux ordinaux (*prima oară/ dată, a doua oară, a treia oară*) sont inclus par le nouveau paradigme dans la catégorie des locutions adverbiales, à partir de l'argument de l'invariabilité, sans aucune catégorie grammaticale nominale. Par exemple : *Le-a citit **de trei ori** povestea. / A scris **a patra oară** lecția.*

Concernant les valeurs morphologiques de la catégorie du numéral, on remarque également quelques changements. On a gardé ses valeurs nominales et adjectivales ont été conservées, tandis que la valeur adverbiale a été abandonnée, ce qui, en raison de l'absence de numéraux multiplicatifs et adverbiaux, n'est plus pertinente, selon les spécialistes linguistes. Comme un élément de nouveauté, on note l'introduction de la valeur pronominale du numéral.

Ainsi, la valeur nominale du numéral est liée, selon les nouvelles théories, strictement aux numéraux cardinaux (les numéraux ordinaux ne peuvent plus la recevoir) et seulement à certaines situations très strictement délimitées par des considérations théoriques. Par exemple: dans les situations où le numéral a une fonction dénomminative (*zborul 121, sala 5, kilometrul 34*), dans les textes scientifiques du domaine des mathématiques (*doi plus cinci fac șapte / doi ori patru fac opt*), dans les constructions fixes du type nom + numéral (*Accidentul s-a produs la **kilometrul 12.** / Locuiesc în **sectorul 6.** / Am ajuns la **etajul 2.** / Călătoresc cu **autobuzul 302***). Dans les situations données, le numéral accompagne un nom, mais ne s'accorde pas avec celui-ci, ayant un genre fixe, à savoir le genre masculin, même s'il accompagne un nom féminin. Par exemple: *pagina 112 (o sută doisprezece), camera 2 (doi)*. Au niveau syntaxique, ces numéraux deviennent attributs et non appositions.

On considère qu'un numéral acquiert une valeur adjectivale lorsqu'il qualifie numériquement un nom qu'il accompagne. Dans ce cas également, on note un changement par rapport à la valeur adjectivale des numéraux cardinaux. Ainsi, celle-ci est reprise par n'importe quel autre numéral, qu'il soit ou non associé à la préposition *de*. Avant ces nouvelles théorisations, seuls les numéraux cardinaux de *zéro* à *dix-neuf* pouvaient recevoir une valeur adjectivale, les autres, à partir de *vingt*, ayant une valeur exclusivement nominale, motivée précisément par la présence de la préposition *de*. Les spécialistes contemporains pensent cependant que, quelle que soit la manière dont le syntagme est construit (avec ou sans *de*), le numéral cardinal attaché au nom acquiert une valeur adjectivale, tout en s'accordant avec celui-ci.

Dans les structures de type *numéral + de + nom*, le mot *de* est un simple connecteur et il n'a pas de valeur prépositionnelle, car, soutient-on, il n'impose pas la forme d'accusatif au nom qui le suit. Par exemple: *Au venit douăzeci și două de studente*. Le nom *studente* est au cas nominatif, et la préposition *de* ne conserve que le rôle de connecteur, sans imposer le cas accusatif.

On a également mentionné que les numéraux accompagnés du mot *cel* ont toujours une valeur adjectivale, mais celle-ci est analysée différemment selon le contexte. Ainsi, lorsque le nom est présent dans la structure, le mot *cel* devient l'article démonstratif, et le numéral s'accorde avec le nom défini. Par exemple : ***cei*** doi prieteni, povestea ***celui*** de-al doilea copil. Si le nom n'est pas présent dans la structure, le nom *cel* prend la valeur d'un pronom semi-indépendant, et le numéral s'accorde avec celui-ci. Par exemple: ***Cei trei*** au sosit. / Întâmplarea ***celui de-al doilea*** m-a impresionat.

Une troisième valeur dont on parle dans la littérature est la valeur pronominale. Les numéraux cardinaux et ordinaux acquièrent une valeur pronominale lorsqu'ils remplacent un nom, en assumant les fonctions syntaxiques caractéristiques du pronom, selon le groupe verbal ou nominal auquel ils appartiennent. Ceux-ci ajoutent leur signification numérique au contexte. Les numéraux peuvent également être des termes régents de certains déterminants. Par exemple : ***Pe doi*** dintre ei nu-i cunosc. / Am discutat ***cu al treilea*** din clasament.

On constate ainsi que les changements imposés par les nouveaux documents scientifiques ne concernent pas seulement les changements de paradigme, mais aussi ceux liés à la valeur sémantique des mots qui font référence à une quantité ou à une valeur numérique. En conclusion, nous pouvons à juste titre convenir que la langue roumaine est en transformation permanente, concomitante à celle de la société, de sorte que les problèmes rencontrés dans une approche ou une autre, de toute classe morphologique, restent sujets à une reconsidération et une réévaluation permanentes. Cependant, nous pensons que le devenir de la langue ne doit pas se faire indépendamment de son évolution diachronique et des éléments qui constituent son patrimoine traditionnel.

Étant donné l'importance de la langue roumaine comme moyen fondamental d'exprimer notre culture nationale, l'enseignant reçoit l'importante tâche de réaliser, à travers chaque leçon, un acte de création qui sous-tend la formation intellectuelle et culturelle des élèves, leur éducation civique et patriotique.

«La grammaire ou la morphosyntaxe occupe la plus grande place dans les classes de langue roumaine, étant donné son rôle dans la contribution à la formation et au développement de la pensée logique, en offrant suffisamment d'opportunités pour pratiquer les compétences linguistiques - à travers de diverses formes de mots et à travers les relations qui s'établissent entre eux.» (Ivanuş, Dumitru, 1988, p. 9) :

Bibliographie

1. Guţu Romalo, Valeria (coord.), (2005), *Gramatica limbii române*, Bucureşti: Editura Academiei Române,

2. Geantă, Adriana Elena, (2023), *Limba română actuală. Ortografie și ortoepie*, Cluj Napoca: Ed. Casa Cărții de Știință,
3. Academia Română, (2016) *Gramatica de bază a limbii române*, București: Editura Univers Enciclopedic,
4. Academia Română, (2008), *Gramatica Limbii Române*, București: Editura Academiei Române,
5. Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), (2019), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, București: Editura Univers Enciclopedic Gold,
6. Ivănuș, Dumitru, (1996), *Metodica predării limbii și literaturii române*, Craiova: Editura Avrămeanca.